

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Iveta Musilová

Proměny přistěhovaleckých politik ve Spojeném království,
Kanadě a Austrálii od 90. let do současnosti

Changes of immigration and integration policies in the United
Kingdom, Canada and Australia from 90's to the present

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce prof. PhDr. Pavlu Baršovi, M.A., Ph.D. a odborné konzultantce Jaroslavě Gahurové, M. Soc. Sc. za vstřícný komunikativní přístup, konstruktivní připomínky během tvorby práce a cennou zpětnou vazbu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. července 2013

.....

Abstrakt

Práce se zabývá tématem změn v imigračních a integračních politikách Spojeného království, Kanady a Austrálie během uplynulých dvaceti let. Nejprve shrnuje teoretické názory na přistěhovalectví, multikulturalismus a pluralismus, a to v optice liberalismu a komunitarismu. Poté se zaměřuje na samotný vývoj imigračních a integračních politik v jednotlivých zemích v daném časovém období a především na jejich kvalitativní proměnu. Pozornost je věnována jejich ústředním principům, právnímu zakotvení i reálnému výkonu. Nakonec jsou tyto tři přístupy vzájemně porovnány a jsou nastíněny jejich další perspektivy.

Klíčová slova

- imigrace
- integrace
- multikulturalismus
- pluralismus
- Spojené království
- Kanada
- Austrálie

Abstract

The text deals with the issue of changes in immigration and integration policies of the United Kingdom, Canada and Australia during last twenty years. At first, it summarizes the theoretical opinions on immigration, integration, multiculturalism and pluralism and makes that so from the point of view of liberalism and communitarianism. Then it focuses on the development of immigration and integration policies in each country in given time period and especially on their qualitative change. Attention is paid to their key principles, legal basis and real practice. Finally, these three approaches are mutually compared and there are outlined their future perspectives.

Key words

- immigration
- integration
- multiculturalism
- pluralism
- United Kingdom
- Canada
- Australia

Obsah

Úvod	8
1. Teoretické názory na přistěhovalectví, multikulturalismus a pluralismus ...	14
1.1 Přistěhovalectví	15
1.1.1 Přistěhovalectví z pohledu liberalismu	15
1.1.2 Přistěhovalectví z pohledu komunitarismu	17
1.1.3 Vliv pojetí národní identity	18
1.2 Multikulturalismus	19
1.2.1 Multikulturalismus v liberální perspektivě	22
1.2.2 Multikulturalismus v komunitaristické perspektivě	25
1.3 Kritika multikulturalismu a pluralismus	27
1.3.1 Giovanni Sartori	28
2. Spojené království	29
2.1 Od národního státu k mnohonárodnostnímu impériu	29
2.2 Přistěhovalecká politika od 50. do 80. let	32
2.3 Přistěhovalecká politika od 90. let do současnosti	35
3. Kanada	42
3.1 Od kolonie k dominiu	42
3.2 Přistěhovalecká politika před rokem 1971	45
3.3 Přistěhovalecká politika od 70. do 80. let	49
3.4 Přistěhovalecká politika od 90. let do současnosti	51
4. Austrálie	58
4.1 Od kolonie k dominiu	58
4.2 Přistěhovalecká politika před rokem 1973	61
4.3 Přistěhovalecká politika od 70. do 80. let	66
4.4 Přistěhovalecká politika od 90. let do současnosti	69
5. Srovnání zemí a nastínění jejich možného vývoje	75
Závěr	83
Seznam použité literatury a použitých internetových zdrojů	84

Seznam zkratek

CIC Citizenship and Immigration Canada

DIAC Department of Immigration and Citizenship

IOM International Organization for Migration/Mezinárodní organizace pro migraci

LINC Language Instruction for Newcomers to Canada

OSN Organizace spojených národů

Úvod

Strategie a na ně navazující opatření v oblasti přistěhovalectví představují v současné době nezanedbatelnou součást vládních politik mnoha států. Téměř půl století byl dominantním migračním trendem na globální úrovni přesun lidí z méně rozvinutých do rozvinutějších regionů světa, tj. do Evropy, Severní Ameriky, do Austrálie a na Nový Zéland a do Japonska. Od roku 1960 do roku 2000 počet migrantů směřujících po této ose neustále rapidně narůstal. Mezi lety 2000 a 2010 však tempo jeho růstu zpomalilo.¹ V průběhu této dekády se sice celkový objem mezinárodní migrace zvětšil, z hlediska prostorového rozložení ale začal být ve větší míře distribuován mezi vícero zemí. Nyní tedy zvýšenému tlaku musejí čelit i státy, které dříve nepatřily mezi nejvyhledávanější cílové destinace.² Způsob, jakým jednotlivé země pohlízejí na přistěhovalectví a jakým jednají s přistěhovalci, se ovšem liší.

Tato práce se zaměřuje na imigrační a integrační politiky tří západních států. První z nich, Spojené království, byl v období novověku zemí emigrace a do země imigrace se přetavil po změnách migračních toků po druhé světové válce,³ zatímco druhé dva, Kanada a Austrálie, jsou považovány za tradiční přistěhovalecké země. Všechny tak zapadají do dosud výrazně převažujícího migračního vzorce⁴ a celkově stále náleží mezi vůbec nejčastější cíle migrantů.⁵ Volba případů zcela záměrně padla na státy spojené úzkými politickými, ekonomickými a kulturními vazbami, které jsou dědictvím historického vztahu mezi Velkou Británií jakožto koloniální velmocí a Kanadou a Austrálií jako jejími koloniemi.⁶ Každý ze států se však nachází v jiném světovém regionu⁷ a vyznačuje se mnoha svébytnými rysy, jež se odráží v konkrétních řešeních otázky přistěhovalectví. Práce si klade za cíl prozkoumat kvalitativní změny v přistěhovaleckých politikách vybraných zemí, k nimž došlo v časovém období od 90. let do současnosti a které souvisí s debatami o efektivitě multikulturního modelu a sekuritizací imigrace.⁸ Rámcové podobnosti zkoumaných zemí by pak měly posloužit jako pozadí pro porovnání přístupů těchto států k imigraci a integraci. Teoretické ukotvení nalézá stát v určitém překrytí liberalismu a komunitarismu, v empirické rovině se opírá jak o primární zdroje v podobě

---

¹ World Population Prospects, s. iv, 18-19.

² About Migration, Facts & Figures, Global Estimates and Trends.

³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 7, 33, 110.

⁴ World Population Prospects, s. 18.

⁵ About Migration, Facts & Figures, Americas; About Migration, Facts & Figures, Europe; About Migration, Facts & Figures, Oceania.

⁶ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 20.

⁷ World Population Prospects, s. 27-28.

⁸ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 7-8.

materiálů a zpráv různých pracovních skupin, deklarovaných vládních strategií či schválených zákonů, tak o sekundární literaturu.

Nyní je třeba vysvětlit několik základních termínů, se kterými tento text pracuje. Obecně uznávané definice v oblasti migrace většinou neexistují, což je částečně důsledkem toho, že v minulosti byla tato problematika řešena výhradně na úrovni států. Pojmy s ní spojené se tak v různých zemích často liší, ať už ve znění či obsahu. Za účelem usnadnění komunikace na mezinárodní úrovni vzešla ze strany Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) snaha podat přehled pokud možno ustálených definic užívaných termínů.⁹ V roce 2004 byl dokončen a v kompletní podobě vydán její *Glossary on Migration*. Začátkem roku 2011 skončila práce na druhém vydání *Glosáře*, které se dočkalo i českého překladu.¹⁰ Vzhledem k výše zmíněné skutečnosti je sice nutné jej pojímat jako do jisté míry orientační nástroj, přesto představuje užitečný základ, na němž lze v pojmové rovině stavět, a proto zde bude využíván jako jeden ze zdrojů k osvětlení významů klíčových termínů.

Česká verze publikace definuje „migraci“ (*migration*) jako „*geografický pohyb osob nebo skupin osob přes státní hranice nebo v rámci území jednoho státu. Jedná se o pohyb populace v nejširším slova smyslu, zahrnující jakýkoliv druh pohybu obyvatelstva z místa na místo, bez ohledu na jeho délku, rozložení a motivy*“. Předmětem zájmu této práce je ovšem pouze „mezinárodní migrace“ (*international migration*) či „přeshraniční migrace“ (*cross-border migration*) charakterizovaná překračováním hranic států.

V případě termínu „migrant“ (*migrant*) je situace komplikovanější. Široce přijímaná definice migranta na mezinárodní úrovni absentuje.¹¹ Kupříkladu *Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků* (*International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*), kterou Valné shromáždění Organizace spojených národů (OSN) přijalo 18. prosince 1990 a která vešla v platnost 1. července 2003,¹² pojmem „*migrant worker*“ popisovala „... *a person who is to be engaged, is engaged or has been engaged in a remunerated activity in a State of which he or she is not a national*“.¹³ Mezivládní pracovní skupina expertů, která se na půdě OSN zaměřovala na dodržování lidských práv migrantů, se pak ve své zprávě z roku 1998 zabývající se situací migrujících pracovníků shodla na

---

⁹ *Glossary on Migration*, s. 3-4.

¹⁰ Výkladový slovník migrační terminologie, s. 3.

¹¹ *Ibidem*, s. 7, 13, 15, 48-49, 51, 74.

¹² Lidská práva, Podpora a ochrana lidských práv, Boj proti diskriminaci, Migrující pracovníci; United Nations Convention on Migrants' Rights, s. 4, 8; Výkladový slovník migrační terminologie, s. 51.

¹³ A/RES/45/158. *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*.

interpretaci, že výraz migrující či migrant pokrývá případy, kdy daná osoba učiní rozhodnutí odcestovat za účelem dosažení osobního prospěchu svobodně a nezávisle na vlivu vnějších závažných okolností. Tato definice se tak nevztahovala na uprchlíky či vysídlené osoby a naopak zahrnovala ty, kteří si chtěli zlepšit svůj aktuální životní standard, a tím i budoucí vyhlídky. Zpráva také konstatovala, že oproti výše uvedenému termínu má pojem migrace deskriptivní povahu, což je důvod, proč zastřešuje jak pohyb uprchlíků nebo vysídlených osob, tak ekonomických migrantů.

Dnes označuje OSN pojmem migrant osobu zdržující se v zahraničí v časovém období delším jednoho roku, přičemž odhlíží od konkrétních příčin cesty - - jestli tak dotyčný člověk činil dobrovolně, nebo nedobrovolně - a způsobů cesty - - zda se tak dělo legálně, či nelegálně. Z tohoto pojetí vyplývá, že ti, kteří vycestují na kratší dobu, například turisté, nespádají do kategorie migrantů. V praxi jsou však do ní zahrnováni někdy i lidé, jež pobývají dočasně mimo území svého státu v kratším období než jeden rok, např. sezónní pracovníci v zemědělství. V českém prostředí termín migrant zatím ještě nezapustil plně kořeny. Oficiální dokumenty a právní normy většinou stále používají synonymní výraz ‚cizinec‘.¹⁴

Jen v rámci OSN tedy termín migrant prodělal zajímavý vývoj, mimo jiné se přiblížil deskriptivní neutralitě pojmu migrace, nikdy ovšem neopustil dimenzi mezinárodní migrace. V této práci bude používáno výhradně označení migrant, které na rozdíl od pojmu cizinec není zatížené negativními konotacemi, a to ve významu, jaký mu přisuzuje Organizace spojených národů v současnosti.

Pojmem ‚politika‘ (*policy*) nebo ‚politiky‘ (*policies*) budou míněny soubory cílů a opatření, které jsou stanovovány a prosazovány orgány státní moci. ‚Migračními politikami‘ (*migration policies*) tak budou rozuměny „... *politiky směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice (...) a jejich pobytu na území státu, jejichž nejsou občany*“. Imigrační a integrační politiky pak představují jejich specifické podsoubory.¹⁵

‚Imigraci‘ (*immigration*) lze definovat jako proces usazování migrantů na území konkrétního státu. ‚Imigrant‘ (*immigrant*) je tedy osoba, jež přijíždí do dané země se záměrem usadit se v ní.¹⁶ Ve shodě s tím ‚imigrační politiky‘ (*immigration policies*) jsou politiky, jež určují, kteří migranti a po splnění jakých podmínek mají nárok na dlouhodobé nebo trvalé usazení v hostitelském státě.¹⁷ Pojem ‚integrace‘ (*integration*) v obecné rovině znamená proces, skrze nějž jsou imigranti přijímáni

¹⁴ Measures to Improve the Situation and Ensure the Human Rights and Dignity of All Migrant Workers; Výkladový slovník migrační terminologie, s. 9, 51, 96.

¹⁵ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 9-10.

¹⁶ Výkladový slovník migrační terminologie, s. 13, 41-42.

¹⁷ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 10-11.

většinovou společností hostitelské země, kdy dochází ke vzájemné adaptaci mezi oběma stranami.¹⁸ Účelem ‚integračních politik‘ (*integration policies*) je toto začleňování imigrantů, ať už jako jednotlivců, nebo skupin, podporovat.¹⁹ Do tohoto kontextu zapadá také termín naturalizace (*naturalization*), který označuje ‚udělení státní příslušnosti osobě jiné státní příslušnosti na základě podání úřední žádosti dotyčnou osobou‘.²⁰

Politiky imigrace a integrace zde budou primárně chápány jako dva principiálně na sobě nezávislé, fakticky však na sebe navazující soubory strategií a opatření. V anglofonní literatuře někdy bývají integrační politiky pojímány jako součást politik imigračních, a to vzhledem ke skutečnosti, že státy obvykle nastavují podmínky udělení povolení k pobytu či státního občanství tak, aby bylo spíše vyhověno lidem, kteří mají dobrou šanci integrovat se do společnosti. V tomto smyslu, tedy k označení politik zahrnujících svým zaměřením jak politiky imigrační, tak politiky integrační ve výše uvedených definicích, zde bude užíván pojem ‚přistěhovalecké politiky‘.²¹

Na poli integrace se pohybuje stěžejní pojem multikulturalismus. Ačkoliv je poměrně komplexní, lze si na tomto místě obsah termínu alespoň nastínit, a to jeho definicí, jak ji uvádí Mezinárodní organizace pro migraci, která definuje multikulturalismus (*multiculturalism*) jako ‚přístup k integraci, která uznává, usměrňuje a maximalizuje přínosy z kulturní diverzity. Migranti zůstávají odlišitelní od většinové společnosti díky uchování vlastního jazyka, kultury a společenského chování, aniž by tím ohrožovali národní identitu‘.²² V následující kapitole bude tomuto pojmu z hlediska jeho obsahu věnována značná pozornost.

Specifickou cestu k permanentnímu usazení v jiném státě než v zemi původu představuje uprchlictví, resp. udělení azylu.²³ Pojem uprchlík (*refugee*) značí osobu, jež se ‚nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy z pronásledování z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů a je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti‘. Azyl (*asylum*) je pak druh ochrany poskytovaný uprchlíkovi hostitelským státem.²⁴ V přijímání uprchlíků jsou sice státy limitovány regulemi mezinárodního práva,²⁵

¹⁸ Výkladový slovník migrační terminologie, s. 13, 42.

¹⁹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 10.

²⁰ Výkladový slovník migrační terminologie, s. 16, 54.

²¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 11.

²² Výkladový slovník migrační terminologie, s. 15, 53.

²³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 10.

²⁴ Výkladový slovník migrační terminologie, s. 5, 19, 26, 91.

²⁵ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 10.

procedury k přiznávání statusu uprchlíka si však vytvářejí země samotné,²⁶ a proto bude v tomto textu udělování azylu pojímáno jako zvláštní forma migrační politiky vysoce relevantní pro imigrační politiku.

Posledním termínem vyžadujícím přiřazení náležitého významu je ‚sekuritizace‘ (*securitization*), která spadá do oblasti bezpečnostní politiky. V krátkosti lze termín vyložit jako „*vnímání a označení problému jako bezpečnostní hrozby*“;²⁷ přičemž hrozba znamená „...*vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. (...) Hrozba může být jevem přírodním, (...) hrozbou neintencionální. (...) Zcela jiného původu je hrozba působená či zamýšlená činitelem nadaným vůlí, úmyslem (hrozba intencionální) – zamýšlí ji, připravuje, spouští či realizuje lidský jedinec nebo kolektivní aktér*“.²⁸ Doposud stále nejvýznamnější entitou, jejíž bezpečnost má být zajištěna, tedy tzv. referenčním objektem bezpečnostní politiky, je stát. V jeho případě bývají nejčastějšími činiteli bezpečnostní politiky - těmi, kdo rozhodují v záležitostech dotýkajících se bezpečnosti daného referenčního objektu - hlavy států, političtí leaderi a představitelé státní správy. Svůj vliv ale mohou uplatňovat i lobbisté nebo nátlakové skupiny či mezinárodní organizace.²⁹ K sekuritizaci pak dochází, když vládnoucí elity státu nebo mezinárodní organizace poukazují na problém, jenž by mohl stát ohrožovat, a začnou jej označovat jako životní hrozbu, čímž má být problém vyveden mimo podmínky platné pro politiku za běžných okolností. Jestliže většina společnosti tuto rétoriku přijme, jedná se o sekuritizační pohyb, který ústí v sekuritizaci problému. V důsledku toho jsou podnikány zvláštní kroky, kdy se namísto dosavadních pravidel a zavedených způsobů jednání ustavují nová pravidla stejně jako nové formy jednání. Podstatné přitom je, že není nutné, aby byla hrozba závažná či vůbec reálně existovala. Postačuje, když se opakovanou prezentací problému jako ohrožení bezpečnosti docílí toho, že jej za hrozbu začne považovat většina společnosti.³⁰

Vzhledem k tomu, že i v případě této práce je odpovídajícím referenčním objektem bezpečnostní politiky stát, bude pojem sekuritizace užíván v načrtnutém významu právě v kontextu státu.

Některé z uvedených pojmů včetně naposledy popisovaného doprovázela poznámka specifikující užívání termínů po obsahové stránce. Ty pojmy, po jejichž definicích nenásleduje doprovodný komentář, budou užívány ve významech těchto

²⁶ TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 100.

²⁷ EICHLER, J., *Sekuritizace*, s. 165.

²⁸ ZEMAN, P., *Hrozba a riziko*, s. 93-94.

²⁹ EICHLER, J., *Činitelé bezpečnostní politiky*, s. 169, 171; EICHLER, J., *Referenční objekt bezpečnostní politiky*, s. 172, 174.

³⁰ EICHLER, J., *Sekuritizace*, s. 165, 168.

definic. Případné další termíny používané v této práci se dočkají vysvětlení v příslušných pasážích.

Následující text sestává v principu ze tří částí. První kapitola má poskytnout teoretické zázemí pro následné empirické zkoumání zvolených případů. Shrne tedy teoretické názory na přistěhovalectví, multikulturalismus a pluralismus, a to v optice liberalismu a komunitarismu, přičemž k nastínění jednotlivých pozic budou zvoleni autoři, které lze označit za umírněné. Kapitola vytyčí teoretické východisko pro další část práce v podobě překrytí výše uvedených přístupů. Druhá, třetí a čtvrtá kapitola prozkoumají imigrační a integrační politiky v jednotlivých zemích. Pozornost budou věnovat primárně legální imigraci. Kapitoly se zaměří na politiky vytvářené na celostátní úrovni, tzn. v případě Spojeného království na úrovni centrální londýnské vlády, v případech Kanady a Austrálie na úrovni federálních vlád. Pro osvětlení změn, ke kterým v daných přistěhovaleckých politikách došlo od 90. let do současnosti, bude toto období v každém ze tří případů zasazeno do kontextu kompletního vývoje příslušné politiky, důraz bude ovšem kladen právě na její poslední etapu. Pátá kapitola pak předmětné přistěhovalecké politiky porovná a pokusí se nastínit jejich pravděpodobné budoucí směřování v krátkodobém až střednědobém horizontu.

1. Teoretické názory na přistěhovalectví, multikulturalismus a pluralismus

V rámci liberálně-demokratického národního státu se střetávají dva do značné míry protichůdné principy: princip lidských práv, který státu káže, aby uznával práva každého jednotlivce jakožto lidské bytosti, a princip národní suverenity, jenž státu velí, aby jednal ve prospěch kolektivní entity v podobě konkrétního národa. Lidé, kteří jsou občany daného státu, náleží k oběma kategoriím, a mezi principy tak nedochází k zásadnímu sporu. Situace se však mění v případě těch, jež občanstvím tohoto státu nedisponují. Přístup státu k ne-občanům, rozvinutý v jeho migračních, resp. imigračních a integračních politikách, se liší podle toho, který z uvedených principů získá převahu. Nabude-li vrchu první princip, mají přistěhovalci cestu otevřenou. Pokud převáží princip druhý, narážejí imigranti na zavřené dveře. Všechny liberálně-demokratické (dále jen „liberální“) národní státy usilují o nalezení přijatelného kompromisu mezi oběma pozicemi.

Obdobnou volbu provádějí i normativní teorie migrace, které se přiklánějí buď k univerzalistickému individualismu (dimenze prvního principu), který se vztahuje k jednotlivci jako příslušníku lidského rodu a upřednostňuje práva a principy, tudíž má na zřeteli nároky všech lidí, jelikož náleží k obecnému společenství lidstva, nebo k partikularistickému kolektivismu (dimenze druhého principu), jež se soustředí na národ, potažmo na jedince jako jeho příslušníka, akcentuje dobra, účely a důsledky, a tedy bere ohled na dobro jen těch, kteří patří ke zvláštnímu společenství národa. Zatímco k prvnímu pólu mají blíže libertarianismus a liberalismus, k druhému pólu směřují komunitarismus a realismus.

Podvojná povaha moderního teritoriálního státu, který je liberální i národní zároveň, jej nutí k naplňování obou zmíněných principů, jež jsou zakotveny v jeho ústavě. Liberálně-demokratické řešení migrace a přistěhovalectví tedy vyvažuje individuální a kolektivní zájmy. Libertarianismus a realismus představují krajní přístupy, jejichž „ryzí“ formy jeden z principů zcela pomíjejí, čímž se pohybují za hranicemi liberálně-demokratických standardů. Dění na domácí politické scéně může přiblížit migrační a přistěhovalecké politiky k jednomu či druhému pólu, vzhledem k jejich snaze o vyvážené propojení principů se ale dlouhodobě pohybují okolo středu. V něm se s určitými přesahy nacházejí liberalismus a komunitarismus.³¹ Z uvedených důvodů tak bude pozornost věnována pouze jim a libertarianismus s realismem budou ponechány stranou.

---

³¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 19-20, 25-27.

1.1 Přistěhovalectví

V prostředí moderního mezinárodního systému lze univerzální lidská práva zajistit jen skrze příslušnost jejich nositelů ke konkrétním národním státům. Příslušnost k národu či státní příslušnost má dvojí charakter – občanství je výrazem právního postavení jednotlivce, z něhož vyplývají určitá individuální práva a povinnosti, a současně i jeho kolektivní identity.³² Problematika imigrace pak principiálně spadá do oblasti zahraniční politiky státu.³³

Vybrané filosofické přístupy představují stejně jako pozice zde dále nerozvinuté jednotlivé abstraktní modely politického rozvažování a argumentace. V praktické politice dochází při artikulaci určitého pohledu na migraci a přistěhovalectví k jejich prolínání a zasazení do historického a kulturního kontextu. Středové politické strany pravicové i levicové orientace tak kombinují prvky liberalismu s prvky komunitarismu. Zda bude jejich program z ideového hlediska ve výsledku spíše liberální či spíše komunitaristický, závisí na tom, ke kterému z pólů se celkově více přiblíží.

Následující pozice budou vyloženy za užití obecných východisek teorií v podání jejich předních autorů – v případě liberalismu to bude John Rawls, u komunitarismu pak Michael Walzer,³⁴ který ve své knize *Spheres of Justice. A Defense of Pluralism and Equality* vypracoval teorii spravedlnosti s ambicí podat alternativu k Rawlsově *Teorii spravedlnosti*.³⁵

1.1.1 Přistěhovalectví z pohledu liberalismu

Liberalismus staví na ideji svobody jednotlivce, který je schopen si sestavit, korigovat a snažit se uskutečnit své pojetí dobrého života.³⁶ Každý člověk má tutéž morální hodnotu nebo důstojnost, a proto by se lidé měli vzájemně považovat za rovné a podle toho jednat. Touto zásadou se jakožto orgán občanů řídí liberální stát, jenž ke všem přistupuje stejným způsobem a zajišťuje jim základní podmínky rovné důstojnosti. Mezi ně náleží jednak rovná práva a rovné příležitosti, jednak férový podíl na benefitech plynoucích ze společenské spolupráce, který má umožnit reálné využívání formálně garantovaných svobod a příležitostí.³⁷ Společenskou kooperaci ovšem nelze omezeně pojímat jako organizovanou činnost společnosti odehrávající se podle veřejně akceptovaných pravidel ve snaze dosáhnout vytyčeného společného

³² Ibidem, s. 25.

³³ RAWLS, J., Právo národů, s. 19.

³⁴ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 20, 27.

³⁵ WALZER, M., Interpretace a sociální kritika, s. 98.

³⁶ RAWLS, J., Základní svobody a jejich priorita, s. 166-169, 174-176.

³⁷ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 22.

cíle. Jde při ní vždy o vzájemný prospěch, přičemž ti, kdo na ní participují, z toho mají mít určité výhody, ale měli by také sdílet společná břemena.³⁸ Splnění základních požadavků liberální spravedlnosti tedy po státu požaduje, aby vyrovnával nerovné rozdělení materiálních zdrojů i nerovný společenský status, jež si lidé nevybírají, ale do nichž přicházejí na svět.

Popsaný nárok se vztahuje na celé lidstvo, vzhledem k existenci národních států je však stát nucen jej realizovat na prvním místě u svých vlastních občanů. I liberalismus tak musí vymezit, kde leží předěl mezi právy a závazky, které mají příslušníci konkrétního národa vůči sobě navzájem, a závazky k těm, kteří do tohoto zvláštního společenství nepatří. Nabízí se dvě varianty. První, přestože považuje národní stát za nepostradatelný, se domnívá, že by stát neměl mezi občany a imigranty příliš rozlišovat, tudíž k oprávněnému omezení přistěhovalectví by mohlo dojít jen v případě, pokud by zájmy a práva občanů utrpěly v důsledku upřednostňování zájmů a práv ne-občanů. Druhá varianta mezi oběma kategoriemi naopak staví silnější hráz, neboť rozdílné postavení občanů a ne-občanů nemá rozměr pouze formálně-právní, nýbrž i socio-ekonomický. Silnější vazba mezi spoluobčany vyplývá ze skutečnosti, že jsou tito lidé producenty benefitů rozdělovaných ve společnosti. Práva a povinnosti, jež vůči sobě uplatňují, se tudíž odvíjejí jak od přináležitosti k lidskému druhu, tak od vzájemně výhodné kooperace.³⁹ Základní struktura společnosti sestávající z ústředních společenských institucí, jako jsou ústava, ekonomický systém či právní řád včetně pojetí a definice vlastnictví, a způsobu, jímž zmíněné instituce tvoří celek,⁴⁰ představuje v národním státě rámec do značné míry uzavřeného systému spolupráce - členství v národní společnosti je dané a trvalé. Závazky občanů vůči lidem nacházejícím se vně tohoto systému, kteří se na produkci společenských výhod nijak nepodílí, a proto si je nemohou nárokovat, jsou tudíž výrazně slabší. Tato verze zřetelně upřednostňuje zájmy a práva občanů, po jejichž zajištění se naskýtá kapacita pro přijímání imigrantů.⁴¹ Rawls se k ní hlásil, mimo jiné, když poznamenal, že v souvislosti s imigrací náleží k významným úkolům vlády dbát zájmů vlastního národa.⁴²

Liberální stát je ovšem povinen přijímat žadatele o mezinárodní ochranu, jež opustili své země za výjimečných okolností v podobě pronásledování, násilných konfliktů či živelných katastrof a jejichž práva, životy či vlastnictví došly újmy nebo jsou v ohrožení, a zajistit jim nejzákladnější lidská práva. Liberální principy vyznávající stát by měl také pamatovat na ty, kteří strádají. Jestliže se postaral o své

³⁸ RAWLS, J., Základní svobody a jejich priorita, s. 174.

³⁹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 22-23.

⁴⁰ RAWLS, J., Základní svobody a jejich priorita, s. 175.

⁴¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 23, 28.

⁴² RAWLS, J., Právo národů, s. 20.

vlastní občany a přesto ještě může na tyto účely uvolnit část svých zdrojů, měl by svou pozornost obrátit na potřebné nacházející se na cizím teritoriu. Svou pomoc může směřovat do míst, kde tito lidé žijí, nebo je může přijmout mezi své občany.⁴³

1.1.2 Přistěhovalectví z pohledu komunitarismu

Na rozdíl od výše popsané teorie upřednostňuje komunitarismus před individuálními právy a závazky kolektivní tradice. Tento směr je poměrně různorodý, v jeho centru však stojí myšlenka, že klíčový zdroj morální legitimacy představují zděděné systémy příslušnosti a že pramenem uznávaných politických nároků je pospolitost, jejímiž členy se lidé - podobně jako v liberalismu - stávají tím, že se v ní narodí.⁴⁴ Podle komunitarismu je tak možné prožít život plnohodnotně jen v politickém společenství, kde všichni sdílejí a snaží se o naplnění určité koncepce dobrého života,⁴⁵ dobro je tudíž kolektivní daností, ztělesňovanou tradicemi a praxí daného společenství. Přístup akcentuje i psychologický rozměr identity a loajality.⁴⁶

Ve Walzerově pojetí figuruje jako zděděný systém příslušnosti národ reprezentovaný státem. Dobro jedince je úzce spojeno s dobrem národa a jeho účastí na společném životě vzniká spleť vzájemných nároků a závazků. Zatímco občany jednoho národního státu pojí silné politické, ekonomické a kulturní vazby, jejich vztah k příslušníkům jiných národních států se zakládá pouze na přináležitosti k lidskému druhu. Závazky k ne-občanům jsou stanoveny negativně - je určeno, jak by se s nimi nemělo jednat - a přetavují se do pozitivních kroků jen tehdy, když dochází k přímému ohrožení jejich základních lidských práv, životů nebo vlastnictví. S výjimkou krize tedy komunitarismus umožňuje uplatňovat přístup nulové imigrace.

Vzhledem k dlouhodobému setrvávání migračních a přistěhovaleckých politik liberálních národních států v oblasti středu kontinua mezi univerzalistickým individualismem a partikularistickým kolektivismem, kde se nachází liberalismus a komunitarismus, bude tato práce v normativní rovině vycházet z překrytí obou přístupů, které pojímá příslušnost jednotlivců k národním státům jako danou a snaží se nalézt kompromis mezi principem lidských práv a principem národní suverenity.⁴⁷

⁴³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 23.

⁴⁴ SHAPIRO, I., Morální základy politiky, s. 134-135; RAWLS, J., Základní svobody a jejich priorita, s. 175.

⁴⁵ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 24.

⁴⁶ SHAPIRO, I., Morální základy politiky, s. 135.

⁴⁷ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 24-25, 29-30.

1.1.3 Vliv pojetí národní identity

Politický proces, v jehož průběhu je nacházen onen kompromis, který utváří povahu migračních, resp. imigračních a integračních politik, se vždy odehrává v kontextu určité národní identity. Způsob, jakým národ vznikl a jakým na sebe pohlíží, ovlivňuje to, který princip bude při řešení migrace, resp. přistěhovalectví pravděpodobněji preferován, tj. zda bude výsledný přístup k migrantům spíše vstřícný, nebo odmítavý.⁴⁸ K bližšímu představení typů národních identit a jim odpovídajících tendencí ve vztazích k přistěhovalcům je však třeba nejprve osvětlit samotný termín národ.

Na otázku, co je to vlastně ‚národ‘, není možné podat jednoduchou odpověď, neboť univerzálně přijímaná definice národa neexistuje. Samotný pojem sice ve většině jazyků představuje odvozeninu od latinského slova *natio*, přibližně od 18. století však začal v různých evropských jazycích nabývat rozdílných významů. Obecně lze národ popsat jako produkt historického vývoje, během něž získával podobu velké sociální skupiny, jejíž členy vzájemně spojovaly vědomí sounáležitosti a propletenec vícera vztahů, které měly uvnitř skupiny větší intenzitu než ty směřující ven. Mohlo se jednat o vztahy politické, územní, právní, jazykové, kulturní nebo jiné. Jejich kombinace se u různých národů lišila. S tím souvisí i konkrétnější obsahy, jež byly termínu národ v jednotlivých jazycích připsány.⁴⁹

V 18. století se v angličtině pojmem ‚*nation*‘ běžně rozuměl soubor obyvatel státu. Ve francouzštině byla situace komplikovanější, neboť pojetí v ní artikulované zahrnovalo odkazy i na teritorium a pokrevní vazby. Za Velké francouzské revoluce se význam termínu v daném jazyce změnil a národem se v něm začala mínit pospolitost státních občanů, které dohromady svazuje společný jazyk. V angličtině se i nadále zdůrazňovala státní pospolitost, což je důvod, proč v ní bývají pojmy ‚*nation*‘ a ‚*state*‘ dosud často používány synonymně. V obou případech ale zůstal termín národ významově spojen se státem a státností. Naproti tomu v němčině a ve většině slovanských jazyků včetně češtiny je národ definován na základě etnických a jazykových charakteristik.⁵⁰ Vzhledem ke svému záběru bude tento text pracovat s termínem národ primárně ve významu typickém pro anglický jazykový úzus.

V uvedených příkladech se ukazují odlišná pojetí národa, jež v sobě zároveň obsahují kritérium členství – zatímco občanský národ staví na politické příslušnosti k institucím teritoriálního státu, etnický národ akcentuje přináležitost k etnické skupině zakládající se na pokrevním příbuzenství. O způsobech vzniku národa pak

---

⁴⁸ Ibidem, s. 30.

⁴⁹ HROCH, M., V národním zájmu, s. 3, 6.

⁵⁰ HOBSBAWM, E.J., Nations and Nationalism, s. 16, 22; HROCH, M., V národním zájmu, s. 4.

vypovídá jiná dichotomie, a to mezi národem exogenním či také národem přistěhovalců-osadníků, jehož formování splývalo s kolonizací nových území mimo zemi původu, tudíž příslušnost k národu byla záležitostí v zásadě svobodné volby jednotlivce, a národem endogenním nebo národem starousedlíků, kdy se občané na sebe dívají jako na potomky předků žijících na daném území už celá staletí, protože je příslušnost k národu zděděná.

S užitím obou koncepcí lze sestavit typologii národních identit liberálních států o čtyřech kategoriích, jimiž jsou: občanský národ přistěhovalců-osadníků, občanský národ starousedlíků, etnický národ přistěhovalců-osadníků a etnický národ starousedlíků. Tyto kategorie představují ideální typy a vztahují se k určité vývojové etapě národů, tudíž jimi nelze nazírat kompletní dějiny národů, což ani není jejich účelem. Tím je dát smysl volbě přístupu toho kterého národa v konkrétní době.⁵¹ Obecně však platí, že imigrantské země jsou ze své podstaty lépe uzpůsobeny k řešení přistěhovalectví než země starousedlického charakteru, mimo jiné, se totiž orientují na budoucnost, nikoliv na minulost, jak to činí starousedlické protějšky.⁵²

Státy, kterými se zabývá tato stat', spadají do prvních dvou typů uvedené typologie. Do kategorie občanského národa přistěhovalců-osadníků náleží Kanada a Austrálie, jejichž přistěhovalcké politiky byly ve druhé polovině minulého století vychýleny směrem k pólu univerzalistického individualismu, přistupovaly tedy k imigrantům velmi otevřeně – podporovaly trvalé přistěhovalectví, kdy většina legálně příchozích měla dobrou vyhlídku na získání občanství. Spojené království patří do kategorie občanského národa starousedlíků. V souvislosti se svým specifickým mezinárodně-politickým postavením uplatňovalo do jisté míry tolerantní politiku, která pod tlakem vývoje nabrala v 60. až 70. letech značně vstřícnou podobu. Liberální přístup k imigraci však měl hlavně napomoci udržení impéria. Když se ukázalo, že jeho rozpadu nezabrání, získal přednost postoj přesně opačný. Výše nepřímo zmíněná Francie k tomuto typu identity přináleží také, ačkoli její řešení přistěhovalectví se principiálně liší, Německo by pak odpovídalo typu etnického národa starousedlíků.

1.2 Multikulturalismus

Multikulturalismus představuje jednu z koncepcí integrace, jež obecně přísluší do oblasti vnitřní politiky státu. Právě ve druhé polovině 20. století zažil multikulturní přístup zlatou éru,⁵³ ovšem k jeho prosazení vedla trnitá cesta.

⁵¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 30-31.

⁵² BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 12-13.

⁵³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 24, 31-33, 35.

V historické perspektivě je možné multikulturalismus nahlížet jako jednu ze dvou fází vývoje integračních politik západních zemí. V tomto směru mu předcházela asimilacionismus, který se jako přístup k začleňování imigrantů objevil již v 80. letech 19. století, do nichž se datuje zrod problematiky imigrace v podobě, v jaké se s ní státy potýkají i v současnosti, a kdy se tak začaly vypracovávat přistěhovalecké politiky systematického charakteru. Asimilacionismus tehdy hrál podstatnou roli při formování národů, jež probíhalo na pozadí bojů o kolonie a napětí na mezinárodně-politické scéně, které postupně směřovalo k první světové válce. V první třetině 20. století postavila řada evropských států příslušníky svých minorit před zásadní volbu - buď se ztotožnit s většinovou společností a zařadit se mezi plnoprávné občany toho kterého národa, čímž byla obvykle podmíněna rovná příležitost k dalšímu uplatnění, nebo si ponechat svou specifickou identitu a udržovat své zvyklosti, což znamenalo vzdát se jakékoliv možnosti kariérního postupu. Obdobné tendence se projevovaly i mimo Starý kontinent.⁵⁴

Asimilace jako první reagovala na nesoulad přítomný v moderních masových společnostech mezi občanstvím ve sféře veřejné a individualitou ve sféře soukromé. Tato forma začlenění umožňovala členům do té doby vyloučené skupiny stát se plnohodnotnými účastníky veřejného života, pokud potlačili svou partikulární identitu. Samotné vlastnosti, které je odlišovaly, však přitom změnou neprocházely. Asimilativní způsob začleňování byl spojen s konstrukcí určité veřejné identity, pod jejíž záštitou se jedinci spadající do kategorie „oni“ mohli zapojit do většinového „my“. V praxi to pro ně znamenalo naučit se na veřejnosti prezentovat se vlastnostmi, které u příslušníků většinové společnosti zakládaly občanskou kompetenci. V soukromí ale zůstávali nositeli svých zvláštních rysů, které mohly být i nadále předmětem opovržení. Jejich uzamčení do soukromé sféry navíc pomáhalo tyto dehonestující stereotypy udržovat.⁵⁵ V mnoha případech se tak požadavky na asimilaci ukázaly být jen jinou formou etnického vylučování.

Zvráceného zenitu pak období, pro něž bylo typické asimilacionistické řešení, dosáhlo za druhé světové války. Otřes vyvolaný hrůzami tohoto konfliktu posléze napomohl utlumování asimilacionismu v Evropě a také například ústupu segregace ve Spojených státech.⁵⁶

Pokud měl před druhou světovou válkou na Západě obecně vzato prioritu princip národní suverenity, pak po ní se důraz přesunul na princip lidských práv. V liberální optice, jež dominovala druhé polovině 20. století, bylo nepřijatelné, aby byla jednotlivci vnucována nějaká konkrétní kultura, a to bez ohledu na skutečnost,

⁵⁴ Ibidem, s. 35, 37-38.

⁵⁵ ALEXANDER, J. C., Promýšlení „způsobů začlenění“, s. 60-63.

⁵⁶ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 35, 38.

zda se jednalo o občana státu nebo imigranta. Tento přístup byl umocněn důsledky budování konzumní společnosti ve 40. a 50. letech a rozvoje sociálních hnutí v 60. letech, kdy přibyl bezpočet nových, často odlišných životních stylů a názorů.

Na tomto pozadí se od konce 60. let namísto termínu asimilace, jež vyžaduje identifikaci s jedinou, pro všechny závaznou národní kulturou, začal prosazovat pojem integrace, jejímž výchozím předpokladem je koexistence mnoha různých kultur uvnitř liberální společnosti. K rozsouzení jejich sporů, pokud k nim dojde, užívá liberální stát nestranné procedury, jejichž legitimita se odvíjí od občanského národa, který vyznává procedurální liberálně-demokratickou kulturu akcentující svobodu, rovné příležitosti a demokracii. Za těchto okolností je relevantní požadovat začleňování imigrantů pouze do občanského národa, jež v praxi předpokládá osvojení si příslušného národního jazyka.

Popsané změny vyústily v multikulturalismus jakožto faktický stav, neboť liberálními principy se řídící státy byly povinny chránit minoritní kulturní zvyklosti, ovšem za podmínky, že jejich vykonávání dané principy hrubě neporušovalo. Multikulturalismus se tak zprvu stal vedlejším efektem snah o eliminaci diskriminace a zajištění rovných příležitostí. Vypracování opatření na ochranu jednotlivců znevýhodněných ve společnosti na základě toho, že se od její většiny odlišují svými vlastnostmi, totiž vyžadovalo rozčlenění těchto jedinců do zvláštních skupin definovaných rysy, které jejich příslušníci sdíleli.

V druhé polovině 60. let tedy nastoupilo období multikulturalismu. Zpočátku se jednalo o multikulturalismus liberální, který se však již koncem 60. a počátkem 70. let přetavil do multikulturalismu komunitaristického.⁵⁷ Obě formy přibliží následující oddíly. V rozvinutých liberálně-demokratických společnostech vychází multikulturalismus obecně z odhalení, že představa liberálního národního státu jakožto rámce uplatňování nestranných procedur při rozsuzování sporů občanů, ať už jako jednotlivců nebo skupin, při němž přínáležítost k národu poskytuje univerzální optiku přijímanou všemi jeho členy, je klamná. Instrukce moderního státu odrážejí partikulární kulturu⁵⁸ skupiny vykonávající kulturní hegemonii. Přijetím veřejných norem odpovídajících charakteristikám této skupiny členové ostatních skupin jen petrifikují své nerovné postavení ve společnosti, přestože mohou praktikovat své zvyklosti v soukromí. Multikulturalismus byl pak reakcí na tuto kritiku univerzalizmu občanského národa.⁵⁹

Na rozdíl od asimilace, která členům vyloučených skupin nabízela za účelem začlenění mezi občany možnost oprostít se od vlastností, jež byly považovány za

⁵⁷ Ibidem, s. 35, 38-40.

⁵⁸ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 16-17.

⁵⁹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 43-44.

podřadné a které je ve veřejném životě diskvalifikovaly, multikulturní přístup pojímá rysy lišící se od škály konkrétních vlastností definující identitu, jež stmeluje většinové jádro společnosti, jako verze občanství, a napravuje tak pohled na jejich postavení ve společnosti. Jelikož rozdíly není nutné v tomto způsobu začlenění eliminovat, dochází ke stírání jasného oddělení mezi veřejnou a soukromou sférou. V důsledku toho vlastnosti, které nenáleží příslušníkům většinové společnosti, začínají být prezentovány na veřejnosti. Změna negativního vnímání dosud podřízených identit navíc vede k akceptování jejich atributů většinou společností.⁶⁰

Každý z táborů zastánců multikulturního přístupu však volí jiné řešení falešného univerzalizmu občanského národa.

1.2.1 Multikulturalismus v liberální perspektivě

Liberální křídlo multikulturalismu na univerzalizmus nerezignuje, ale pokouší se ho přeformulovat způsobem, který by ho vymanil z role nástroje nadvlády hegemonní skupiny a jímž by došel skutečného naplnění. Vedle práva na začlenění do občanského národa, které zůstává legitimní opcí, akcentuje právo na udržení skupinových odlišností, přičemž obě práva se mají vzájemně doplňovat. Právo na diferencii totiž prostředkuje dosažení univerzální rovnosti jedinců plynoucí z jejich přináležetosti k lidskému druhu. Univerzalita občanského národa tedy pramení nikoliv z jeho stejnorodosti, ale z kapacity pojmout v sobě různorodost skupin.⁶¹

Významným představitelem zastánců multikulturalismu, kteří jej obhajují z liberálních pozic, je Will Kymlicka.⁶² Jak uvádí ve své knize *Multicultural citizenship. A liberal theory of minority rights*, pod pojem multikulturalismus lze zahrnout různé druhy kulturního pluralismu. Termín kultura užívá (a v tomu odpovídajícím smyslu i pojem multikulturalismus či adjektivum multikulturní) zaměnitelně s termínem ‚národ‘ nebo ‚lid‘,⁶³ jež definuje jako „... více či méně institucionálně kompletní mezigenerační společenství obývající dané území či vlast a sdílející zvláštní jazyk a historii“.⁶⁴ Autor zaměřuje svou pozornost na dvě příčiny kulturního pluralismu. Prvním je inkorporace do té doby suverénních kultur soustředěných na určitém území do většího státního celku, resp. koexistence vícera národností v jednom státě – zde se jedná o mnohonárodnostní stát a menší kultury jsou označovány jako národnostní menšiny. Druhou je imigrace, a to za předpokladu, že daný stát přijme signifikantní počet osob, potažmo jejich rodinných příslušníků,

⁶⁰ ALEXANDER, J. C., Promyšlení „způsobů začlenění“, s. 60-61, 65-67.

⁶¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 44-45.

⁶² BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 75, 81, 83.

⁶³ KYMLICKA, W., *Multicultural Citizenship*, s. 10, 18.

⁶⁴ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 78.

pocházejících z jiných kultur a ponechá jim možnost si v určité míře udržet svou etnickou odlišnost – v tomto případě jde o polyetnický stát a etnické menšiny. Zatímco první typ minorit obvykle usiluje o udržení svébytnosti paralelně s většinovou kulturou, pročež trvá na rozličných formách autonomie, druhý typ se většinou pokouší o začlenění a dosažení plného členství ve většinové společnosti. Přívlastek multikulturní zasluhuje stát, který je mnohonárodnostního, polyetnického či obojího charakteru, což platí prakticky o všech liberálních demokraciích, a jestliže má tato skutečnost význam pro politický život a identitu lidí, kteří v něm žijí.⁶⁵

Na první pohled se zdá, že skupinová práva liberalismu odporují. Kymlicka s tímto však nesouhlasí a tvrdí, že mnoho z nich se naopak plně shoduje s liberálními principy individuální svobody a rovnosti. Uvádět v omyl může například častá praxe označování skupinových práv jako práv kolektivních. Jednak do této kategorie spadá široké spektrum práv, jednak vyvolává dojem o nepřekročitelně konfliktním vztahu mezi skupinovými a individuálními právy. To ale pro řadu skupinových práv neplatí. Skupiny totiž mohou klást dva druhy požadavků, mezi nimiž je třeba rozlišovat: buď si mohou činit nároky vůči svým vlastním členům, nebo vůči většinové společnosti. První, které se snaží eliminovat vliv neshod uvnitř skupiny, autor nazývá ‚vnitřními restrikcemi‘. Druhé, jež mají za cíl ochránit skupinu před dopady vnějších rozhodnutí činěných většinovou společností, pojmenovává ‚vnější ochranné bariéry‘. Ačkoliv bývají bez rozdílu shazovány do škatulky kolektivních práv, principiálně se odlišují. Vnitřní restrikce zasahují vztahy uvnitř skupiny, která může požadovat v zákonech ukotvené a státní mocí vynutitelné omezení základních občanských či politických svobod svých členů zdůvodněné kulturní tradicí nebo náboženskými zvyklostmi, jež s sebou nese hrozbu útlaku jednotlivce. Vnější ochranné bariéry se týkají vztahů mezi skupinami, kdy skupina může usilovat o omezení následků rozhodnutí většinové společnosti, aby tak ochránila svou zvláštní existenci a identitu. Zde sice hrozí nebezpečí upřednostňování jedné skupiny na úkor druhé, tento typ práv ale obvykle nestaví jednu skupinu do dominantní pozice nad ostatními, ale umožňuje jejich rovnější vzájemné postavení. Tyto dva druhy požadavků mohou, ale nutně nemusejí jít pospolu. Kymlicka dochází k závěru, že by liberální koncepce menšinových práv měla podporovat vnější ochranné bariéry, jestliže napomáhají ustavení férových podmínek vztahů mezi skupinami, ale měla by až na vzácné výjimky odmítnout vnitřní restrikce, neboť krátí práva členů skupin zpochybňovat a také měnit tradiční autority a praktiky komunity. Vnější ochranné bariéry na rozdíl od vnitřních restrikcí nestaví skupinu do pozice nadřazené jednotlivci. Dichotomie mezi kolektivními a individuálními právy je tedy falešná. Řadu skupinových práv

⁶⁵ KYMLICKA, W., *Multicultural Citizenship*, s. 10-11, 13-14, 17-18, 26.

uplatňují jednotlivci. Většina těchto práv vychází z představy, že spravedlnosti mezi skupinami lze dosáhnout jen přiznáním různých práv členům různých skupin.⁶⁶

Kymlicka také rozebírá vzájemnou provázanost mezi svobodou a kulturou. K uplatnění svobody volby jsou totiž zapotřebí určité kulturní předpoklady. Schopnost člověka vytvořit si a revidovat své pojetí dobrého života je úzce spjata s přínaležitostí k tzv. sociální kultuře, jež pokrývá sféru soukromou i veřejnou a zahrnuje jak sdílené vzpomínky a hodnoty, tak instituce a praktiky. Jeho volba se pohybuje v kontextu spektra sociálně přijatelných či smysluplných možností, jež jsou vymezeny institucemi a praktikami kultury, k níž náleží. Vzhledem k tomu, že přístup k sociální kultuře podmiňuje smysluplnou individuální volbu, mají opatření naplňující skupinová práva, která zajišťují a podporují takový přístup, své legitimní místo v liberální teorii spravedlnosti.

Kulturní identita také představuje základ identity jedince. Většina lidí má silnou vazbu k vlastní sociální kultuře a nejvíce si cení svobody a rovnosti právě v jejím rámci. Tento typ kultury se obvykle soustřeďuje na konkrétním území a jejím základem bývá společný jazyk. Nejčastěji jsou to národy, které se vyznačují schopností a motivací potřebnými pro vytvoření a udržení takovéto kultury, a proto téměř vždy platí rovnítko mezi kulturami sociálními a národními. Sociální kulturou běžně disponují národnostní menšiny, u nichž je třeba ji chránit, zatímco u etnických menšin často absentuje, jelikož se jejich příslušníci začleňují do kultury většinové společnosti. Na otázku zda umožnit přistěhovalcům opětovně rozvinout svou sociální kulturu v nové zemi Kymlicka odpovídá, že většina imigrantů, se ze své původní kultury dobrovolně vykořenila, čímž se vzdala některých práv, které ze členství v ní plynou. Jestliže imigrantům zůstane možnost vrátit se ke kultuře, z níž přišli, pak nelze očekávání jejich začlenění v zemi, která je přijala, považovat za nespravedlivé. Imigranti ovšem mají plné právo si nárokovat udržení části svých rysů a instituce většinové společnosti by měly být adaptovány tak, aby tyto etnické odlišnosti pojaly. Tato úprava má podobu skupinových polyetnických práv.⁶⁷ V rozsahu, v jakém práva národnostních a etnických menšin zajišťují přístup těchto skupin k sociální kultuře, přispívají k individuální svobodě jejich členů.

Kymlicka předkládá tři druhy argumentů ve prospěch menšinových práv uplatňovaných v liberálním rámci: dosažení rovnosti mezi jednotlivci, respektování platnosti historických dohod a přínosnost kulturní diverzity. Zatímco první dva poukazují na závazky většiny a obhajují předmětná práva z hlediska spravedlnosti,

⁶⁶ Ibidem, s. 34-37, 44-45, 47, 152.

⁶⁷ Ibidem, s. 75-76, 79-80, 84, 89-90, 93-97, 126.

třetí se dotýká zájmů většiny, předchozí argumenty tak pouze doplňuje. Ze všech tří je však nejsilnější argument uvedený na prvním místě.⁶⁸

Liberalní multikulturalismus tedy uznával příslušnost jednotlivce ke skupině a dané skupinové identity využíval jako nástroje k naplnění jeho rovné důstojnosti. Kultura v něm sehrávala doplňkovou roli, jelikož smyslem zaváděných opatření bylo vyrovnat postavení příslušníků minorit v oblasti politické, sociální a ekonomické a potvrdit jejich univerzální identitu jakožto lidských bytostí. Tento druh multikulturalismu usiloval o začlenění jednotlivců včetně jejich specifických rysů do většího celku občanského národa.⁶⁹

1.2.2 Multikulturalismus v komunitaristické perspektivě

Na rozdíl od liberální varianty komunitaristické křídlo multikulturalismu univerzalismus zcela zavrhuje a opouští jej ve prospěch partikularismu. V souladu s tím prosazuje tezi, že právo na skupinovou odlišnost by mělo zcela nahradit právo na začlenění do občanského národa. Samo naplnění práva na diferenci přináší dosažení kýženého stavu v podobě rovnosti lidí jakožto členů zvláštních skupin, které fungují jako uzavřené komunity. Národ pak není množinou jednotlivých občanů, ale skupin, skrze něž se teprve jedinci vztahují k tomuto národu.⁷⁰

Mezi nejvýznamnější zastánce multikulturalismu, kteří jej obhajují z komunitaristických pozic, patří Charles Taylor.⁷¹ Již na začátku svého eseje *Politika uznání* konstatuje, že v souvislosti s multikulturalismem je kladen požadavek uznání vycházející z předpokladu, že identita, tj. způsob, jakým lidé rozumí sami sobě, a uznání jsou vzájemně provázané. Uznání nebo neuznání či dokonce zneuznání totiž podle něj spoluutváří lidskou identitu. Ačkoliv samy o sobě nejsou identita a uznání záležitostmi novými, jejich význam a kontext se v průběhu času zásadně změnily.

Na prosazení zájmu o identitu i o uznání měly vliv dvě zásadní změny. První souvisí s přechodem od dřívějších hierarchických společností k moderním demokratickým společnostem a její podstata spočívá v posunu od pojetí cti, jež bylo spojené s jistou exkluzivitou, a tudíž nerovností, k pojetí důstojnosti, které se vztahuje na všechny lidi, a má tak univerzální platnost a egalitární charakter. Druhá tkví v přerodu pojetí identity, která se ke konci 18. století individualizovala. Nejen že identita člověka patří právě jen jemu, ale nachází ji sám v sobě. Každý jedinec se

⁶⁸ Ibidem, s. 101, 108, 116, 121, 123.

⁶⁹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 40-41, 46.

⁷⁰ Ibidem, s. 44-45.

⁷¹ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 66, 70.

nově stává z objektu morálky jejím zdrojem. Paralelně s tímto se vynořila představa o věrnosti sobě samému. Na scéně se objevil ideál ‚autenticity‘.⁷²

Na rozvinutí diskurzu uznání se podstatnou měrou podílel Jean Jacques Rousseau, neboť ve své době začal hovořit o rovném respektu a jeho významu pro svobodu člověka. Ideu autenticity pak zásadně podpořil Johann Gottfried Herder, když artikuloval myšlenku, že každý má svůj vlastní způsob jak být člověkem a pokud jím nežije, ztrácí smysl svého života. Na konci 18. století tak rozdíly mezi lidmi získaly silný morální rozměr.

Identita a uznání dříve nepředstavovaly problém. Identita vymezená postavením člověka ve společnosti a od něj se odvíjejícími rolami a funkcemi, které tento člověk vykonával, sice závisela na společnosti, obecné uznání ale tvořilo její integrální součást, neboť se odvíjela od nerozporovaných společenských kategorií. Vnitřně založená osobní identita žádným takovým uznáním nedisponuje, dosahuje až v interakci s druhými a nemusí být přitom úspěšná. To je důvod, proč se nyní potřebě uznání věnuje taková pozornost. Druhé uvedené pojetí identity vedlo ve veřejné sféře ke zkoumání politiky rovného uznání i její problematizaci.⁷³

Politika rovného uznání má fakticky dva rozměry, které vyplynuly ze dvou klíčových změn popsaných výše. V posunu od cti k důstojnosti má svůj původ politika univerzalizmu, která připisuje stejnou důstojnost všem občanům a snaží se nastolit rovnoprávnost, jejím ústředním bodem jsou tudíž totožná práva pro všechny. Ze změny pojetí identity se zrodila politika difference, podle níž se má uznání dostat partikulární identitě jednotlivce či skupiny, která byla doposavad podrobena asimilaci dominantní identitou. I v tomto požadavku je obsažen princip univerzální rovnosti, proto dochází k překrývání obou dimenzí. Obě odmítají existenci občanů v druhořadém postavení. Podle Taylora lze ovšem identitu, kterou jako takovou mají všichni lidé, uznávat jen skrze uznání její jedinečné podoby u každého jednotlivce.⁷⁴

Politika univerzální důstojnosti usilovala o to, aby veřejné instituce nereflektovaly rozdíly mezi občany. Politika difference artikulovala nediskriminaci novým způsobem a založila dané vztahy právě na rozdílech. Přestože politika difference vychází z politiky univerzální důstojnosti novým vymezením starých pojmů, ve skutečnosti jsou si obě dimenze dosti vzdálené. Politika rovné důstojnosti akcentuje univerzální lidský potenciál v podobě rozumové schopnosti a morálního smyslu. Uznání je lidem jakožto rovným prokazováno v souvislosti s vlastnostmi, které sdílejí díky své příslušnosti k témuž lidskému druhu. Politika difference zdůrazňuje potenciál ve formě schopnosti si vytvářet a vymezovat identitu.

⁷² TAYLOR, Ch., Politika uznání, s. 44-48.

⁷³ Ibidem, s. 49-51, 53-55, 63.

⁷⁴ Ibidem, s. 56-58.

Předmětem uznání se stávají zvláštní, tedy vzájemně odlišné vlastnosti jednotlivců a jejich skupin či právo na jejich autentické naplnění.⁷⁵

Založení multikulturalismu na tomto druhém principu však skýtá problém, jelikož realizace vlastní jedinečnosti může jedince dostat a často dostává do konfliktu s nároky realizace jeho skupinové zvláštnosti. Podle Taylora je účel přežití kultury kolektivním dobrem zcela odděleným od rovných práv jednotlivců. Cestu vidí ve vyvažování mezi nároky jedinců a skupin. Oproti fakticky procedurálnímu liberalismu, jež má na zřeteli pouze rovnost práv občanů, staví se na odpor vůči odlišnostem, neboť praktikuje plošné dodržování pravidel a kolektivní cíle považuje za pochybné, a přestože se nepokouší o eliminaci kulturních rozdílů, nemůže zaručit přežití kultury jakožto kolektivního cíle, který by vyžadoval změny v pravidlech, preferuje autor takové modely liberalismu, které sice trvají na platnosti určitých práv, respektují však i kolektivní cíle, a proto vyvažují mezi některými druhy totožného zacházení a zachováním kultury, přičemž někdy získá přednost druhá možnost. I v jejich rámci však Taylor vymezuje zápas o práva menšin v duchu sporu mezi individualisty a kolektivisty, který stojí na neslučitelnosti obou pozic, a na rozdíl od Kymlicky nedokáže překonat stálou volbu mezi právy jedince a dobrem kolektivu.⁷⁶

Komunitaristický multikulturalismus zdůrazňoval mnohost skupin v podobě uzavřených komunit a za cíl si kladl samu tuto pluralitu. Důležitost sfér existence jedinců ve společnosti se převrátila a přední příčku zaujala kultura, která se stala polem boje skupin za své uznání ve veřejném prostoru, zatímco ostatní byly odsunuty do pozadí. Potvrzení se nově měla dočkat především partikulární identita skupiny, kterou tvoří určití jednotlivci. Výsledkem tohoto typu multikulturalismu se stala segregace jedinců do oddělených skupin.⁷⁷

1.3 Kritika multikulturalismu a pluralismus

Jelikož propagoval rovnou důstojnost členů doposavad vyloučených skupin, čelil multikulturalismus kritice již od svých počátků, a to zejména z pozic reprezentujících právě většinou společnost či hegemonní skupinu. Eskalace konfliktu mezi oběma tábory obhájců multikulturalismu a stále častější redukování multikulturního přístupu na jeho komunitaristickou verzi ve veřejném prostoru však měla za následek, že se začala ozývat kritika multikulturalismu jako takového z řad jeho zastánců, konkrétně z liberálního křídla.⁷⁸

⁷⁵ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 70-71; TAYLOR, Ch., Politika uznání, s. 58, 60.

⁷⁶ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 71-72; TAYLOR, Ch., Politika uznání, s. 69, 77-79, 82.

⁷⁷ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 40-41, 46.

⁷⁸ Ibidem, s. 41, 45-46.

1.2.2 Giovanni Sartori

Ostré kritice podrobil multikulturalismus i Giovanni Sartori, který proti němu postavil koncepci pluralismu. Samotné pojmy podle něj v rozporu nejsou. Jako popisné označení faktického stavu představuje multikulturalismus historickou variaci pluralismu. Pokud je ale multikulturalismus označen za hodnotu, pak se jakožto politika podporující kulturní a etnické rozdíly dostává s pluralismem do sporu.⁷⁹

Sartori vychází z konstatování, že dobrou společností může být jen společnost otevřená, která v zásadě splývá se svobodnou společností v liberálním pojetí, a v návaznosti na něj si klade otázku, kde se nachází bezpečná hranice otevřenosti, resp. čemu se daná společnost otevírá a v jaké míře. Pro její zodpovězení je třeba určit esenci otevřené společnosti, kterou Sartori spatřuje právě v pluralismu, neboť ten podle něj nejlépe dovede stanovit hodnoty a mechanismy, jež stály u zrodu svobodné společnosti a liberální obce. Pluralismus v autorově definici „*předpokládá tolerantní postoj a ze strukturálního hlediska pak dobrovolná, 'nevnucená' sdružení, možnost vstupu do několika sdružení zároveň a protínající se či napříč jdoucí dělicí linie*“. Možnou míru otevřenosti pak vymezuje pojetí pluralitní komunity, která se vyznačuje vzájemným respektem a činěním vzájemných ústupků mezi různými skupinami. Pluralismus odlišnosti akceptuje a dokonce je vnímá jako pozitivní, nesměřuje však k jejich zmnožování a fakticky je utlumuje. Ačkoliv tedy považuje homogenizaci za nežádoucí, podněcuje asimilaci v míře nutné pro integraci, a zajišťuje tak vnitřní integritu společnosti.⁸⁰

Na přelomu století popsal Sartori převažující podobu multikulturalismu jako netolerantní, odporující vzájemnému uznání a tendující k separaci a označil ji za antipluralitní.⁸¹ Ta by odpovídala komunitaristické verzi multikulturalismu. Sartoriho vymezení pluralismu ovšem nabízí styčné body k propojení s Kymlickovým pojetím liberálního multikulturalismu. Sartori sám navíc připouští existenci druhé varianty multikulturalismu řídící se kritérii pluralismu.⁸²

---

⁷⁹ SARTORI, G., Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci, s. 9, 39.

⁸⁰ Ibidem, s. 13-14, 33, 37, 39-40.

⁸¹ Ibidem, s. 7, 11, 22, 40-41.

⁸² Ibidem, s. 40.

2. Spojené království

Národní identita evropských států jakožto zemí starousedlíků se vyznačuje mnohem silnějšími vazbami mezi dějinami, územím, původem, kulturou a jazykem než národní identita přistěhovaleckých zemí. Imigrace do jejího vymezování často nijak nezasáhla, a proto není ve společnostech, které se s ní ztotožňují, vnímána jako běžný jev. Toto vše činí ze zemí starousedlického typu pro imigranty mnohem komplikovanější destinace než země přistěhovalecké.⁸³

Formování britského státu neprobíhalo tak poklidně, jak se obvykle traduje.⁸⁴ Britská identita však přesto prokázala svou životaschopnost. Určitý systém hodnot, forma vlády či systém práva v jádru přetrvaly dodnes, přestože jejich kořeny leží daleko v minulosti.⁸⁵

2.1 Od národního státu k mnohonárodnostnímu impériu

Germánské kmeny ponejvíce Anglů a Sasů začaly ve větší míře pronikat na Britské ostrovy přibližně v první třetině 5. století. Disponovaly vlastním systémem institucí a nejvýznamnější vazby v jejich společenství představovaly pokrevní příbuznost a oddanost vůči pánovi. V Británii se střetly s místním obyvatelstvem převážně keltského původu, na jehož úkor postupně zabraly větší část ostrova. V průběhu 6. a 7. století zde vznikla a rovněž zanikla řada keltských a anglosaských království. Určitým mezníkem se stalo 8. století, během něhož docházelo u různých částí populace Britských ostrovů k nové etnické sebeidentifikaci. I přes svou politickou roztržičnost na sebe germánské kmeny ovládající tou dobou téměř celé území dnešní Anglie prvně začaly pohlížet jako na Angličany, což vyvolalo těsnější semknutí keltských kmenů obývajících území na západě Británie. V Irsku se mezi tamními královstvími utvářela gaelská identita.⁸⁶

Na přelomu 8. a 9. století v plné míře udeřili další nájezdníci z kontinentu, tentokrát Vikingové, konkrétně Norové a Dánové. Zatímco první směřovali své ataky většinou na Skotsko, Wales a Irsko, druzí útočili především na Anglii. Obě skupiny však záhy namísto loupeživých přepadů přikročily k záboru a kolonizaci. Vikingové svým působením zásadně ovlivnili vývoj na Britských ostrovech. Do jejich příchodu si v oblasti dnešního Skotska konkurovali Piktové a enkláva Skotů, kteří se tam

⁸³ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 12-13; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 31.

⁸⁴ Předmluva, s. 6.

⁸⁵ WELSH, F., The Four Nations, s. xxvii.

⁸⁶ BLAIR, J., Anglosaské období, s. 53-59; WELSH, F., The Four Nations, s. 2-4, 19, 40; FORSYTHOVÁ, K., Počátky, s. 18.

přeplavili z Irska a usídlili se při západním pobřeží. Norové připravili Skoty o většinu jejich území, fatálním oslabením Piktů v bitvě z roku 839 jim však poskytli příležitost k uchopení moci. Splynutím Skotů a Piktů vzniklo skotské království i nová identita, kterou místní obyvatelé přijali. Wales, jenž pocítil přítomnost Vikingů v menší míře, se také ubíral cestou k politickému sjednocení, na rozdíl od Skotska mu však nedokázal vtisknout trvalý charakter, přesto na sebe Velšané pohlíželi jako na zvláštní kulturní společenství s vyhraněnou identitou. Patrně nejmenší stopu za sebou Vikingové zanechali v Irsku. Naopak nejvíce poznamenali vývoj v Anglii. Do té doby směřovala k paralelní existenci několika království, silný nápor Dánů ji však přiměl se sjednotit. Do čela bojů proti Vikingům se postavil Wessex, jehož král Athelstan v roce 937 získal kontrolu nad celým územím současné Anglie - do tohoto roku lze datovat faktické ustavení anglického království.

Po bitvě u Hastingsu 14. října 1066⁸⁷ usedl na anglický trůn vévoda z Normandie jako Vilém I. (1066-1087). Uvedený rok se stal symbolem největší katastrofy v anglických dějinách. Normané sice zachovali mnohé z ustavených institucí, jejich zabor však kromě nástupu nového královského rodu znamenal výměnu elitních vrstev a také příliv nové kultury i jazyka, v tomto případě francouzské kultury a francouzštiny. Poté, co v důsledku sňatkové politiky získal anglickou korunu rod z Anjou, se francouzský vliv ještě upevnil. Za panování Jindřicha II. (1154-1189) bylo dočasně ovládnuto Irsko. Pevnou součástí monarchie se ale od té doby již nikdy nestalo.⁸⁸

Zásadní význam se ukázala mít vláda Eduarda I. (1272-1307), který usiloval o kompletní ovládnutí Britských ostrovů. Tento panovník si s definitivní platností podmanil Wales, naopak záměr uchvátit Skotsko se mu i přes enormní úsilí naplnit nepodařilo a situace v Irsku zůstala nestabilní. Navzdory různé míře úspěšnosti však stál Eduard I. na počátku procesu, jenž vyústil v politickou inkorporaci těchto tří území do monarchie se svrchovaným postavením Anglie. Za jeho vlády bylo také zpřehledněno a částečně kodifikováno anglické právo a opět se začala používat angličtina i na nejvyšší úrovni, čímž se oživilo anglické kolektivní vědomí. V důsledku série válečných konfliktů, kterou Eduard odstartoval, pak začali Angličané vnímat svou národní identitu ještě ostřeji a výrazněji.⁸⁹

Sjednocení různých částí Britských ostrovů do jediného politického útvaru se dělo postupně. V tomto procesu lze vyzdvihnout tři milníky. V roce 1536 byl

⁸⁷ BLAIR, J., *Anglosaské období*, s. 77-78, 81-82, 98; WELSH, F., *The Four Nations*, s. 40-46, 48, 50; FORSYTHOVÁ, K., *Počátky*, s. 30-31.

⁸⁸ GILLINGHAM, J., *Raný středověk*, s. 99-101, 105, 112-113, 115-116, 119; WELSH, F., *The Four Nations*, s. 70, 72.

⁸⁹ GILLINGHAM, J., *Raný středověk*, s. 125, 127; GRIFFITHS, R.A., *Pozdní středověk*, s. 154-155, 157; WELSH, F., *The Four Nations*, s. 78-79; JENKINS, G. H., *A Concise History of Wales*, s. 91.

Zákonem o sjednocení (*Act of Union*) Wales oficiálně připojen k Anglii. Uvedený formální akt tvořil jednu stranu snah Angličanů o kompletní začlenění území do anglického království. Tu druhou představoval tlak na kulturní asimilaci velšského obyvatelstva, které však odolávalo, a to zejména díky udržování lidové kultury včetně jazyka. V roce 1707 došlo po vzájemné dohodě mezi Anglií a Skotskem prostřednictvím *Union with Scotland Act* a *Union with England Act* ke spojení obou do té doby samostatných zemí a ke vzniku Spojeného království Velké Británie. Skotsko ale zůstalo společensky i kulturně nezávislé, neboť si podrželo svou místní správu, právní, soudní a vzdělávací systém a církev. O asimilaci skotské společnosti se navíc Angličané intenzivněji pokoušeli jen minimálně. Konečně s platností od 1. ledna 1801 bylo na základě *Act of Union* přičleněno k Británii také Irsko, čímž vzniklo Spojené království Velké Británie a Irsko.⁹⁰

Poslední uvedené spojení však jako jediné nevydrželo. Anglo-irská dohoda podepsaná v prosinci 1921 přiznala nezávislost jižnímu Irsku v rozhodování o jeho záležitostech a udělila mu status dominia - nový útvar nesl název Svobodný irský stát. Jeho uznání westminsterským parlamentem následujícího roku dalo vzniknout jak Severnímu Irsku, tak Spojenému království Velké Británie a Severního Irska. V roce 1949 se větší část Irska oficiálně stala Irskou republikou.⁹¹ Význam Irska však svým způsobem přesáhl hranice Britských ostrovů. V polovině 16. století ovládali Angličané z Irska už jen malé území obepínající Dublin. Vzhledem ke katolickému vyznání Irů však byl ostrov považován za možný odrazový můstek k invazi do protestantské Anglie, a proto bylo záhy přikročeno k jeho systematické kolonizaci. Irsko, zejména Ulster, fakticky sehrálo roli pokusného zvířete britské kolonizace, jehož příklad ukázal, že říši lze vybudovat nejen na základě obchodu a dobývání, ale také kolonizace a imigrace. Dále pak šlo o přenesení úspěšného modelu za Atlantik.⁹²

V 19. století si Velká Británie udržovala reputaci země, kam mohou volně směřovat lidé nejrůznějšího původu. První omezení imigrace zavedla až v roce 1905 v Zákoně o cizincích (*Aliens Act*), který reagoval na příliv ruských židovských uprchlíků. Británie se nikdy nepovažovala za přistěhovaleckou zemi. Expanze britského impéria zahrnovala rozsáhlé vystěhovalectví kolonistů z Britských ostrovů na získávaná území. Po druhé světové válce však došlo k převrácení migračních toků z emigrace na imigraci. V této době se říše začala rozpadat.⁹³

⁹⁰ WELSH, F., *The Four Nations*, s. xxvi, 238; BRAZIER, R., *Constitutional Reform*, s. 109; WORMALDOVÁ, J., *Sebedůvěra a rozpaky*, s. 137; HUTCHISON, I.G.C., *Dílna impéria*, s. 187; JENKINS, G. H., *A Concise History of Wales*, s. 103, 129-133, 135-136, 146; ŠLOSARČÍK, I., *Politický systém Irska*, s. 20.

⁹¹ WELSH, F., *The Four Nations*, s. 351-352; BRAZIER, R., *Constitutional Reform*, s. 109- 110; ŠLOSARČÍK, I., *Politický systém Irska*, s. 29, 34.

⁹² FERGUSON, N., *Empire*, s. 55-57.

⁹³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 110.

2.2 Přistěhovalecká politika od 50. do 80. let

Podobu přistěhovalecké politiky Spojeného království utvářely dva faktory: skutečnost, že se jedná o ostrovní stát, a koloniální minulost. První z nich vedl k ustavení systému intenzivních kontrol na vnějších hranicích a téměř neznatelných kontrol uvnitř státu. Druhý se pak po druhé světové válce zásadně podepsal na podobě imigrace i zaváděných imigračních opatřeních, neboť v obojím hrály značnou roli právě koloniální vazby.⁹⁴

Imigrace do Spojeného království z jeho bývalých kolonií v poválečné době se odvíjela od pojetí britského občanství zakotveného v Zákoně o *britském* občanství (*British Nationality Act*) z roku 1948, schváleném v návaznosti na nezávislost Indie z roku 1947 ve snaze udržet britské impérium, který fakticky opravňoval okolo půl miliardy lidí ze stávajících či již nezávislých částí říše jakožto britské poddané ke vstupu do Británie a k pobytu v ní. V 50. letech tak do země začaly za četnými volnými pracovními místy přicházet davy emigrantů z bývalých britských kolonií v jižní Asii, Africe a Karibiku, souhrnně označovaných jako nový Commonwealth. Británie se po válce skutečně potýkala s nedostatkem pracovních sil a dokonce se jej pokoušela vyrovnat díky přistěhovalectví – v roce 1949 přednesla Královská komise pro populaci návrh na pravidelné roční přijímání 140 000 imigrantů mladšího věku. Tito lidé se však měli kompletně rasově a kulturně asimilovat. Imigrace byla vnímána jako problém v dimenzi rasové odlišnosti mezi hostitelskou společností a přistěhovalci. Příliv imigrantů, kteří nebyli bílé barvy pleti, vzbudil negativní odezvu u části veřejnosti a jejich narůstající počet vyvolával obavy z negativních dopadů na britské hodnoty a stabilitu ve společnosti. Došlo dokonce k nepokojům, z nichž nejzávažnější se odehrály v srpnu a v září 1958 v Nottinghamu a Nottingham Hillu. Ozvaly se hlasy volající po omezení přistěhovalectví. Imigrace se tak v 50. letech stala předmětem politických sporů. Začal tehdy vzrůstat tlak na vládnoucí konzervativní stranu jdoucí z jejích vlastních řad požadující přehodnocení závazku k otevřeným hranicím vůči imigraci ze zemí nového Commonwealthu.⁹⁵

Reakce přišla se zpožděním způsobeným jednak jistou psychologickou vazbou na starý Commonwealth, tj. Kanada, Austrálie a Nový Zéland, jednak odporem k uplatnění rasy jako kritéria pro imigraci, jež by separovalo obyvatelstvo starého a nového Commonwealthu. Dosavadní přístup, akceptující přistěhovalectví z druhého jako daň za udržení vztahů s prvním, však narazil na své limity.⁹⁶ Mezi

⁹⁴ Ibidem, s. 110-111.

⁹⁵ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 584-585, 597; TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 10-12, 157; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 110; AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 206.

⁹⁶ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 111.

lety 1962 až 1971 proto byly zavedeny tvrdé kontroly imigrace. *Commonwealth Immigrants Act* z roku 1962 ustavil dvě kategorie občanů, a to občany Spojeného království a jeho kolonií a občany nezávislých zemí Commonwealthu. Občané spadající do druhé vymezené kategorie museli podstoupit řadu kontrol a museli obdržet pracovní povolení, jejichž počet byl však zásadně redukován. Zákon směřoval k omezení vstupu imigrantů, kteří nebyli bílé barvy pleti. Tehdejší konzervativní vláda se sice zdráhala uznat, že toto byl jeho primární motiv, prohlášení jejích členů to však potvrzovala.⁹⁷ V roce 1968, byl schválen další zákon téhož názvu, který mířil na takové omezení imigrace z nového Commonwealthu, které by nebránilo příchodu imigrantů z Kanady, Austrálie a Nového Zélandu. Norma zaváděla pravidlo, jež podmiňovalo vstup osob disponujících britským pasem vydaným v zahraničí do země tím, že jeden z rodičů nebo prarodičů se musel narodit, být adoptován nebo se naturalizovat jako britský občan, tzv. *patriality rule*.⁹⁸

Veškerou dosavadní legislativu nahradil Zákon o imigraci (*Immigration Act*) z roku 1971, který rozlišoval občany Spojeného království a jeho kolonií a občany z nezávislých zemí Commonwealthu, kteří mohli vstoupit do země, pokud odpovídali zmíněnému pravidlu. Základem pro vstup těch, kteří pravidlu neodpovídali, bylo udělení pracovního povolení. Zákon o britském občanství (*British Nationality Act*) z roku 1981 pak dokončil proces změn reflektujících ústup impéria, když zakotvil výše uvedené pravidlo a zároveň rozdělil občanství Spojeného království a jeho kolonií do tří různých kategorií, a to na (plné) britské občanství, občanství vztahující se na území závislá na Británii (*British Dependent Territories citizenship*) a občanství vázající se k britským zámořským územím (*British Overseas Citizenship*), přičemž osobám spadajícím do druhých dvou kategorií zákon neumožňoval trvalý pobyt ve Spojeném království. Cílem normy bylo přimět dané osoby, aby nabyly občanství země, v níž pobývaly.⁹⁹

Důsledkem zákona z roku 1971 byla zásadní redukce ekonomické imigrace. Hlavními zdroji přistěhovalectví zůstaly reunifikace rodin a udělení azylu. Žádostí o azyl bylo už v 60. letech málo, během 70. a 80. let dostávala prostor reunifikace rodin. Na počátku 80. let se přistěhovalectví jako politická agenda vytratilo.¹⁰⁰

Britská integrační politika se soustředila na etnické menšiny tvořené přistěhovalci či jejich potomky.¹⁰¹ Tradiční britský pohled na kulturní jinakost,

⁹⁷ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 585-586, 597.

⁹⁸ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 111; KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 586; TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 12.

⁹⁹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 111; KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 586, 597.

¹⁰⁰ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 111; KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 586; TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 102, 159.

¹⁰¹ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 590.

vyznačující se jistým druhem tolerance vůči skupinovým odlišnostem, se promítl i do přístupu vůči imigrantům přicházejícím do Británie po druhé světové válce. Přistěhovalci nebyli nuceni se asimilovat do kultury většinové společnosti, své zvyklosti ale měli praktikovat ve svých komunitách, a to formou, která neměla nabourávat svrchovanou pozici anglické kultury. V 60. letech se však prosadila myšlenka individuální rovnosti příslušníků různých kultur, díky čemuž se dosavadní hierarchický kulturní pluralismus přeměnil na liberální multikulturalismus. Oficiální přijetí multikulturalismu jakožto integrační politiky ze strany britské vlády lze datovat do roku 1966, kdy jej ve svém projevu podpořil ministr vnitra.¹⁰²

Zároveň byly v 60. letech schváleny zákony, které měly eliminovat diskriminaci z důvodu rasy či etnického původu. Zákon o vztazích mezi rasami (*Race Relations Act*) z roku 1965 a stejnojmenný zákon z roku 1968 zaváděly jistá opatření, které se ale soustředila pouze na formy přímé diskriminace. Nedostatky obou zákonů se snažil napravit třetí zákon o stejném názvu z roku 1976. Norma obsáhla jak přímé formy diskriminace, zahrnující otevřeně odlišné zacházení na bázi rasy či etnika, tak nepřímé formy diskriminace, postihující z formálního hlediska stejné zacházení, jehož výsledek ale reflektuje osoby s jiným než preferovaným rasovým či etnickým původem, a to v jejich neprospěch. Zřídila také Komisi pro rasovou rovnost (*Commission for Racial Equality*), přičemž slovo rasa představuje v britském prostředí ekvivalent k etnické skupině, s pravomocí kontrolovat zavádění a dodržování legislativy u organizací jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru.¹⁰³

V 60. až 80. letech minulého století lze v rámci západoevropských zemí vymezit ve formě ideálních typů celkem tři modely integrace. První model, etnicko-exkluzivistický, spjatý zejména s Německem, resp. Spolkovou republikou, znemožňoval občansko-politickou integraci etnicky a kulturně odlišných přistěhovalců. Takoví imigranti byli chápáni jako přechodná pracovní síla a stát podporoval jejich kulturu jen proto, aby jim usnadnil návrat do země původu. Typickou představitelkou druhého modelu, asimilačního, byla Francie, jež podmiňovala trvalé a plnoprávné členství ve společnosti kompletní asimilací přistěhovalců jakožto jednotlivců do kultury většinové společnosti a v politické sféře nepřipouštěla jinou formu kolektivní příslušnosti než přináležitost k občanskému národu. Spojené království představovalo prototyp třetího modelu, pluralistického nebo také multikulturního, který pojímal přistěhovalce rovněž jako trvalé, usiloval však o integraci imigrantů jakožto příslušníků etnicko-kulturních komunit. Výraz

---

¹⁰² BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 41, 118; BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 218, 220-221.

¹⁰³ KAVANAGH, D., British Politics, s. 591; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 118-119.

multikulturalismus se v západní Evropě začal používat v 70. letech, a to výhradně ve spojení s přistěhovalectvím. V britském kontextu souvisel s představou doplnění zastřešující britské identity zvláštními etnickými, potažmo regionálními identitami.¹⁰⁴

Vazba mezi imigrací a integrací byla ovšem zřejmá, kdy úspěch druhé závisel na omezení první - toto pojetí přetrvalo dodnes. Diskuze ohledně integrace přistěhovalců se soustředila na dvě témata: regulaci vstupu za účelem udržení “dobrých vztahů mezi rasami” a zavedení opatření na eliminaci diskriminace z důvodu rasy či etnického původu,¹⁰⁵ týkající se těch, kteří se již do země dostali.¹⁰⁶

2.3 Přistěhovalecká politika od 90. let do současnosti

Na konci 80. let se záběr veřejné debaty přesunul od reunifikace rodin k žadatelům o azyl, neboť v té době začal počet jimi podaných žádostí rapidně stoupat. Zatímco v letech 1985 až 1988 se pohyboval kolem čísla 4 000, v roce 1989 se zvýšil na více než 11 500 a i nadále rostl - v roce 1990 bylo podáno více jak 26 000 žádostí a v roce 1991 dokonce téměř 44 500. Diskuze v 90. letech se vedla přibližně mezi dvěma bloky. První varoval před poválečnou invazí imigrantů, kteří nebyli bílé barvy pleti, a narušováním britských tradic a kultury. Hovořil také o přílivu nelegálních přistěhovalců a oslabení pozice Británie při řešení imigrace v důsledku vstupu do Evropského společenství. Druhý blok tvrdil, že imigranti rasově odlišní od většinové společnosti tvoří jen malý díl z poválečné imigrace, že emigrace převyšuje imigraci a že negativní reakce vůči přistěhovalcům je jednak rasistická, jednak ekonomicky neopodstatněná. Rovněž poukazyval na skutečnost, že přístup Evropského společenství je vůči imigrantům poměrně restriktivní.¹⁰⁷

Británie nebyla jediná, která musela čelit zvýšenému tlaku uprchlíků. Od přelomu let 1989 a 1990 zažívali jejich nápor i jiné evropské země – k dosavadnímu náporu přistěhovalců ze zemí třetího světa se přidaly migrační toky plynoucí uvnitř Evropy. V 90. letech došlo pod přílivem žadatelů o azyl k vytváření společné migrační a azylové politiky Evropského společenství a později Evropské unie.¹⁰⁸ Spojené království si však vyjednalo možnost zůstat stranou platnosti klíčové evropské legislativy týkající se přistěhovalectví a azylu. Mimo jiné odmítlo nařízení, která se týkala volného pohybu osob.¹⁰⁹

¹⁰⁴ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 11-12; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 33, 35-36, 41.

¹⁰⁵ KAVANAGH, D., British Politics, s. 591-592;

¹⁰⁶ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 110.

¹⁰⁷ TRAVERS, M., The British Immigration Courts, s. 14-15.

¹⁰⁸ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 8.

¹⁰⁹ KAVANAGH, D., British Politics, s. 596.

Přistěhovalectví a zejména oblast azylu se jako politická agenda dostalo v Británii do popředí opět v 90. letech. Konzervativní vlády na konci 80. a v průběhu 90. let zastávaly názor, že většina žadatelů o azyl byla ve skutečnosti ekonomickými migranty, kteří zneužívali institutu azylu k tomu, aby se dostali do Británie - nutno dodat, že ani v tomto nebyla Británie sama, neboť s obdobnou tezí operovaly vlády i v jiných západoevropských zemích. Uvedený předpoklad se odrazil v zákonech přijatých brisským parlamentem v letech 1993, 1996, 1999 a 2002.¹¹⁰

Británie byla stejně jako další země západní Evropy signatářem Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků z roku 1951, příliv žadatelů o azyl na konci 80. let však přiměl většinu západoevropských vlád k přezkoumání procedur pro přiznání statusu uprchlíka. Z iniciativy britské vlády vzešel *Asylum and Immigration Act* z roku 1993. Systém odvolacích tribunálů, které přezkoumávají administrativní rozhodnutí ve věcech přistěhovalectví, ustavil pro záležitosti imigrace již *Immigration (Appeals) Act* z roku 1969. Zákon z roku 1993 přiznal právo na odvolání k těmto „imigračním soudům“ i žadatelům o azyl. Norma také udělila imigračním úředníkům pravomoc snímat žadatelům o azyl otisky prstů, aby se tak předešlo praxi vícečetných žádostí. Přístup k uprchlíkům tvoří jádro britské politiky přistěhovalectví. Až do přijetí tohoto zákona byl však azyl řešen v rámci imigrace.¹¹¹

Nečekaný nárůst žádostí o azyl po roce 1993 ale způsobil, že ministerstvo vnitra (*Home Office*), které zodpovídalo za imigrační a azylovou politiku, přestalo stíhat vyřizovat nové žádosti a stejně tak se zadrhnula i odvolací řízení. Ve snaze vyřešit tuto situaci proto zmíněné ministerstvo zavedlo tři opatření: navýšilo finanční prostředky pro daný účel v rámci iniciativy *Spend-to-Save*, zrušilo poskytování sociálních dávek těm žadatelům o azyl, kteří o něj nepožádali ihned po příchodu do země, a zavedlo nový systém zkráceného řízení (*Short-Procedure*) pro vydávání prvotních rozhodnutí ohledně nových žádostí o azyl. V roce 1996 byl schválen nový *Asylum and Immigration Act*, který stvrdil popsanou změnu v poskytování sociálních dávek uprchlíkům. Toto opatření zhoršilo pozici mnoha žadatelů o azyl. Navzdory úsilí se však výše uvedené problémy nepodařilo zcela eliminovat.¹¹²

V květnu 1997 zvítězili v parlamentních volbách labouristé. Nová vláda zmírnila rétoriku ohledně podvodnosti žádostí o azyl a záhy oznámila, že proběhne revize imigrační a azylové politiky. Jejím výstupem se stala Bílá kniha (*White Paper*), publikovaná v srpnu 1998. V roce 1999 pak byl schválen *Immigration and*

¹¹⁰ TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 99, 101-102; KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 588, 597.

¹¹¹ TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 1-2, 13, 102, 134; KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 587; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 112.

¹¹² TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 131-132, 134-138, 143, 151; KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 588.

Asylum Act, který, mimo jiné, zavedl systém nefinanční podpory žadatelů o azyl. Také zavedl *one stop procedure*, jež měla zkrátit odvolací řízení. Podstatné změny v britské přistěhovalecké politice však přinesl až počátek nového milénia.¹¹³

V roce 2000 byla uveřejněna zpráva Budoucnost multietnické Británie (*The Future of Multi-Ethnic Britain*), vedená pod taktovkou Bhikhu Parekha, která apelovala na prohloubení multikulturní politiky Británie. Zpráva uváděla, že má britská národní identita (*Britishness*) zřejmý rasový podtext, a volala po skutečném uznání kulturní rozmanitosti ve veřejné sféře, resp. po jakési kombinaci liberálního a pluralistického modelu integrace, v jehož rámci by se Spojené království stalo jak společenstvím občanů, tak společenstvím společenství.¹¹⁴ Podle sčítání lidu z roku 2001 tvořily etnické menšiny 7,9 % celkové populace Spojeného království, což dle oficiálních údajů bylo 4 635 296 osob.¹¹⁵

Na jaře a v létě 2001 však vypukly vážné rasové nepokoje v několika městech na severu Anglie. Vláda ustavila vyšetřovací komisi skládající se z politiků, sociálních pracovníků a expertů, v jejímž čele stál městský radní Ted Cantle. Ještě téhož roku předložila komise zprávu, podle jejíchž zjištění docházelo kromě fyzické separace mezi různými městskými čtvrtěmi a centry měst k prakticky paralelnímu fungování řady komunit, ať už v dimenzi jazyka, vzdělávání, zaměstnání či různých sdružení a spolků. Zpráva rovněž poznamenala, že neprobíhá plnohodnotná debata ohledně otázek rasy, náboženství či kultury, jelikož tato témata byla považována za příliš citlivá. Komise také dospěla k názoru, že místní radní, pocházející z etnických menšin, jsou dosazováni na svá místa nikoliv pro schopnost řádně reprezentovat a hájit zájmy svých komunit, ale na základě klanových či jiných podobných vazeb. Zpráva tak ve svých doporučeních hovořila o nutnosti zvýšení pocitu občanské příslušnosti a o potřebě zastřešující národní identity. Zdůraznila, že by se mezi příslušníky různých etnicky definovaných komunit mělo rozšířit užívání angličtiny, a akcentovala větší přijetí a zapojení do národních institucí u přistěhovalců, kteří nebyli bílé barvy pleti. Zároveň však dodala, že by její doporučení neměla být interpretována jako návrat ke staré politice monokulturního státu.¹¹⁶

V roce 2001 také vyšla studie ředitelství ministerstva vnitra pro výzkum vývoj a statistiku (*Research, Development and Statistics Directorate*), která jednoznačně podpořila přistěhovalectví jako pozitivní faktor rozvoje britského hospodářství. V kontrastu s obecným přesvědčením podle ní imigranti ani nepřipravovali o zaměstnání domácí obyvatelstvo, ani nepobírali v nadměrném

¹¹³ TRAVERS, M., *The British Immigration Courts*, s. 99, 152; *Immigration and Asylum Act 1999*, s. 1, 51, 65, 68; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 112.

¹¹⁴ JOPPKE, Ch., *The retreat of multiculturalism in the liberal state*, s. 249-250.

¹¹⁵ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 590.

¹¹⁶ JOPPKE, Ch., *The retreat of multiculturalism in the liberal state*, s. 250-251.

množství sociální dávky. Naopak stáli za vznikem nových pracovních míst nebo nastupovali na pozice, které domácí pracovní trh nebyl schopen obsadit, a jejich odvody do sociálního systému převyšovaly objem prostředků, které z něj odebírali. Studie rovněž vyvracela mýtus o rasové kompozici přistěhovalců, neboť jak uvedla, imigranti jiné než bílé barvy pleti představovali menšinu z celkového objemu imigrace. Navíc převažující část příslušníků etnických minorit se ve Spojeném království už narodila. Studie se rovněž zasazovala o větší propojení mezi imigrační a integrační politikou a zejména aktivnější přístup státu k integraci.¹¹⁷

Právě na tuto studii z velké části navázala nová strategie z dílny ministerstva vnitra nazvaná *Zajištěné hranice, bezpečné útočiště. Integrace s růzností v moderní Británii* (*Secure Borders, Safe Haven. Integration with Diversity in Modern Britain*) uveřejněná v únoru 2002. Již samotné pojmenování nastiňuje hlavní cíle, kterými byly: větší angažovanost státu při řízení přeshraniční migrace, obnášející, kromě jiného, efektivní postihování nelegální imigrace, dále naplňování závazků země ve vztahu k uprchlíkům a vysídleným osobám a nakonec akcentování integrace, jež by měla usilovat o dosažení sociálně soudržné, avšak zároveň kulturně pestré společnosti. Nosnou tezi bylo tvrzení, že pozitivního přínosu přistěhovalectví lze dosáhnout jen prostřednictvím řádné regulace imigrace a také náležitou integrací nově příchozích do hostitelské společnosti.¹¹⁸ Nově se však měla soustředit nikoliv na začleňování komunit, ale jednotlivců, a to zejména skrze posilování jejich občanské identifikace.¹¹⁹ Lze tak objevit i shodu s tezemi ze zprávy Canteleovy komise.

7. listopadu 2002 podepsala královna *Nationality, Immigration and Asylum Act*, zákon, který komplexně postihoval, jak napovídá název, oblasti občanství, imigrace a azylu. Norma, mimo jiné, podmínila naturalizaci dostatečnou znalostí úředního jazyka i reálií Spojeného království. Zavedla ceremonie, na níž žadatelé o občanství musejí složit přísahu věrnosti monarchii a slib loajality ke státu, respektu vůči jeho hodnotám a dodržování jeho zákonů. Zároveň umožnila odnětí občanství osobám, které svým jednáním poškodily vitální zájmy státu. Tato možnost se však ruší, pokud by výsledkem takového kroku byla situace, kdy by se daná osoba ocitla bez státní příslušnosti. Dále stanovila podmínky odnětí občanství, zadržení a deportací. Jedna z jejích částí se věnovala odvolání ve věcech imigrace a azylu. Zde byl přítomen další zajímavý motiv – paragraf 97 zamítá či zastavuje odvolání proti rozhodnutí ve věci imigrace či azylu, pokud toto rozhodnutí bylo učiněno v zájmu národní bezpečnosti. Právě oblasti azylu se v zákoně dostalo největšího

¹¹⁷ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 112.

¹¹⁸ *Ibidem*, s. 112-113, 303.

¹¹⁹ BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 288; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 120.

prostoru. Norma například zakotvila zřízení ubytovacích center pro žadatele o azyl a vytyčila podmínky pobytu v nich či jimi poskytované služby. Rovněž určila dohled týkající se žadatelů pobývajících mimo tato centra. Celkově se v zákoně se odrazila snaha oddělovat oblast azylu a běžné imigrace a zefektivnit azylový systém.¹²⁰

Statistiky ukázaly, že zatímco v roce 1997 požádalo o azyl ve Spojeném království přibližně 32 500 osob, v roce 2002 vzrostl počet žadatelů na 103 100. Na podzim 2003 se podařilo jejich počet snížit přibližně o třetinu. Celkově tak bylo za rok 2003 podáno asi 61 100 žádostí o azyl. I přesto se v roce 2003 Spojené království stanulo na prvním místě v Evropské unii v absolutním počtu žádostí o azyl, při vztahování na počet obyvatel se posunulo zhruba na deváté místo.¹²¹

V září 2003 byla publikována zpráva, kterou v návaznosti na zadání ministra vnitra vypracoval zvláštní tým expertů vedený prof. Bernardem Crickem, jež obsahovala četná doporučení týkající se implementace nové vládní politiky v oblasti občanství. Dokument navrhoval vedle dalších kroků poskytovat zdarma brožurku *Living in the United Kingdom*, vtáhnout do integrace soukromou sféru či provádět testování dosažené úrovně znalosti jazyka i celkových vědomostí o Spojeném království, zahrnujících nejen jeho dějiny či zákony, ale i třeba fungování úřadů nebo využívání informačních zdrojů.¹²² Vláda tak zřídila zvláštní kurzy, kde se imigranti mohli učit angličtinu, poznávat historii Británie i podstoupit příslušný test.¹²³ *Asylum and Immigration (Treatment of Claimants, etc.) Act* z léta 2004 sjednotil odvolací systém a vytvořil jednotný Tribunál pro azyl a přistěhovalectví (*Asylum and Immigration Tribunal*).¹²⁴ Ještě v roce 2004 byly do praxe převedeny slavnostní ceremonie pro udílení občanství, a to nejprve zkušebně pouze v osmi regionech, aby byly posléze uplatněny na celém území Británie.¹²⁵

Od konce 90. let se jádrem britské imigrační politiky stala strategie o zaplnění mezer na trhu práce díky nárůstu ekonomické imigrace, čímž měla být zvýšena konkurenceschopnost britské ekonomiky. To v praxi přineslo liberálnější přístup při udělování pracovních povolení, která slouží jako nástroj ke kontrole pracovní imigrace. Labouristická vláda upřednostňovala vliv trhu před stanovováním kvót. Zastávala ideu, že intervence státu v podobě zavádění různých opatření na omezení imigrace včetně kvót by mohla v konečné fázi jít proti zájmům zaměstnavatelů. Vláda stejně jako zaměstnavatelé se soustředili především na získávání imigrantů

¹²⁰ Nationality, Immigration and Asylum Act 2002, s. 1-3, 10, 15-16, 35, 42, 48-49, 55-56, 96-97;

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 113-114.

¹²¹ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 582, 587-588.

¹²² BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 121.

¹²³ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 590.

¹²⁴ *Asylum and Immigration (Treatment of Claimants, etc.) Act*, s. 1, 23.

¹²⁵ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 120-121.

s vysokou kvalifikací. Na konci ledna 2002 spustilo ministerstvo vnitra Program pro vysoce kvalifikované imigranty (*Highly Skilled Migrant Programme*), který měl zpočátku probíhat pouze jeden rok, ale nakonec byl zaveden natrvalo. Jeho cílem je přivést do Británie skutečné špičky ve svých oborech. Základ programu tvoří bodový systém k hodnocení žadatelů. Na konci října 2003 se program dočkal určitých změn - kvalifikační kritéria se zmírnila a žadatelé do 28 let byli zvýhodněni menším bodovým bonusem. Vedle toho dále fungoval tzv. „seznam nedostatkových povolání“. V září 2004 ministryně obchodu a průmyslu Patricia Hewitt představila na 250 000 volných pracovních míst, jež mohla být obsazena právě imigranty.¹²⁶

V únoru 2005 představilo ministerstvo vnitra plán v oblasti přistěhovalectví a azylu pro období dalších pěti let *Kontrola našich hranic: aby přistěhovalectví bylo pro Británii přínosem* (*Controlling our Borders: Making Migration Work for Britain*), který vycházel ze strategie z roku 2002. Jádrem tohoto dřívějšího dokumentu představovalo ekonomické zdůvodnění imigrace. Plán si tedy kladl za cíl uchování otevřeného přístupu země a zvýšení pozitivního vnímání a hodnocení imigrace u domácí populace, čehož chtěl dosáhnout zjednodušením a zprůhledněním imigrační politiky. Dále obsahoval návrh na posílení selektivního charakteru politiky s primární orientací na vysoce kvalifikované imigranty. Rovněž hovořil o sblížování podmínek pro udělení povolení k trvalému pobytu a občanství. Zdůraznil však, že Británie i nadále zůstává státem mnoha etnických skupin a že akcentování naturalizace není odrazem snahy o jejich splynutí v jedinou kulturu. V souladu s uvedeným plánem předložilo ministerstvo vnitra v červenci 2005 dokument s názvem *Selektivní přijetí: aby migrace byla pro Británii přínosem* (*Selective Admission: Making Migration Work for Britain*), který navrhl zavedení bodového systému, jenž by se vztahoval na všechny kategorie ekonomických imigrantů, přičemž pouze imigranti s vysokou kvalifikací či investoři měli získat možnost se natrvalo usadit bez nutnosti splnění dalších podmínek.¹²⁷

Imigrace se stala ústředním tématem parlamentních voleb v roce 2005. Konzervativci obviňovali labouristickou vládu, že nemá nad imigrací kontrolu, a zasazovali se o zpřísnění pravidel - požadovali například zavedení ročních kvót pro imigranty i uprchlíky, které by vytyčoval parlament, zřízení pohraničních policejních jednotek či bodový systém pro udělování pracovních povolení. Vláda se již dříve toho roku vyslovila pro zavedení bodového systému týkajícího se nově přicházejících ekonomických migrantů, ale postavila se proti stanovení kvót.¹²⁸

¹²⁶ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 589; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 115-117.

¹²⁷ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 114, 117-118, 304.

¹²⁸ KAVANAGH, D., *British Politics*, s. 582-583.

I v následujících letech byly přijaty významné zákony a opatření dotýkající se přistěhovalectví, azylu a občanství, z nichž zde budou uvedeny jen ty nejdůležitější. *Immigration, Asylum and Nationality Act* z března 2006 přidal k paragrafu 97 zákona z roku 2002 dodatek o deportacích z důvodu národní bezpečnosti, značnou pozornost věnoval postihům zaměstnavatelů za zaměstnávání nelegálních imigrantů a posílil kontrolní pravomoci imigračních úředníků a policie, zejména v souvislosti s poskytováním osobních údajů osob, ať už při jejich vstupu do země či při jejím opuštění.¹²⁹ *UK Borders Act* z října 2007 znamenal další posílení kontroly – umožnil pověření zvláštních imigračních úředníků s pravomocí k zadržování osob na letištích a v přístavech na území Spojeného království s výjimkou Skotska, zakotvil možnost požadovat užívání osobních dokladů obsahujících biometrické údaje, stanovil postihy za napadení imigračních úředníků a rovněž ustavil funkci šéfinpektora, který měl sledovat, referovat o a vytvářet doporučení o práci *Border and Immigration Agency*, tvořené imigračními úředníky a některými dalšími osobami s oprávněním k výkonu funkce v oblasti přistěhovalectví, azylu a občanství.¹³⁰ V roce 2008 byl do praxe uveden bodový systém (*points-based systém*) k hodnocení imigrantů.¹³¹ Konečně *Borders, Citizenship and Immigration Act* podepsaný královnou 21. července 2009, který umožnil pověření imigračních úředníků k výkonu funkce v oblasti cel, reflektoval přeměnu *Border and Immigration Agency* na *UK Border Agency* a rozšířil částečně působnost zákona z roku 2007 ve věci zadržování osob na letištích a přístavech na Skotsko.¹³²

V tomto nebo příštím roce má ministerstvo vnitra v úmyslu předložit návrh nového zákona o imigraci.¹³³

---

¹²⁹ *Immigration, Asylum and Nationality Act 2006*, s. 1, 4, 7-12, 13-16.

¹³⁰ *UK Borders Act 2007*, 1, 3, 14, 27-28.

¹³¹ *Points Based System Tier 1*, s. 2.

¹³² *Borders, Citizenship and Immigration Act 2009*, s. 1, 3, 8, 21, 45.

¹³³ *Topic, Borders and Immigration, Policies, Securing borders and reducing immigration.*

3. Kanada

V první kapitole byla Kanada přiřazena k ideálnímu typu národní identity nazvanému občanský národ přistěhovalců-osadníků. Migrace a zejména pak imigrace byla při utváření charakteru země a jejích obyvatel jednoznačně určující silou.¹³⁴ Kanadská národní identita je výslednicí specifického kulturně-politického vývoje a její pochopení vyžaduje alespoň zevrubné načrtnutí tohoto dějinného procesu, který počíná v době, kdy začali dané území Evropané systematicky osidlovat.¹³⁵

3.1 Od kolonie k dominiu

Kolonizace Kanady byla započata na samém konci 15. století na pozadí námořních výprav, geografických objevů a mocenského soupeření evropských monarchií. Roku 1497 připlul k východnímu pobřeží Severní Ameriky ve snaze nalézt cestu do Číny Janovan John Cabot (Giovanni Caboto, 1450-1499), plavící se ve službách anglického krále Jindřicha VII., který objevené území pojmenoval „Nově nalezená země“ - Newfoundland - a prohlásil jej majetkem anglické koruny. Po první výpravě Jacquese Cartiera (1491-1557) v roce 1534 se oblast stala předmětem zájmu Francouzů. Při své druhé výpravě následujícího roku tento mořeplavec ze Saint-Malo objevil pro Starý svět řeku sv. Vavřince a dal jméno nejen jí, ale také celé zemi, kterou nazval Kanada podle výrazu *kanata* používaného jeho domorodými průvodci jako označení pro vesnici.

Titul zakladatele francouzské Kanady je však prisuzován až kartografovi Samuelu de Champlainovi (1567-1635), jenž poprvé přiřazil ke kanadským břehům roku 1603. Francouzi ustavili celkem dvě kolonie: Akádii v dnešním Novém Skotsku s centrem Port-Royal a Novou Francii při řece sv. Vavřince s centrem v Québeku, který v roce 1608 založil právě Champlain. Tato osada se stala prvním stálým francouzským osídlením na kanadském území. Champlain pak fakticky zastával funkci prvního guvernéra Nové Francie.¹³⁶

Původně tedy byla Kanada državou Francouzů.¹³⁷ Jejich zájmy v oblasti však začala ohrožovat sílící anglická konkurence. Na jihovýchodě zaznamenávala rychlý rozvoj Nová Anglie. Na severozápadě stanuli Angličané přibližně v době založení Québeku jako první v Hudsonově zálivu. V roce 1670 byla ustavena Společnost Hudsonova zálivu, která téhož roku získala od anglického krále Karla II. na rozsáhlá

¹³⁴ MESSAMORE, B. J., Introduction: Canada and Migration, s. 1.

¹³⁵ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 43.

¹³⁶ ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 5, 25-28, 392.

¹³⁷ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 43.

území, pojmenovaná Rupertova země po panovníkovu bratranci a prvním guvernérovi Společnosti, výlučná práva.

Boj Anglie a Francie o koloniální nadvládu v Severní Americe se nakonec po řadě vojenských i diplomatických střetů završil v polovině 18. století v neprospěch Francouzů. Klíčový mezník v tomto směru představovalo britské vítězství v bitvě o Québec 13. září 1759. Definitivně přišla Francie o Kanadu na základě mírové smlouvy podepsané v Paříži 10. února 1763, podle jejíchž podmínek pozbyla kromě St-Pierre a Miquelonských ostrovů všech svých území v Severní Americe.

Kanada tedy přešla do rukou Britů, kteří se však od počátku museli potýkat se zárodky toho, co později dostalo název „québecký nacionalismus“. Není překvapivé, že jeden z nejvýznamnějších milníků v historii francouzské Kanady, označovaný výrazem *Conquest*, býval vykládán různě. Pro francouzské Kanadány znamenalo dobytí jejich kolonie Brity začátek útlaku. Druhá strana jej naopak interpretovala jako událost, která odstartovala formování soužití dvou národností v britském institucionálním rámci.

Vzhledem k početní převaze a nejisté loajalitě místního obyvatelstva nově vzniklé provincie Québec se Britové rozhodli pro jeho asimilaci spočívající v protestantizaci a anglikanizaci. Začali podporovat příchod britských osadníků,¹³⁸ kterých ale dorazilo velmi málo. Americká revoluce záhy přiměla Brity přehodnotit svou vládu v koloniích, které jim zbyly,¹³⁹ a tak roku 1774 přijal britský parlament zákon o Québecu (*Québec Act*), jenž vymezil hranice provincie a přinesl řadu ústupků jejím katolickým frankofonním obyvatelům.

Po podpisu mírové smlouvy v Paříži v roce 1783, která deklarovala nezávislost amerických kolonií a uznala vznik Spojených států amerických, zaznamenala Britská Severní Amerika příliv desítek tisíc z jihu přechajících lojalistů věrných anglické koruně, jenž posílil pozici Britů. V důsledku neustálých sporů pak 10. června 1791 schválil britský parlament Ústavní zákon (*Constitutional Act*), který starou provincii Québec rozdělil na převážně anglofonní Horní Kanadu (*Upper Canada*) a většinově frankofonní Dolní Kanadu (*Lower Canada*). Každá z částí disponovala autonomním systémem institucí a přestože mnohé z nich kopírovaly britské předlohy, dařilo se francouzským Kanadánům udržovat si svůj jazyk, občanské právo a náboženské instituce. Právě katolická církev zásadním způsobem napomohla uchovat québeckou kulturu. Britská Kanada nadále sílila díky vzrůstajícímu množství přistěhovalců. Jen po napoleonských válkách, jejichž konec v roce 1815 uvolnil cestu pro velkou vlnu emigrace z Britských ostrovů, dorazil do

¹³⁸ ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 5, 28, 33-38, 42-43, 392.

¹³⁹ MORTON, D., A Short History of Canada, s. 32-33.

Kanady do poloviny století až milion imigrantů původem z Anglie, Skotska a Irska.¹⁴⁰ Hojně také přicházeli emigranti z německých zemí či ze Skandinávie.

Začátkem roku 1838 nastoupil do funkce guvernéra Horní Kanady lord Durham (John George Lambton, první hrabě z Durhamu, 1792-1840), jenž v lednu následujícího roku skončil práci na dokumentu, který se významně zapsal do kanadské historie. Nesl název *Zpráva o situaci v Britské Severní Americe*, ale ve známost vešel jako tzv. Durhamova zpráva. Obsahovala klíčový návrh na sjednocení obou Kanad, které mělo zlepšit ekonomickou situaci Horní Kanady, posloužit jako základ pro přičlenění dalších severoamerických kolonií pod správou Britů a v neposlední řadě uspišit asimilaci francouzsky hovořícího obyvatelstva,¹⁴¹ jež podle Durhama podmiňovala rozvinutí funkční demokracie.¹⁴²

V reakci na povstání, která v letech 1837 až 1838 vedli stoupenci reformy požadující demokratizaci politického systému v Horní Kanadě a frankofonní patrioté usilující o vymanění se zpod britské nadvlády v Dolní Kanadě, přijal westminterský parlament v červenci 1840 v kontextu Durhamovy zprávy Zákon o spojení (*Act of Union*), na jehož základě vznikla sjednocením obou Kanad jediná provincie Kanada¹⁴³ (*United Province of Canada*), sestávající ze dvou částí, a to západní (*Canada West*), tj. budoucí Ontario, a východní (*Canada East*), tj. budoucí Québec.¹⁴⁴

Již v roce 1858 začala v důsledku krátké ekonomické krize způsobené pádem americké burzy i politických problémů uvnitř provincie v Kanadě rezonovat idea spojení všech kolonií spravovaných Brity v Severní Americe do jednoho konfедераčního celku, která sice vzešla ze západní Kanady, ale následně se jí dostalo podpory i od většiny frankofonních Kanadčanů. Úvahy a jednání o podobě konfederace urychlila občanská válka, jež roku 1861 vypukla ve Spojených státech.

Na základě Zákona o Britské Severní Americe¹⁴⁵ (*British North America Act*), podepsaném britskou královnou 29. března 1867, pak vznikl 1. července téhož roku nový politický celek Dominion Kanada (*Dominion of Canada*), kdy se tři bývalé kolonie Kanada, Nové Skotsko (*Nova Scotia*) a Nový Brunšvik (*New Brunswick*) přeměnily po rozdělení první jmenované na Ontario a Québec na čtyři provincie. Od samého počátku se jednalo o federální uspořádání, v němž se záhy

¹⁴⁰ ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 5, 41, 43, 46, 49, 51-52, 393; MORTON, D., A Short History of Canada, s. 33; MESSAMORE, B. J., Introduction: Canada and Migration, s. 1-2.

¹⁴¹ ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 5, 56, 65-67.

¹⁴² BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 43-44.

¹⁴³ ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 65-68, 73-76, 113.

¹⁴⁴ MENDES, E. P., Democratic Pluralism, s. 39; ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 75, 113-114.

¹⁴⁵ Ibidem, s. 113, 115-118.

prosadila představa silné federální vlády mající značnou převahu nad vládami jednotlivých provincií.¹⁴⁶

V létě 1867 ale kanadská federace zahrnovala jen asi desetinu britské Severní Ameriky s populací desetkrát menší než jižní soused.¹⁴⁷ Postupně se jako další provincie připojily Manitoba (1870), Britská Kolumbie (*British Columbia*) (1871), Ostrov prince Edwarda (*Prince Edward's Island*) (1873), Alberta a Saskatchewan (1905) a konečně Newfoundland (1949). Kanadu dotváří ještě tři teritoria, a to Severozápadní teritorium (*Northwest Territory*), Yukon a Nunavut.¹⁴⁸

V názorech na nové poměry a jejich význam se frankofonní a anglofonní Kanadčané opět zásadně rozcházel. Zatímco podle prvních zákonů z roku 1867 garantoval dvěma ustavujícím národům Kanady rovnou participaci na vládě, podle druhých přinášel v principu vládu většiny zaručující práva kulturní minoritě, přičemž právě tato interpretace až do poloviny 60. let 20. století vítězila.¹⁴⁹

3.2 Přistěhovalecká politika před rokem 1971

Zákon o Britské Severní Americe stanovil, že oblast přistěhovalectví spadá do sdílených kompetencí federální vlády a vlád jednotlivých provincií, nicméně, rovněž určil, že v případě sporu obou úrovní má postoj federální vlády přednost.¹⁵⁰ Fakticky však utváření kanadské přistěhovalecké politiky spočinulo téměř výhradně v rukou federální vlády.¹⁵¹ Od roku 1867 zaznamenala tato politika četné změny. Při zpětném pohledu lze určit tři významné faktory, které ji spoluutvářely: politické zájmy, mezinárodní závazky a zejména potřeby ekonomiky.¹⁵² V dimenzi vnitrostátního práva vymezil její rámec Zákon o imigraci (*Immigration Act*) z roku 1869, jehož restriktivní povahy se následné novely dlouho nedotýkaly.¹⁵³

Zpočátku se přistěhovalecká politika vyznačovala silnými prvky rasismu a asimilacionismu. Privilegované pozici se jednoznačně těšili Britové, bílí Američané a imigranti původem ze západní části evropského kontinentu. Lepšího zacházení se později dostalo přistěhovalcům ze střední a východní Evropy, kteří měli osídlit neobydlená území na západě Kanady. Naproti tomu emigranti ze Středomoří a Židé museli žádat o zvláštní povolení ke vstupu do země. Asiáté a Afričané pak byli považováni za „nepřizpůsobitelné“, a proto jejich vstup podléhal řadě zákazů

¹⁴⁶ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 43; MORTON, D., A Short History of Canada, s. 12; ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 115, 117-120, 387.

¹⁴⁷ MORTON, D., A Short History of Canada, s. 12-13.

¹⁴⁸ ROVNÁ, L., JINDRA, M., Dějiny Kanady, s. 121, 123, 150, 239, 395, 387.

¹⁴⁹ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 44.

¹⁵⁰ BILES, J., Integration Policies in English-Speaking Canada, s. 140.

¹⁵¹ HAWKINS, F., Immigration Policy in the Late 1960s, s. 61.

¹⁵² FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., Multiculturalism in Canada, s. 39.

¹⁵³ AVERY, D. H., Reluctant host, s. 36.

a omezení, a pokud byli přijati, pak jen s nevolí a pouze jako levná pracovní síla na nejtěžší práce. V době vyhlášení Konfederace pocházela převážná většina obyvatelstva Kanady z Britských ostrovů. Anglofonní Kanadčané měli výsadní postavení v politice i v ekonomice a proces budování národa směřoval k vytvoření repliky britské společnosti. Kanadčané byli bez rozdílu formálně poddanými britské koruny. Převažující ideovou náplň začleňování imigrantů tvořila anglo-konformita vyžadující zavržení původních kultur a přijetí britských kulturních norem. Tomu ostatně odpovídalo i upřednostňování přistěhovalců z Británie jakožto podpory uchování britské kultury. Ačkoliv asimilace nebyla oficiální ideologií, obecně se předpokládalo, že všichni přistěhovalci nebritského původu splynou s většinovou kanadskou společností.¹⁵⁴

Dominance britského elementu v Kanadě ovšem poskytovala živnou půdu pro rozkvět francouzsko-kanadského nacionalismu. Jeho klíčovou postavou se stal Henri Bourassa, který skrze Nacionalistickou ligu, již založil v roce 1903, propagoval ideu o rovnocenném podílu dvou národů na ustavení kanadské politické identity a trval na paralelním vývoji obou kultur, jenž se měl odehrávat na bázi sdílení moci. Většina anglofonních Kanadčanů však tezi o dvou národech stejně jako případné přívlastky odkazující na etnickou příslušnost dodnes odmítá.¹⁵⁵

V letech 1896 až 1914 rostla kanadská ekonomika závratným tempem. Imigrační politika tohoto období plně vycházela vstříc požadavkům pracovního trhu. Enormní zájem panoval o imigranty, kteří by pracovali v komerčním zemědělství a v průmyslových odvětvích vyžadujících hrubou fyzickou sílu, konkrétně na stavbě železnic, při těžbě dřeva či v dolech. Federální vláda přitom ponechávala podnikatelům při náboru imigrantů relativní volnost. Vlajkové lodě průmyslu vyhledávaly levné a dostupné pracovníky, postupně tak byl dosavadní cíl vpouštět do země přistěhovalce osadnického typu nahrazován zaměřením na rekrutování průmyslového dělnictva.

Mnoho anglofonních Kanadčanů ale sledovalo nově příchozí s podezíravostí. Za první světové války vyústily obavy z neloajality imigrantů v dočasné podmínění jejich občanských práv vojenskou službou. Hysterie vyvolaná bolševickou revolucí nakonec měla v roce 1919 za následek radikální revizi imigrační politiky - kromě uplatnění represivních opatření včetně deportací došlo k selektivnímu omezení imigrace, jež postihlo do té doby etnicky přijatelné skupiny, nejvíce Němce, Finy, Ukrajince a Rusy. Nejdůležitější podmínkou přijetí se stala politická či ideologická a kulturní přijatelnost. V důsledku neúspěšné snahy federální vlády přilákat do země

¹⁵⁴ FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., *Multiculturalism in Canada*, s. 39, 41, 71; AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 7-8, 10; PALMER, H., *Social Adjustment of Immigrants to Canada*, s. 65-66, 68.

¹⁵⁵ BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 44.

větší množství „anglosaských“ imigrantů z Velké Británie a Spojených států však záhy opět převážily ekonomické zájmy a v roce 1925 se pravidla pro vstup uvolnila. Strach z cizinců ale znovu posílila ve svých důsledcích Velká hospodářská krize,¹⁵⁶ během níž vláda razantně omezila imigraci.

Konec druhé světové války s sebou přinesl rozsáhlou vlnu přistěhovalců. Kanada se přihlásila k novému paradigmatu lidských práv, což se ale plně nepromítlo do imigrační politiky, a přestože se její přístup k uprchlíkům změnil, zůstával poněkud pragmatický. V letech 1946 až 1952 přijala víc než 160 000 uprchlíků a vysídlených osob z Evropy, o nichž se předpokládalo, že se zapojí do tradičních prací imigrantů v zemědělství a v těžkém průmyslu.¹⁵⁷ Paralelně však Zákon o kanadském občanství (*Canadian Citizenship Act*) z roku 1947 změnil postavení občanů Kanady vůči britské koruně a zahájil ústup od anglokonformity.¹⁵⁸

Kanadská imigrační politika 50. let tak prozatím pokračovala v dosavadních trendech, tj. preferování evropské a blokování mimoevropské imigrace. V roce 1950 byla sice ze Zákona o imigraci odstraněna nejtvrdší ustanovení - kupříkladu byl zrušen *Chinese Immigration Act* z roku 1923, který ve svém důsledku prakticky potlačil imigraci z Číny. Novelizace Zákona o imigraci z června 1952 však opět posílila dosavadní orientaci imigrační politiky. Postoj vůči uprchlíkům si rovněž udržoval jistou rezervovanost.

Na přelomu 50. a 60. let se ovšem v kritériích pro přijímání imigrantů začaly rýsovat významné změny. Objevila se snaha nadřadit vzdělání a kvalifikaci nad etnický původ. Do poloviny 60. let přicházeli do Kanady imigranti buď se žádnou, nebo s relativně nízkou úrovní vzdělání či odborných znalostí a dovedností. Jejich počet se razantně zvyšoval díky vládou zavedenému systému, který fungoval na bázi finanční podpory poskytované rodinnými příslušníky, kteří se již v Kanadě usadili (*family sponsorship system*).¹⁵⁹ Většina imigrantů přitom v této době přicházela z jižní Evropy.¹⁶⁰ Zájem o navýšení počtu přijímaných migrantů s kvalifikací zapříčinila zejména strukturální nezaměstnanost související s rostoucí závislostí kanadské ekonomiky na technologiích a sektoru služeb a také odchod poměrně vysokého počtu kvalifikovaných rodilých Kanadčanů za prací do Spojených států.

Ve shodě s Listinou svobod (*Bill of Rights*) z roku 1960 cílily směrnice z ledna 1962 na eliminaci¹⁶¹ diskriminace, ať už z důvodu barvy pleti, vyznání či

¹⁵⁶ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 8, 12, 20-21, 23, 41-42, 79, 82, 95, 97, 107.

¹⁵⁷ *The Historical Background*, s. 12; AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 8-9, 13.

¹⁵⁸ FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., *Multiculturalism in Canada*, s. 42, 71.

¹⁵⁹ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 87, 170-174, 176, 203.

¹⁶⁰ CAMERON, E., *Introduction*, s. xx.

¹⁶¹ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 176-177.

pohlaví.¹⁶² V rámci formulování nového směru imigrační politiky byla v roce 1966 představena Bílá kniha (*White Paper on Immigration Policy*), která trvala na pozitivním přínosu imigrace pro rozvoj ekonomiky a zasazovala se o přijímání vysoce kvalifikovaných migrantů, jež by nereflektovalo barvu pleti či náboženské vyznání. V dimenzi úsilí o nápravu kanadské politiky vůči uprchlíkům také obsahovala, mimo jiné, oznámení o záměru vlády přistoupit k Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951. V srpnu 1967 schválila federální vláda jako částečnou reformu bodový systém (*points system*). Směrnice (*Immigration Regulations*) z října téhož roku pak znamenaly definitivní odklon od tradiční orientace kanadské imigrační politiky. Zákon o imigraci z roku 1952 obsahující stále řadu rasistických motivů však zatím zůstal v platnosti.¹⁶³

Děni 60. let pro další vývoj zcela zásadně poznamenaly také snahy Franko-Kanaďanů o uznání rovného postavení francouzského jazyka a kultury. V dané době získal doposavad frankofonní nacionalismus podobu ryze quebeckého nacionalismu. Klíčovým se stal požadavek, aby byl této jediné provincii s převahou francouzsky hovořícího obyvatelstva přiznán status odlišné společnosti, tzn. autonomního národa uvnitř kanadského státu.¹⁶⁴ Québekem začaly rezonovat i separatistické nálady, a tak se liberální federální vláda Lestera B. Pearsona rozhodla učinit vstřícné kroky. V roce 1963 byla ustavena Královská komise pro bilingvismus a bikulturalismus (*Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism*), jež měla “prozkoumat a podat zprávu o aktuálním stavu bilingvismu a bikulturalismu v Kanadě a doporučit, jaké kroky by měly být podniknuty za účelem rozvíjení kanadské Konfederace na základě rovného partnerství mezi dvěma zakládajícími rasami“. Závěry tzv. B & B komise zprvu podpořily britsko-francouzský dualismus. V souvislosti s tím byl v roce 1969 přijat Zákon o úředních jazycích, který zajistil rovnocenné užívání angličtiny a francouzštiny jakožto úředních jazyků na federální úrovni.¹⁶⁵

Proti bilingvinímu a bikulturnímu modelu se však postavily na odpor mnohé etnické menšiny tvořené přistěhovalci. V jejich prospěch hovořily statistiky – víc než čtvrtina obyvatel Kanady v roce 1961 nebyla ani britského, ani francouzského etnického původu. Příslušníci této tzv. třetí síly model vnímali tak, že je odsouvá stranou jako druhořadé občany, a požadovali rovné zacházení. Navíc trvali na svém kulturním přínosu. Zmíněná komise, jež byla pověřena zabývat se i tímto tématem,

---

¹⁶² BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 51.

¹⁶³ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 170, 179-180, 185-186.

¹⁶⁴ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 45, 49; PALMER, H., *Social Adjustment of Immigrants to Canada*, s. 68.

¹⁶⁵ CAMERON, E., *Introduction*, s. xxi, xvii-xviii; PALMER, H., *Social Adjustment of Immigrants to Canada*, s. 68; FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., *Multiculturalism in Canada*, s. 72; SAYWELL, J., *Canada*, s. 93.

tak v části své zprávy nazvané ‚Kulturní přínos ostatních etnických skupin‘ navrhla zavedení multilingvní a multikulturní politiky jakožto prostředku začlenění přistěhovaleckých etnických skupin. Jako kompromisní řešení vzájemně si odporujících požadavků „třetí síly“ a francouzsko-kanadských nacionalistů se nakonec prosadil multikulturalismus v dvojjazyčném rámci.¹⁶⁶

3.3 Přistěhovalecká politika od 70. do 80. let

8. října 1971 představil premiér Pierre Elliott Trudeau ve svém projevu v dolní komoře federálního parlamentu multikulturalismus jako oficiální vládní politiku. Vytyčil přitom její čtyři hlavní principy: podporovat etnickou a kulturní rozmanitost, konkrétně etnické skupiny, jež projevují zájem a úsilí rozvíjet se jako zvláštní kulturní společenství; pomáhat příslušníkům všech kulturních skupin při překonávání kulturních překážek za účelem dosažení jejich plného členství v kanadské společnosti; podporovat kreativní styky a výměnu mezi kulturními skupinami; pomáhat přistěhovalcům osvojit si minimálně jeden ze dvou úředních jazyků.¹⁶⁷ Kanada stala první zemí na světě, jež přijala multikulturalismus za svou oficiální politiku.¹⁶⁸

Zásadní reformu imigrační politiky podmiňoval nový Zákon o imigraci. Na základě spolupráce úředníků příslušného ministerstva a poradců z akademické sféry vznikla během první poloviny 70. let Zelená kniha (*Green Paper*). Novela Zákona o imigraci schválená 5. srpna 1977 a směrnice z roku 1978 pak komplexně vymezily novou kanadskou imigrační politiku. Obsáhly otázky dlouhodobého plánování imigrace a způsobů jejího řízení, stanovily priority při přijímání imigrantů, podmínky pro odmítnutí žádostí a deportace, ustavily řádnou odvolací proceduru či systém kontroly a nově akcentovaly komunikaci s provinciemi. Novela odstranila z normy zbývající rasistické a etnocentrické motivy a rozdělila imigranty do třech kategorií : první zahrnovala reunifikace rodin, druhá se týkala uprchlíků a třetí, „ekonomická“, sdružovala osoby podporované svými rodinami s těmi žádající samostatně, jež měly být v různé míře posuzovány skrze bodový systém. Přijímací kritéria pro běžné imigranty i uprchlíky byla nastavena poměrně vstřícně. Legislativa zahrnovala záměr na vytyčení ročních kvót, ale paralelně se závazkem k širokému přijímání uprchlíků.

¹⁶⁶ KALLEN, E., *Multiculturalism*, s. 78-79, 85; PALMER, H., *Social Adjustment of Immigrants to Canada*, s. 68-69; CAMERON, E., *Introduction*, s. xviii.

¹⁶⁷ FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., *Multiculturalism in Canada*, s. 68, 73, 281-282; KALLEN, E., *Multiculturalism*, s. 80, 82.

¹⁶⁸ CAMERON, E., *Introduction*, s. xvii.

Ačkoliv většina Kanadčanů vyjadřovala s novou legislativou souhlas, stále se našli tací, kteří se znepokojovali skutečností, že čím dál více přistěhovalců přicházelo z dosud nepříliš běžných zemí původu a že nebyli bílé barvy pleti.¹⁶⁹

Politika multikulturalismu již od počátku budila u frankofonních Kanadčanů značnou nevoli. Označovali ji za podvod, který je degradoval na roveň libovolné etnické menšiny, a spatřovali v ní další oslabení své pozice vůči britské Kanadě. Fakticky lze pojímat uvedení daného modelu do praxe jako úhybný manévr centrální vlády. Franko-Kanadčané jej totiž nemohou bez rozmyslu zavrhnout, neboť by tím odporovali vlastním požadavkům na kulturní odlišnost. Jejich obavy však našly svůj výraz například v kontroverzním québeckém jazykovém zákoně z roku 1976.¹⁷⁰ Novou politiku však kritizovaly i etnické menšiny. Argumentovaly především nedělitelností jazyka a kultury, a tudíž nepřijatelností oficiálního bilingvismu.¹⁷¹

S expanzí multikulturalismu začali vyvíjet úsilí za uznání svých práv a statusu původní obyvatelé, kteří se neidentifikovali ani s jednou z oficiálně artikulovaných skupin, jež nabralo na síle v 80. letech. Zvláštní postavení indiánské populace bylo do jisté míry právně zakotveno - po vzniku federace jej uznal *Indian Act* z roku 1876 - platilo však pouze na území pro ně vyhrazených rezervací. Mimo ně po podání formální žádosti nezvratně získali standardní kanadské občanství. Ve 40. a 50. letech 20. století odešlo z rezervací mnoho Indiánů, aniž by si zažádali o potřebnou změnu, v důsledku čehož došlo ke zvratu ve federální politice - v roce 1960 obdrželi všichni domorodí obyvatelé politická a sociální práva a následně byla vyhlášena teze o jejich plném, tj. v zásadě asimilativním začlenění do většinové kanadské společnosti. Proti tomu Indiáni důrazně protestovali. Od sklonku 70. let se tak politika vůči nim obrátila směrem k udělení kulturní a politické autonomie. Ostatně dle Kymlicky si ji nárokovat mohou, neboť vedle obyvatel Québecu tvoří v Kanadě druhou národnostní menšinu – Indiáni podlehlí Francouzům a obě skupiny poté dobyli Britové.¹⁷²

Nároky obou národnostních menšin se promítly do debat o novelizaci ústavy, jež započaly v 60. letech. Novou ústavu podepsala královna 17. dubna 1982 - Zákon o Britské severní Americe byl přejmenován na Ústavní zákon (*Constitution Act, 1867*), čímž došlo k odstranění připomínky koloniální minulosti. Jako její ústřední součást byla do ústavy včleněna Listina práv a svobod (*Charter of Rights and Freedoms*). Odstavec 27 uvádí, že „Listina by měla být interpretována v souladu s ochranou a podporou multikulturního dědictví Kanadčanů“, což ukazuje silně

¹⁶⁹ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 170, 186-192, 198; BALAKRISHNAN, T.R., HOU, F., *Residential Patterns in Cities*, s. 183.

¹⁷⁰ CAMERON, E., *Introduction*, s. xx; BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 46-47, 49.

¹⁷¹ KALLEN, E., *Multiculturalism*, s. 85.

¹⁷² BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 49-52; CAMERON, E., *Introduction*, s. xxi; FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., *Multiculturalism in Canada*, s. 71.

ukotvení multikulturní ideologie. Dokument mimo jiné obsáhl garance skupinových práv menšin včetně práv jazykových. Ústava také uznala domorodá a smluvní práva původních obyvatel, tzn. Indiánů, Inuitů a Métisů, tj. francouzsko-indiánských míšenců. Nebyla však přijata Québecem, který ze změn ústavní normy vzešel oslaben a nápravy se dočkal až o pět let později.¹⁷³

Samotná multikulturní politika se mezitím dynamicky vyvíjela. Na počátku se soustředila na ochranu kultur a kulturní výměnu formou podpory mnohých tiskovin, organizací, výuky jazyků, folklorních skupin či festivalů. Zabývala se tedy zejména otázkami jazyka a kultury, což odpovídalo tehdejší orientaci na přistěhovalce z Evropy. S koncem 70. let a příchodem většího počtu imigrantů náležejících k tzv. viditelným, tj. od většiny společnosti rasově odlišným minoritám, však začala být revidována, neboť zájmem těchto lidí nebyl jen jazyk a kultura, ale také zaměstnání, bydlení či vzdělání, v jejichž dosažení jim často bránily různé formy diskriminace, neboť zatímco otevřeně rasistické praktiky byly odstraněny, ty jemnější přetrvávaly. V 80. letech se proto zaměřila na vyvážení kulturního programu s programem odstraňování rasové diskriminace na úrovni jedince i institucí.

Nové směřování integrační politiky zakotvil Zákon o multikulturalismu (*Multiculturalism Act*) z 21. července 1988. Ten rovněž deklaroval, že multikulturalismus tvoří jádro kanadské identity a kanadského kulturního dědictví, a vymezil jej jako pevnou součást politického procesu. Multikulturalismus už ale nebyl zacílen pouze na etnické menšiny – měl sloužit všem kanadským občanům při eliminaci překážek bránících jim v dosažení rovnosti včetně rovnosti příležitostí či rovné reprezentace.¹⁷⁴

3.4 Přistěhovalecká politika od 90. let do současnosti

V druhé polovině 80. let se na úrovni laické i odborné veřejnosti rozproudila debata ohledně kanadské imigrační politiky a zejména politiky vůči uprchlíkům, v níž proti sobě stály dva nesmiřitelné tábory obhájců, kteří se vyjadřovali pro její zachování v podobě nastavené zákonem z roku 1977, a odpůrců, jež požadovali omezení imigrace. Pozornost se zaměřovala kupříkladu na počet ročně přijímaných osob či na poměr přistěhovalců v jednotlivých kategoriích, ale i na případy nelegální migrace či problematických deportací pachatelů trestných činů pocházejících ze zahraničí. Pře pokračovaly v 90. letech. Zastánci politiky apelovali na morální

¹⁷³ CAMERON, E., Introduction, s. xxi, xxiii; BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 43, 49; SAYWELL, J., Canada, s. 99-101, 105-106; MENDES, E. P., Democratic Pluralism, s. 40-41.

¹⁷⁴ AVERY, D. H., Reluctant host, s. 213; FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., Multiculturalism in Canada, s. 28, 68-69, 74-75, 78, 285.

povinnost vůči uprchlíkům, odkazovali na mezinárodní závazky a hovořili o přínosu imigrace. Kritici označovali příliv uprchlíků za destabilizující faktor, poukazovali na podvody, např. při pobírání dávek, i na aktivity kriminálních skupin, objevily se ale také rasistické motivy namířené proti imigrantům patřících k viditelným menšinám.

Některé negativní postoje našly odezvu kupříkladu u Reformní strany (*Reform Party*) v čele s Prestonem Manningem, která se zasazovala o snížení míry přistěhovalectví a požadovala radikální změny v multikulturní politice, zejména seškrtnání veřejných výdajů na podporu etno-kulturních organizací. Vedle toho například Ekonomická rada Kanady (*Economic Council of Canada*) ve své zprávě z roku 1991 zabývající se ekonomickými a sociálními dopady imigrace na kanadskou společnost celkově podpořila nárůst imigrace, ovšem za předpokladu, že se podaří udržet tolerantní prostředí potřebné k přijetí rostoucího počtu imigrantů náležejících k viditelným menšinám, aniž by docházelo ke zvyšování společenského napětí, a že se Kanadě nevymkne imigrace z rukou.¹⁷⁵

Nabízí se uvést několik statistických údajů. V roce 1966 tvořili přistěhovalci z Evropy 76% všech nově přichozích. V roce 1973 už to bylo jen 39%. Naopak v roce 1991 čítal podíl přistěhovalců přicházejících z oblastí východní a jižní Asie, Latinské Ameriky a Karibiku 68 %. V porovnání s přistěhovalci v předchozích obdobích měli novější imigranti užší spektrum míst, kde se usazovali - nadpoloviční většina přistěhovalců mířila do tří největších metropolí v zemi, tj. do Toronta, Montrealu a do Vancouveru. Ve městech navíc tendovali k vytváření etnicky definovaných čtvrtí, což může mít pozitivní i negativní rozměr. První poukazuje na dobrovolné sdružování motivované snazším udržením etnické identity a podporou komunity, druhý na nedobrovolné vyloučení v důsledku diskriminace.¹⁷⁶

Imigrační politika Kanady měla silný bezpečnostní rozměr už od vzniku federace, a proto její pevnou součástí od samého počátku tvořilo prověřování žadatelů o vstup do země a hodnocení jejich potenciální nebezpečnosti. Návrh zákona (*Bill c-86*), který představil ministr pro imigraci Bernard Valcourt v červenci 1992, ovšem dimenzi bezpečnosti ještě akcentoval. Po dílčích změnách schválených již v červenci 1988 se jednalo o další legislativu usilující o posílení kontroly, zejména ve vztahu k uprchlíkům. Ministr argumentoval tlaky jak z domova, tak ze zahraničí.

V návrhu se hovořilo o změnách priorit při výběru imigrantů, větším dohledu nad jejich počtem přijímaným za rok, častějším užíváním dočasných pracovních víz či pokračující podpoře přistěhovalců s odbornou kvalifikací a podnikatelskými záměry - strategii přilákat do země více zahraničních podnikatelů a investorů přijala

¹⁷⁵ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 219-224, 226-227, 230.

¹⁷⁶ CAMERON, E., *Introduction*, s. xx; AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 189, 224-226; BALAKRISHNAN, T.R., HOU, F., *Residential Patterns in Cities*, s. 173-175.

Mulroneého konzervativní vláda již po svém uvedení do funkce a právě počátkem 90. let se začaly dostavovat výsledky. Předmětný návrh zákona mířil zejména proti imigrantům s nízkou kvalifikací, jejichž počet od druhé poloviny 70. let neustále stoupal, což kontrastovalo s trvajícím zájmem firem o tyto pracovníky.

Navzdory tomu, že se na návrh zákona snesla četná a ostrá kritika - ať už se týkala velkých pravomocí imigračních úředníků či doplňkových kontrol imigrantů včetně snímání otisků prstů - byl Zákon c-86 nejen schválen, ale dokonce téměř beze změn. Jedinou pozitivní reflexí ze strany vlády se v březnu 1993 stalo formální uznání některých námitek, které během debat okolo předmětného zákona vznesla organizace hájící práva a zájmy žen-imigrantek.

Zastánce vstřícné politiky vůči uprchlíkům také nepotěšilo převedení imigrační agendy pod nové ministerstvo pro veřejnou bezpečnost zřízené v létě 1993. I přes ujištění ministra Douglase Lewise o opaku svědčila jeho ostatní prohlášení o plánu na další posílení kontroly – za jeden z cílů rezortu například označil kontrolu kanadských hranic. Čerstvě ustavená liberální vláda Jeana Chrétiena však záhy toto ministerstvo zrušila a místo něj v září 1993 zřídila nové, *Department of Citizenship and Immigration*.¹⁷⁷

Výsledky průzkumu veřejného mínění, iniciovaného Kanadskou radou křesťanů a židů (*Canadian Council of Christians and Jews*), které ve své interpretaci uvedl 14. prosince 1993 deník *Globe and Mail*, vyvolaly značné pozdvižení. Podle nich se většina Kanadčanů domnívala, že kanadský model multikulturní mozaiky nefunguje a že by měl ustoupit americkému modelu tavicího tyglíku. Dále dospěly k závěru, že si 54 % Kanadčanů myslí, že přistěhovalecká politika dává základ pro vyváženou skladbu obyvatelstva, zatímco 41% bylo přesvědčeno, že poskytuje prostor pro přílišnou rasovou a kulturní pestrost. 10. března 1994 *Globe and Mail* prezentoval výsledky dalšího šetření, tentokrát zadaného federální vládou, z nichž ovšem vyplynulo, že tři čtvrtiny respondentů věří, že právě prolínání kultur zatraktivňuje Kanadu jakožto místo pro život.¹⁷⁸

Mezitím 2. února 1994 představil ministr pro občanství a imigraci Sergio Marchi principy a priority imigrační politiky nové vlády. Deklaroval cíl vést „dynamickou imigrační politiku, která vyvažuje humanitární zájmy a demografické a ekonomické potřeby s kapacitou pojmout nově příchozí“. Pozornost věnoval především: udržení pozitivního přístupu k rozsáhlé imigraci, dlouhodobému plánování, prohloubení dialogu s občany, rozšíření spolupráce se soukromým

---

¹⁷⁷ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 8, 196, 198, 222, 224-225, 227-230.

¹⁷⁸ BISSOONDATH, N., *The Tolerant Society Versus The Accepting Society*, s. 115.

sektorem a závazkům země vůči uprchlíkům. Kvóta pro imigraci na rok 1994 byla stanovena ve výši 250 000 osob.

Jeho následné snahy o revizi dosavadní politiky však nabouralo několik veřejně prezentovaných případů vražd, do nichž byli zapleteni nelegální přistěhovalci, a podvodů žadatelů o azyl. Hlasy volající po zpřísnění přístupu a snížení ročních kvót pro přistěhovalce se ozývaly stále hlasitěji. Do debat vstoupil i *Globe and Mail*, když poznamenal, že Kanada předčila úroveň imigrace rovnající se objemem jednomu procentu jejího obyvatelstva všechny země západního světa.

3. listopadu 1994 byl vytyčen nový směr imigrační politiky, který byl do jisté míry kompromisem. Roční kvóta se snížila na 200 000 příchozích osob a v jejím rámci se zvýšil podíl nesponzorovaných žadatelů a žadatelů o azyl na úkor reunifikace rodin. Přistěhovalci si měli hradit si větší podíl nákladů. Rovněž byla zdůrazněna znalost angličtiny nebo francouzštiny.¹⁷⁹

Tento akcent měl své opodstatnění. Stále více přistěhovalců přicházelo ze zemí, kde angličtina nebo francouzština nepatřily mezi hlavní jazyky. Znalost kanadských úředních jazyků tak bývala u nedávno příchozích imigrantů relativně nízká. Právě její úroveň však měla přímou souvislost s ekonomickou situací přistěhovalců. Skupiny s nízkou úrovní znalostí jazyků obvykle vykazovaly vyšší nezaměstnanost nebo byly zaměstnány ve výrobním a zpracovatelském průmyslu, obecně na pozicích s menší kvalifikací. Dané skupiny tak mívaly nižší příjmy. Tyto vedlejší efekty častěji postihovaly imigranty přináležící k viditelným menšinám.¹⁸⁰

Vzhledem k vazbě mezi úrovní jazykových znalostí a jejími důsledky a mírou integrace přišlo politické řešení situace, jež mělo dvě dimenze: první se zaměřovala na ty, kteří již v Kanadě pobývali, a zahrnovala rozběhnutí kurzů s výukou kanadských úředních jazyků za účelem zvýšení jejich znalostí u cílových skupin - v roce 1992 tak začal fungovat program *Language Instruction for Newcomers to Canada* (LINC), z něhož plynuly finanční prostředky organizacím poskytujícím základní jazykové vzdělávání dospělým imigrantům až po dobu tří let. Druhá se koncentrovala na potenciální přistěhovalce a podmiňovala jejich přijetí určitou úrovní znalostí kanadských úředních jazyků. Jazykové kritérium pro selekci imigrantů se stalo součástí bodového systému již v 60. letech. V listopadu 1995 však federální vláda oznámila změny týkající se ekonomických imigrantů, kdy se vzdělání a kvalifikace v angličtině nebo francouzštině měly dočkat lepšího ohodnocení v rámci bodového systému.¹⁸¹

¹⁷⁹ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 220, 230-231.

¹⁸⁰ BALAKRISHNAN, T.R., HOU, F., *Residential Patterns in Cities*, s. 183.

¹⁸¹ BILES, J., *Integration Policies in English-Speaking Canada*, s. 142; BALAKRISHNAN, T.R., HOU, F., *Residential Patterns in Cities*, s. 184.

Se samotnými příjmy však souvisel další problém. V 80. letech totiž začalo docházet ke strmému pádu ve výši příjmů nově příchozích přistěhovalců a propad pokračoval i v průběhu 90. let. Pokles v příjmech přitom nejvíce dopadal právě na příslušníky viditelných menšin a imigranty, kteří nepocházeli z anglofonních či frankofonních zemí. V důsledku toho narůstala míra chudoby mezi přistěhovalci, která navíc měla tendenci přenášet se na jejich potomky. Odtud byl jen krok k sociálnímu vyloučení, jež oprávněně vzbuzovalo obavy. Od úspěchu integrace se odvíjel objem prostředků směřujících na nábor imigrantů i podpora veřejnosti vůči imigraci, které zase byly nezbytné pro začlenění přistěhovalců i naplnění cílů stanovených v rámci sociální a ekonomické politiky.¹⁸²

Jednou z odpovědí federální vlády na danou situaci bylo již dříve zmíněné navýšení počtu imigrantů přijímaných v ekonomické kategorii, které se částečně podílelo na určitém zvýšení příjmů přistěhovalců, jež do země přicházeli na konci 90. let. Další mírné zlepšení se dostavilo po přelomu století. Trend poklesu příjmů se ale eliminovat nepodařilo. Na zjednání nápravy přitom mířila i nová legislativa.¹⁸³ 1. listopadu 2001 podepsala královna *Immigration and Refugee Protection Act*, komplexní normu, která postihovala široké spektrum témat týkající se oblasti přistěhovalectví a uprchlictví od selekce imigrantů a povolení k pobytu přes podmínky odmítnutí žádostí či ztráty statusu residenta a právo na odvolání až po ochranu uprchlíků a zamezení obchodu s lidmi. Kromě jiného zdůraznila přínos imigrace, důležitost znalosti úředních jazyků, ale i zachování bezpečnosti Kanady.

Odstavec 3 písmeno e zákona uvádí také cíl „podporovat úspěšnou integraci trvalých residentů v Kanadě, uznávaje, že integrace zahrnuje vzájemné povinnosti pro nové přistěhovalci a kanadskou společnost“.¹⁸⁴ Uvedená teze byla nejen reakcí na soudobé problémy, ale rovněž explicitním vyjádřením principu, který tvoří rámec integrace přistěhovalců do kanadské společnosti, nazývaný „*two-way street*“, jež se opírá o představu vzájemné adaptace mezi občany a přistěhovalci s cílem dosáhnout pozitivních výsledků pro obě strany po stránce politické, ekonomické, sociální i kulturní. Tento motiv se v přístupu Kanady ke zvládnutí rostoucí diverzity ve společnosti objevil přinejmenším v roce 1971, nejpozději však v roce 1988. Kanadský postoj vůči imigraci a integraci, resp. zájmům přistěhovalců a příslušníků hostitelské společnosti, se však liší. V rovině imigrační politiky jsou zájmy potenciálních přistěhovalců upozaděny a v popředí stojí náklady a zisky, jež z nich

¹⁸² BILES, J., BURSTEIN, M., FRIDERES, J., Introduction, s. 7-10.

¹⁸³ SWEETMAN, A., WARMAN, C., Integration, Impact, and Responsibility, s. 20; BILES, J., BURSTEIN, M., FRIDERES, J., Introduction, s. 7.

¹⁸⁴ Immigration and Refugee Protection Act, s. 3-9, 15-17.

plynou hostitelské společnosti, zatímco v rovině integrační politiky se mezi zájmy již usazených přistěhovalců a příslušníků hostitelské společnosti nečiní rozdíl.¹⁸⁵

Zákon z roku 2001 také cílil na posílení sociálních a kulturních aspektů kanadské společnosti na půdorysu federalismu, bilingvismu a multikulturalismu.¹⁸⁶ Tento záměr opětovně připomněl hlavní principy integrační politiky a zdůraznil pozici, jako v ní multikulturalismus zaujímá. Dalším symbolickým krokem se v tomto ohledu v roce 2002 stalo prohlášení 27. června za Den multikulturalismu (*Canadian Multiculturalism Day*).¹⁸⁷

Většina provincií dlouhodobě uznávala nadřazenou pozici federální vlády při určování přistěhovalecké politiky. Do opozice vůči centru se tradičně stavěl Québec, který si v roce 1968 během tzv. tiché revoluce (*Quiet Revolution*), charakterizované přijetím souboru rozsáhlých progresivních reforem snažících se o vyrovnání diskriminace či handicapů, s nimiž se v provincii potýkali frankofonní Kanadčané, zřídil vlastní imigrační aparát s intencí přijímat přednostně francouzsky hovořící imigranty a postarat se o jejich začlenění do frankofonní komunity. Dohoda z roku 1978 mu přičkla svrchovanost nad výběrem přistěhovalců spadajících do kategorie nesponzorovaných žadatelů.¹⁸⁸ Po dohodě z roku 1991 (*Canada-Quebec Accord*) zůstalo v kompetenci ústřední vlády už jen určování kategorií imigrantů, vymezení kvót a kontrolní pravomoci.

Federální vláda však již v 80. letech začala vyvíjet tlak i na ostatní provincie, aby převzaly větší díl odpovědnosti za přistěhovalectví. Jeho konkrétní podobu stanovily smlouvy postupně uzavřené s jednotlivými provinciemi, které se začaly v první dekádě nového století chovat velmi aktivně.¹⁸⁹ V této době lze zaznamenat ještě jeden významný posun. Québec od počátku s multikulturní politikou federální vlády nesouhlasil a navzdory formálně deklarované multikulturní povaze provincie zavedl alternativní model tzv. interkulturalismu, který sice zahrnuje určitý respekt vůči kulturně odlišným skupinám a interakci s nimi, nepřipisuje jim ale rovné postavení. V důsledku alespoň částečného naplnění mnohých cílů stanovených za tiché revoluce se však přijímání multikulturalismu ze strany Franko-Kanadčanů zlepšilo - jak ukázal výzkum veřejného mínění z března 2003, význam připisovaný bilingvismu mírně zeslábl, zatímco přijetí multikulturalismu mírně vzrostlo.¹⁹⁰

---

¹⁸⁵ BILES, J., *Integration Policies in English-Speaking Canada*, s. 140; BILES, J., BURSTEIN, M., FRIDERES, J., *Introduction*, s. 4-5.

¹⁸⁶ *Immigration and Refugee Protection Act*, s. 16.

¹⁸⁷ CAMERON, E., *Introduction*, s. xxiii.

¹⁸⁸ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 13, 220; SAYWELL, J., *Canada*, s. 91-92.

¹⁸⁹ BILES, J., BURSTEIN, M., FRIDERES, J., *Introduction*, s. 11; BILES, J., *Integration Policies in English-Speaking Canada*, s. 140, 157.

¹⁹⁰ FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., *Multiculturalism in Canada*, s. 82-83; CAMERON, E., *Introduction*, s. xx-xxi.

Po druhé světové válce spadala oblast přistěhovalectví postupně pod několik ministerstev : *Department of Citizenship and Immigration* (1949-1966), *Department of Manpower and Immigration* (1966-1977), *Department of Employment and Immigration* (1977-1993), *Department of Public Security* (1993) a jako poslední tuto agendu převzalo ještě v roce 1993 zřízené ministerstvo, jež funguje dodnes.¹⁹¹ V roce 2008 pak do agendy *Citizenship and Immigration Canada* (CIC) přibyl ještě program multikulturalismu, který do té doby náležel do působnosti ministerstva zabývajícího se otázkami kanadského kulturního dědictví (*Canadien Heritage*).¹⁹² Přistěhovalecká politika se tak v plné šíři dostala do rukou jediného ministerstva. Současným ministrem (*Minister of Citizenship, Immigration and Multiculturalism*) je právě od roku 2008 Jason Kenney.¹⁹³

V posledních letech bylo přijato několik zákonů spojených s přistěhovaleckou politikou. V roce 2008 byla schválena novela *Immigration and Refugee Protection Act* týkající se bezpečnostních prověrek a institutu zvláštního advokáta.¹⁹⁴ *Balanced Refugee Reform Act* z roku 2010 cílil na žadatele o azyl a žádosti o udělení povolení k trvalému pobytu.¹⁹⁵ Zatím poslední významnou legislativou se stal *Protecting Canada's Immigration System Act*, podepsaný královnou 28. června 2012, jež se, mimo jiné, zaměřil na problematiku neregulérní migrace a dotýká se oblasti bezpečnosti, např. požadavkem na pořízení biometrických údajů v souvislosti s podáním žádosti o trvalý pobyt a o studijní a pracovní vízum.¹⁹⁶

Plán CIC na léta 2013 až 2015 počítá se zavedením několika důležitých opatření,¹⁹⁷ mimo jiné, s realizací sdílení běžných a biometrických údajů o osobách směřujících do Kanady se Spojenými státy za účelem zvýšení bezpečnosti země a snížení podvodů v rámci imigračního systému.¹⁹⁸

---

¹⁹¹ AVERY, D. H., *Reluctant host*, s. 13, 169, 219.

¹⁹² About us, Our mandate.

¹⁹³ About us, The Minister, Biography of Minister Jason Kenney.

¹⁹⁴ Canada Gazette, Part III, Vol. 31. No. 1, s. 16, 18, 21.

¹⁹⁵ Canada Gazette, Part III, Vol. 33. No. 1, s. 144, 146-147.

¹⁹⁶ Canada Gazette, Part III, Vol. 35, No. 2, s. 243-245.

¹⁹⁷ About us, Acts and regulations, Forward regulatory plan: 2013-2015.

¹⁹⁸ About us, Acts and regulations, Forward regulatory plan, Sharing of Visa and Immigration Information with the United States.

4. Austrálie

Podle dřívější interpretace se historie Austrálie začala odvíjet s příchodem Britů v druhé polovině 18. století. V současné době ji už většinou nahradila interpretace nová, která klade důraz na úlohu domorodého obyvatelstva, což podle aktuálních vědeckých poznatků znamená posunout počátek australských dějin do doby až před 60 000 a možná i více lety.¹⁹⁹ Pro poznání Austrálie jakožto státního útvaru a jemu odpovídající národní identity je však přeci jen třeba se zaměřit na britskou kolonizaci kontinentu, jíž předcházelo krátké nizozemské intermezzo.²⁰⁰

4.1 Od kolonie k dominiu

Domněnky o existenci “velké jižní země” nacházející se v oblasti Tichomoří lze v Evropě zachytit již v 15. století, hojně se pak šířily ve století následujícím. Prvním z Evropanů, který při své plavbě zcela jistě uviděl australské pobřeží, byl v roce 1606 nizozemský námořní kapitán Willem Janszoon. Holanďané sice na kontinent pronikali především v rámci záchranných výprav ke ztroskotaným lodím, přesto zmapovali v průběhu 17. století celý západ Austrálie - území dostalo název Nové Holandsko. V této době však ještě nepanovala jistota, jestli tvoří součást jednolitě pevniny.²⁰¹

V polovině 18. století zaměřily na Pacifik svou pozornost Velká Británie a Francie, které tam vysílaly své expedice, jež tehdy měly nejen vojensko-politickou, ale i vědeckou povahu. V čele jedné z britských výprav stanul anglický mořeplavec James Cook, jenž v dubnu 1770 připlul k Austrálii od jihovýchodu a následně obeplul a zmapoval východní australské pobřeží, čímž dokončil vymezení rozsahu kontinentu. Pro Evropu právě objevené území pojmenoval Nový Jižní Wales a prohlásil ho majetkem britské koruny.²⁰²

Na rozdíl od ostatních osadnických kolonií si však Britové přivlastnili nejprve východní Austrálii a posléze kontinent jako celek prostřednictvím vyhlášení suverenity. Zatímco osidlování Severní Ameriky se odehrávalo na pozadí smluv uzavíraných s původním obyvatelstvem, v Austrálii byla uplatněna doktrína mezinárodního práva, později známá jako *terra nullius*, umožňující zabránit neobydlených území těmi, kteří na ně dorazí jako první. Britové sice věděli

---

¹⁹⁹ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 1-2, 22.

²⁰⁰ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 22, 30-31.

²⁰¹ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 15-16; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 22-23.

²⁰² FERGUSON, N., Empire, s. 102; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 7, 23-25.

o přítomnosti domorodých obyvatel, došli však k závěru, že domorodci nejsou relevantní smluvní stranou, a navíc se domnívali, že jejich populace není početná.²⁰³

Po ztrátě značné části severoamerických koloniálních držav přesunula Británie těžiště svých aktivit na východní polokouli. Vzhledem k tomu, že odtržené kolonie sloužily i jako destinace, kam byli odesíláni britští odsouzení, padlo rozhodnutí o ustavení nové kolonie pro trestance - plán schválený britskou vládou v roce 1786 počítal s jejím zřízením na východě Austrálie. 26. ledna 1788 se po víc než osmi měsících plavby vylodily v zátocě Port Jackson posádky jedenácti plavidel tvořících První flotilu, na místě nazvaném Sydney Cove, kde se dnes nalézá centrum města Sydney, byla vyvěšena britská vlajka, a velitel výpravy, kapitán Arthur Phillip, oficiálně převzal vládu.²⁰⁴

V období od roku 1788 do ukončení deportací v polovině 19. století bylo do Austrálie dopraveno přibližně 160 000 vězňů, nejčastěji odsouzených za trestné činy spáchané na majetku. Převážně se jednalo o Angličany, silné zastoupení měli rovněž Irové. Trestanci ale nepocházeli jen z Britských ostrovů. V Austrálii skončil i menší počet trestanců původem z kontinentální Evropy i Gibraltar, z Malty, francouzští Kanadčané či lidé pocházející z Karibiku, Kapska, Mauritiusu nebo z Kalkaty.²⁰⁵

O konsolidaci Nového Jižního Walesu se zasloužil Lachlan Macquarie, který v letech 1809 až 1821 zastával funkci guvernéra kolonie. Zlepšil podmínky na transportních lodích, zahájil systematické budování infrastruktury a podle své ideje, že kolonie má být místem nápravy, zvolil pragmatičtější přístup k trestancům. Jakožto britští poddaní s garantovanou sumou práv byli odsouzení po odpykání trestu nebo získání milosti zrovnoprávnováni s těmi, kteří dorazili na místo jako svobodní.²⁰⁶ Podle guvernéra se tito bývalí trestanci měli plně zapojit do života kolonie. Macquarie také prosadil u britského ministerstva pro kolonie změnu názvu kontinentu, jak ji původně navrhl kartograf Matthew Flinders. V roce 1824 tak nahradil dosavadní označení *Terra Australis* oficiální název Austrálie.²⁰⁷

Kolonizace východní části Austrálie posloužila jako odrazový můstek pro britský zábor celého kontinentu. Roku 1825 se od Nového Jižního Walesu osamostatnila Van Diemenova země, jež v roce 1856 dostala nový název Tasmánie. V roce 1836 byla ustavena provincie Jižní Austrálie, která se roku 1842 přeměnila na běžnou kolonii. V roce 1850 byla jako trestanecká kolonie zřízena Západní Austrálie.

²⁰³ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 21; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 30.

²⁰⁴ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 24; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 7, 18-19, 20, 27.

²⁰⁵ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 27-28; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 37.

²⁰⁶ FERGUSON, N., Empire, s. 105-106; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 37-39, 45.

²⁰⁷ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 23, 43.

Roku 1851 se z Nového Jižního Walesu vyčlenila jako nezávislá kolonie Victoria a stejným způsobem vznikla i kolonie Queensland v roce 1859. Nakonec roku 1863 získala Jižní Austrálie do správy Severní teritorium. Kolonisté však přitom neustále naráželi na odpor domorodých obyvatel a často docházelo k násilným střetům.²⁰⁸

V souvislosti s rychlým tempem rozvoje začaly australské kolonie hradit z veřejných prostředků dovoz pracovní síly na kontinent. Už v roce 1832 byl spuštěn náborový systém zaměřující se na získání emigrantů z Britských ostrovů. Program asistované imigrace umožňoval koloniím značnou kontrolu nad přistěhovalectvím. Představoval metodu jak zvýšit počet obyvatel Austrálie a přitom zachovat britský charakter australské společnosti. Nutno ovšem dodat, že téměř polovina přistěhovalců, kteří v 19. století dorazili do Austrálie, si cestovní výlohy hradila sama. Imigrační politiky do značné míry určovali zaměstnavatelé a vlastníci půdy mající signifikantní počet křesel v parlamentech jednotlivých kolonií. Celkově panoval zájem hlavně o dělníky pro práci v zemědělství a služebné do domácností.²⁰⁹

V 50. letech 19. století zažila Austrálie v důsledku zlaté horečky enormní nárůst přistěhovalectví. Vedle Britů přilákala vidina zlata imigranty i z jiných zemí původu. Přestože byla tato vlna imigrace dočasná, posílil příchod velkého počtu Číňanů strach, který už tehdy řídce osídlená Austrálie měla ze silně zalidněné Asie a zejména Číny, a stál za vznikem obav z invaze Asiatů, které pak nadlouho zásadně ovlivňovaly podobu australské přistěhovačské politiky.²¹⁰

V 80. letech 19. století se zintenzivnily debaty o australské národní identitě, odlišované od povahy mateřské země i sesterských kolonií. Tendence k ustavení republiky ale neprorazily. Většina Australanů dospěla k určité směsi národní hrdosti a loajality k Velké Británii zahrnující vědomí přináležitosti k britskému impériu.²¹¹ Do uvedené doby spadá počátek procesu federalizace. Kolonie byly motivovány jak snahou o zefektivnění hospodářství, tak obavami z aktivit Francouzů a Němců v Pacifiku. V důsledku vzájemné podezíravosti a rivality mezi koloniemi se však jednání o podobě ústavy protáhla. Až v roce 1900 schválil westminsterský parlament *Commonwealth of Australia Constitution Act*, na jehož základě vzniklo k 1. lednu 1901 Australské společenství, federální útvar sestávající ze šesti států. Označení *dominium* bylo zavedeno na koloniální konferenci konané v Londýně v roce 1907.²¹²

²⁰⁸ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 18, 21, 34, 50, 62, 68, 72, 74, 239-240.

²⁰⁹ RICHARDS, E., Destination Australia, s. 4, 8, 11, 14; JUPP, J., From White Australia to Woomera, s. 17.

²¹⁰ RICHARDS, E., Destination Australia, s. 2; JUPP, J., From White Australia to Woomera, s. 7; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 107.

²¹¹ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 112-115.

²¹² MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 104-105, 241; PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 126-127, 129-130.

4.2 Přistěhovalecká politika před rokem 1973

V koloniálním období byla imigrace plánována podle ekonomických a rasových požadavků. V důsledku kontroly přistěhovalectví, která se stala jádrem tzv. politiky bílé Austrálie, a rovněž díky obtížné dosažitelnosti kontinentu se australské kolonie vyznačovaly nejvyšším podílem obyvatelstva britského původu ze všech kolonií, které Britové ustavili. V roce 1891 mělo “anglo-keltský” původ 87 % tamní populace. Koncept “bílé britské Austrálie“ (*White British Australia*) se pak stal ideovým jádrem nového státu a zůstal nejvýznamnějším rysem australské národní identity po většinu 20. století.²¹³

Na základě odstavce 51 ústavy převzalo po vzniku federace kontrolu nad imigrací Australské společenství. Po administrativní stránce však regulaci prováděly až do roku 1920 jednotlivé státy a i poté některé z nich rozvíjely vlastní imigrační politiku v rámci vymezeném federálními zákony. Australskou přistěhovaleckou politiku utvářely tři nosné ideje: zachování britské nadvlády a převahy bílé rasy, posílení země po stránce ekonomické i vojenské prostřednictvím masové imigrace na bázi řízeného výběru a kontrola nad těmito procesy v rukou státu.²¹⁴

Jako svou první legislativu schválil federální parlament v roce 1901 Zákon o omezení imigrace (*Immigration Restriction Act*), který zavedl zvláštní jazykový test spočívající v napsání 50 slov podle diktátu v kterémkoliv evropském jazyce, jenž mohli imigrační úředníci libovolně uplatňovat vůči přistěhovalcům při jejich vstupu do země.²¹⁵ Primárním cílem testu bylo vyloučení ne-bílých imigrantů. Svou roli přitom sehrály také v Austrálii poměrně silné odbory, které se rezolutně stavěly proti dovozu levné pracovní síly, přičemž za největší hrozbu v tomto směru označovaly právě přistěhovalce jiné než bílé barvy pleti. Vzhledem k tomu, že jazyk testu určoval daný úředník, však tento nástroj umožňoval vyloučit prakticky jakéhokoliv nežádoucího imigranta. Jelikož ostraha vnějších hranic v této době nepředstavovala problém, přesunula se pozornost na malé skupinky ne-bílých přistěhovalců, kteří se už v zemi usadili - někteří byli silně diskriminováni, hlavně Číňané, jiní deportováni, především obyvatelstvo původem z tichomořských ostrovů.²¹⁶

Naplňování koncepce bílé Austrálie ale obzvláště tvrdě postihovalo domorodé obyvatelstvo. Většinové australské společnosti vládlo přesvědčení, že Aboriginci nezvratitelně směřují k vyhynutí, což měla potvrzovat i provedená sčítání lidu. Jejich

²¹³ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 8; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. x, 9, 12, 26.

²¹⁴ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 6, 15.

²¹⁵ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 21, 49; JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 8-9; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 108.

²¹⁶ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 17-20, 35, 49-50.

výsledky však neodpovídaly skutečnosti, neboť státy do konečných součtů nezahrnuly všechny domorodce vyskytující se na jejich území. Na federální úrovni dokonce ústava původní obyvatelé započítat zcela odmítala, aby nenavyšovali základ pro určení parlamentního zastoupení. Mezi lety 1890 až 1912 byly do správy států převedeny osady fungující jako určitý druh rezervací, v nichž Aboriginci měli status „chráněnců“, v praxi ale sloužily více jako nástroj asimilace. Odpor k míšení ras se přitom střetával s přesvědčením o eliminaci domorodců skrze vzájemné prolnutí.²¹⁷

Míra přistěhovalectví se v Austrálii vždy odvíjela od ekonomické situace. V 90. letech 19. století se australské hospodářství dostalo do krize, imigrace tak byla téměř zastavena. Vzhledem k tristní demografické situaci dospěla nově založená federace záhy k závěru, že imigrace je nezbytná, přesto ale nepřipouštěla jinou zemi původu přistěhovalců než Británii. Jádrem nového zájmu o imigranty byla představa, že tito lidé posílí mimoměstskou populaci. V náboru přistěhovalců se angažoval každý stát sám, klíčovým kritériem pro přijetí zůstávala rasa. Po roce 1905 se počet nově příchozích podstatně zvýšil a do roku 1914 nakonec populace Austrálie překročila hranici 4 milionů. Většina přistěhovalců se však usazovala ve městech.²¹⁸

V důsledku první světové války se imigrace do Austrálie opět téměř zastavila. V souvislosti s konfliktem došlo k nárůstu xenofobie, namířené zejména proti přistěhovalcům německého a tureckého původu. Zákaz imigrace z bývalých nepřátelských zemí pro Němce, Rakušany a Turky platil od roku 1914 až do roku 1925. Příčinou obav se stal i bolševismus.²¹⁹

Po válce chtěla Austrálie navázat na podobu imigrace z doby před započítím konfliktu. Spolupracovala přitom s Velkou Británií, která v situaci krize své ekonomiky i v zájmu upevnování impéria podporovala vystěhovalectví na australský kontinent. Imigraci se dostalo podpory ve spojitosti s plánem na dosažení větší hustoty osídlení a skutečně se jí podařilo zvýšit. 20. léta znamenala v Austrálii také posun k vytvoření celonárodní přistěhovalecké politiky. V roce 1921 došlo k ujasnění kompetencí v oblasti imigrace mezi federální vládou a vládami jednotlivých států. V této době ale začal narůstat počet imigrantů přicházejících z jiných zemí než ze Spojeného království. Federální vláda proto značně redukovala možnost naturalizace a zavedla imigrační kvóty. V roce 1924 vyhlásil premiér Stanley Bruce za cíl udržení stavu vykázaného sčítáním lidu z roku 1921, dle něhož tvořili Britové či Australané s britským původem 98 % obyvatel, což potvrzovalo pozici politiky bílé Austrálie.²²⁰

²¹⁷ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 82-83, 110-111.

²¹⁸ RICHARDS, E., Destination Australia, s. 2, 5, 20, 36, 39-41, 43-45.

²¹⁹ JUPP, J., From White Australia to Woomera, s. 15; RICHARDS, E., Destination Australia, s. 64, 67, 78-79.

²²⁰ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 133; RICHARDS, E., Destination Australia, s. 70, 80, 86-89, 91, 93, 106, 108.

V meziválečném období dostali nově při vymezování vládních politik velký prostor odborníci z různých oborů a doporučení některých z nich se promítla i do přístupu k domorodcům. Počátkem 30. let představil profesor antropologie na Univerzitě v Sydney A. P. Elkin text, v němž tvrdil, že domorodci by měli být vedeni k přijetí způsobu života většinové společnosti. Elkinův vliv postupně narůstal. Na základě jeho zprávy pro ministerstvo vnitra, jež byla publikována v roce 1939 s názvem *Nový úděl pro Aborigince*, nahradila dosavadní politiku biologické asimilace politikou asimilace kulturní.²²¹

S nástupem Velké hospodářské krize v roce 1929 federální vláda téměř zcela zastavila imigraci.²²² Krize na Austrálii dopadla velmi těžce a posílila negativní postoje vůči imigrantům. Dohoda mezi Spojeným královstvím a Australským společenstvím o obnovení britského přistěhovalectví do Austrálie byla stvrzena v roce 1938. Britských emigrantů však dorazilo málo a ještě v roce 1938 dal britský *Oversea Settlement Board* dominiím najevo, že Spojené království jakožto zdroj imigrantů vyčerpalo své možnosti. Bylo zřejmé, že Austrálie jako země, v níž růst obyvatelstva závisel v mnohém na přistěhovalectví, bude muset začít přijímat imigranty i z jiných zemí, což ale vyvolávalo znepokojení. Na konci 30. let se navíc objevila nová výzva dosavadní imigrační politiky v podobě uprchlíků. S rokem 1938 se počet žádostí o azyl v Austrálii enormně zvýšil, skutečně přijat byl však jen zlomek žadatelů. V přístupu federální vlády k integraci přistěhovalců se dlouhodobě uplatňoval asimilacionismus, v této době se jednalo zejména o židovské uprchlíky a Židé byli považováni za neasimilovatelné. Za války pak byli mnozí imigranti včetně Židů označeni za hrozbu a internováni ve zvláštních táborech.²²³

Za druhé světové války akcentovala federální vláda řešení přistěhovalectví na celonárodní úrovni. Federální ministerstvo vnitra, pod něž tato oblast spadala, označilo imigraci za jednu z priorit poválečné obnovy země - růst populace byl spojován se zvýšením schopnosti země bránit sebe sama a s rozvojem ekonomiky. V červenci 1945 bylo ustaveno federální ministerstvo pro imigraci (*Department of Immigration*), jež mělo na starosti náborové akce pro přistěhovalce, výběr, převoz i přijetí imigrantů a také komunikaci s dalšími orgány.²²⁴

Příslušným ministrem se stal Arthur Calwell, který se významně podílel na zásadní proměně australské přistěhovalécké politiky. Relativně krátce před svým jmenováním začal propagovat tezi o mírné modifikaci politiky bílé Austrálie, kdy preferoval dosažení početného obyvatelstva prostřednictvím rozšíření bílé imigrace

²²¹ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 141-142; PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 196.

²²² RICHARDS, E., Destination Australia, s. 116; MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 135.

²²³ RICHARDS, E., Destination Australia, s. 117, 120, 124, 132-133, 138-140, 142, 151.

²²⁴ Ibidem, s. 157-158, 161, 220.

před etnicky britskou, ovšem početně slabou populací. Cílová hodnota ročního navýšení počtu obyvatel byla stanovena na 140 000 osob, což znamenalo přibližně dvouprocentní růst, přičemž jedna polovina měla jít na vrub přirozenému přírůstku a druhá měla být zajištěna imigrací. Zprvu imigrační politika nabrala směr obnovení tradiční podoby přistěhovalectví, byť s přesunem důrazu z rozvoje venkova na industrializaci, neboť Austrálie nadále trvala na imigrantech ze Spojeného království. Nová politika „evropeizace“ spočívající v navýšení podílu ne-britské imigrace skrze přistěhovalectví z kontinentální Evropy za účelem posílení bílé Austrálie však přišla na scénu už v roce 1947, když se ukázalo, že britská emigrace neposkytne tolik přistěhovalců, kolik federace očekávala. Noví imigranti ne-britského původu se měli svým britským vzorům pokud možno podobat, vedle Britů se tak v centru zájmu ocitli zejména přistěhovalci ze Skandinávie.²²⁵ V souladu s tímto posunem byla po roce 1947 asistovaná imigrace rozšířena i na jiné národnosti než jen na britskou.²²⁶

Po nabytí přesvědčení, že uprchlíci z Evropy představují nejlepší okamžitý zdroj větší imigrace, uzavřel Calwell v roce 1947 dohodu s Mezinárodní organizací pro uprchlíky (*International Refugee Organization*), na jejímž základě přijala Austrálie v průběhu šesti let 170 000 pečlivě vybraných uprchlíků a vysídlenců. Tito lidé byli umístěni do zvláštních přijímacích center a pod hrozbou deportace museli po dva roky vykonávat takovou práci, jakou jim příslušné orgány určily. Zpočátku se muži uplatnili zejména jako dělníci na stavbách a v zemědělství, ženy nejčastěji jako služebné, poté si však mnozí našli vlastní zaměstnání. Přijímání uprchlíků se stalo pevnou součástí australské imigrační politiky, rovněž v návaznosti na přistoupení k mezinárodním dohodám a smlouvám, dělo se však nárazově. Calwell se také zasloužil o přijímání bývalých vojáků ze spojeneckých armád a z impéria, kteří byli evropského původu. Byl rovněž zrealizován plán na přijímání válečných sirotků.²²⁷

Pro monokulturní Austrálii znamenal příchod větších počtů přistěhovalců z kontinentální Evropy sociální revoluci, jež však probíhala nad očekávání pokojně. Nová imigrační politika se v první řadě se orientovala na uspokojení enormní poptávky země po pracovní síle a usilovala o regulaci imigrace tak, aby neklesla soudobá úroveň mezd. Vzhledem k jejímu výraznému úspěchu a také tomu, že ji silně podporovaly obě hlavní politické strany, nepředstavovalo přistěhovalectví kontroverzní téma. Imigrace poháněla australské hospodářství a její omezování bylo odmítáno s tím, že by takový krok poškodil celou ekonomiku. Tento způsob uvažování postupoval 50. i 60. léta. Program imigrace se proto i nadále rozšiřoval.²²⁸

²²⁵ Ibidem, s. 9-10, 161, 164, 167, 175, 177-179, 181, 183, 199, 215.

²²⁶ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 17.

²²⁷ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 160-161, 182, 185-186, 197; JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 12-13; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 153.

²²⁸ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 199-200, 211-213.

Nejžádanější a nejpočetnější skupinu přistěhovalců směřujících do Austrálie stále představovali emigranti z Británie - mezi lety 1947 až 1951 tvořili 41 % všech nově příchozích, poté asi 33 %. Stále menší ochotu Britů k emigraci vyvažovala Austrálie štedrými státními dotacemi a preferenčním zacházením v rámci asistované imigrace, a proto se jí dařilo jich přilákat ze všech zemí zdaleka nejvíce. Mezi lety 1948 až 1970 uzavíralo Australské společenství bilaterální smlouvy o pravidelné imigraci do Austrálie s vládami jiných evropských států. Politika náboru se soustředila především na dělníky pro manuální práce. První smlouva byla podepsána v roce 1948 s Maltou a po ní následovaly další země: 1951 Nizozemí a Itálie, 1952 Spolková republika Německo, Řecko a Rakousko, 1958 Španělsko atd. V 60. letech začal opadat zájem emigrantů ze severní Evropy o Austrálii, paralelně se imigrační politika dočkala další liberalizace. Hledání zdrojů imigrace se tak posouvalo jihovýchodním směrem - v roce 1970 mezi ně přibyla Jugoslávie. Smlouvy byly dokonce uzavřeny i mimo Evropu, např. s Tureckem a Libanonem. Ne-evropští imigranti však obdržovali jen nízkou podporu nebo ji nezískávali vůbec. Austrálie si udržovala kontrolu nad tím, koho přijme a v jakém počtu, především však v rámci programu asistované imigrace. Značný podíl přistěhovalců tvořila imigrace bez podpory státu, nad níž nemělo ministerstvo pro imigraci téměř žádnou kontrolu. Mezi lety 1947 až 1972 se zvýšil počet obyvatel země ze 7,5 na 13 milionů, přičemž 2,5 milionu tvořili přistěhovalci přímo a další milion jejich potomci.²²⁹

Navzdory své neochvějné pozici se tedy politika bílé Austrálie pomalu otevírala. Roku 1948 bylo vytvořeno vlastní australské občanství, které mohlo být uděleno těm, kteří nedisponovali tím britským. V roce 1958 byl schválen *Revised Migration Act*, který nahradil zákon z roku 1901, který zrušil jazykový test a zjednodušil vydávání povolení ke vstupu do země, zároveň ustavil povinnost disponovat povolením ke vstupu do země. Změnila se rétorika - namísto ochrany domácí pracovní síly a teze o kulturní nadřazenosti byl používán argument o udržení veřejného pořádku. Milníkem, který znamenal počátek ústupu politiky bílé Austrálie, se nakonec stal rok 1966, kdy byla zavedena opatření, která umožnila neevropským přistěhovalcům, aby se stali australskými občany.²³⁰ Dosavadní přístup k integraci usilující o rychlou asimilaci a naturalizaci přehlížející kulturní a jazykové odlišnosti mezi přistěhovalci, kteří se museli explicitně vzdát své země původu, neměli však možnost se učit angličtinu v adekvátních jazykových kurzech, začal přinášet nežádoucí výsledky. Řešením se stal multikulturalismus.²³¹

²²⁹ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 13, 23, 30; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 186, 199, 204, 215, 217-220, 226, 234.

²³⁰ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 8-9; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 237-239; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 154.

²³¹ BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 60.

4.3 Přistěhovalecká politika od 70. do 80. let

V 70. letech dlouhé období poválečného rozvoje skončilo. V reakci na ekonomickou krizi začala Austrálie omezovat přistěhovalectví. Souběžně s tím vláda Gougha Whitlama v roce 1973 oficiálně opustila politiku bílé Austrálie a místo ní podpořila multikulturalismus, který byl přijat za oficiální vládní politiku. Přistěhovalci se nově měli integrovat, nikoliv asimilovat. Ústředním principem přistěhovalecké politiky se stala zásada nediskriminace, která byla vtělena do Zákona proti rasové diskriminaci (*Race Discrimination Act*) schváleného v roce 1975 podle britské předlohy. Ještě v roce 1974 zrušila Whitlamova vláda federální ministerstvo pro imigraci s odůvodněním, že v kompetenci federální vlády spočívá nejen oblast imigrace, ale také integrace. Tuto perspektivu přijaly i následující vlády, praktikovaly ji však prostřednictvím ministerstva, obnoveného s rozšířenou působností v roce 1975 pod názvem *Department of Immigration and Ethnic Affairs*.²³²

Multikulturalismus jakožto ideologie i praktická politika v Austrálii zakořenil pod vlivem Kanady, australská verze multikulturalismu se však od kanadské lišila. V Austrálii se politika zaměřila především na přistěhovalce, domorodé obyvatelstvo do ní začalo být zahrnováno až s rokem 1989. Principiálně však model nekladl důraz na jednotlivé skupiny, ale byl rozvíjen v rámci národního celku, kdy si svrchované postavení udržovaly instituce a hodnoty většinové společnosti. Zpočátku byl multikulturalismus definován poněkud vágně, fakticky se ovšem dočkal několika redefinicí. S oficiálním vymezením multikulturalismu poprvé přišla zpráva v té době nedávno ustavené Australské rady pro etnické záležitosti (*Australian Ethnic Affairs Council*) z roku 1977 nazvaná *Austrálie jako multikulturní společnost (Australia as a Multicultural Society)*. Tzv. kulturně-pluralistický přístup měl Austrálii vést k jednotě, k pestrosti uvnitř celku a k dobrovolnému sdružení odlišných lidí sdílejících společnou politickou a institucionální strukturu.²³³

Zcela zásadním dokumentem se z hlediska multikulturalismu ale stala až zpráva Franka Galballyho z roku 1978, která vytyčila hlavní principy multikulturního přístupu, jimiž byly: rovnost příležitostí, rovnost přístupu k poskytovaným službám, možnost udržet si vlastní kulturu a podněcování k poznávání ostatních kultur, saturace potřeb imigrantů v rámci služeb dostupných všem a poskytování zvláštních služeb za účelem dosažení rovnosti, vytváření a poskytování služeb na základě konzultací s klienty a podpora svépomoci za účelem rychlého dosažení soběstačnosti.

---

²³² JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 25, 29, 41-43, 52, 61, 63, 86; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 250-253; BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 61.

²³³ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 84-86; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 258.

Klíčovým bodem dokumentu však byla teze, podle níž měly potřeby a preference imigrantů tlumočit federální vládě samotné etnické skupiny, a tím zajistit ochranu a rozvoj svých kultur. Na základě zprávy tak začaly plynout veřejné prostředky etnicky definovaným organizacím na poskytování poradenství a služeb. Paralelně byla zřízena speciální centra pomáhající imigrantům finančně. Veřejné projevy kulturní diverzity ve formě aktivit folklorních souborů a gastronomických specialit, měly oficiální podporu ještě před přijetím multikulturní politiky. Otázky ochrany kultury však byly v 70. letech z valné části ponechány v gesci etnických komunit. Zpráva sice oficiálně uznala hodnotu kulturní diference na úkor asimilacionismu, od jejího zveřejnění se však australská multikulturní politika soustředila více na zcela pragmatický rozměr integrace. Dokument konstatoval, že v nejobtížnější situaci se nejčastěji ocitají nově příchozí imigranti s nízkou nebo nulovou úrovní znalosti anglického jazyka. Politika se proto koncentrovala na zmírnění problémů, s nimiž se tyto imigranti potýkali, především při získávání zaměstnání, bydlení a jazykových znalostí. Zatímco před vydáním dokumentu byla pomoc poskytována ve velké míře britským přistěhovalcům, pak se její těžiště přesunulo k nebritským imigrantům.²³⁴

Po eliminaci rasy jakožto oficiálního rozlišovacího kritéria se do centra pozornosti při tvorbě politik dostal jazyk, který od roku 1978 tvořil základ pro určování etnických skupin. Úředním jazykem Austrálie je angličtina, což nevyplývá ze zákona, ale z jejího faktického dominantního postavení. Přistěhovalectví po druhé světové válce nicméně vedlo ke vzniku velkých komunit hovořících jiným jazykem než angličtinou - v oficiální terminologii označovaných LOTE (*Languages Other Than English*). Těmi, kteří mluví primárně jinak než anglicky, bývají nově příchozí imigranti. Za účelem eliminace překážek bránících v plném začlenění do společnosti se politiky se zaměřily na nové přistěhovalce, kteří nepocházeli z anglofonních zemí a neovládali zcela anglický jazyk, tj. NESB (*Non-English-Speaking Background*) 1, a na jejich potomky již narozené v Austrálii, tj. NESB 2. Programy zaměřené na výuku angličtiny pro dospělé imigranty a jejich děti se ujaly a měly úspěch. Skutečnost, že se v polovině 70. let Austrálie vyvinula v multilingvální zemi, si však dále vyžádala zlepšení služeb v oblasti překladatelství a tlumočnictví.²³⁵ Na bázi zásad, které vytyčila Galballyho zpráva vznikl zvláštní televizní kanál se zaměřením na minority *Special Broadcasting Service* (SBS) vysílající různé typy pořadů až ve dvaceti jazycích s anglickými titulky, který se stal jedním z nejúspěšnějších projektů multikulturní politiky.²³⁶

²³⁴ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 26, 87-88, 93-94.

²³⁵ *Ibidem*, s. x-xi, 24-26, 96.

²³⁶ BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 61; JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 89.

Mezi lety 1971 až 1976 se imigrace pohybovala průměrně na úrovni 56 000 ročně přijatých osob. Mezi lety 1975 až 1980 se průměr zvedl na 70 000. Evropa však přestala být hlavním zdrojem přistěhovalců. V roce 1975 se podíl Evropanů včetně Britů na celkovém objemu imigrace snížil na méně než polovinu. Většina imigrantů pocházela z Nového Zélandu, ze Středního východu a z východní a jihovýchodní Asie. Válka ve Vietnamu posunula do popředí téma uprchlictví. Po prvotní odmítavé reakci vůči přívalům osob prchajících před konfliktem na počátku 70. let přijala Austrálie komplexní uprchlickou politiku uznávající odpovědnost ohledně přijímání uprchlíků.²³⁷

K 1. lednu 1979 byl spuštěn bodový systém, přesněji *numerical multifactor assesement system* (NUMAS). Od 80. let se ztížily podmínky pro vstup do země. V roce 1982 došlo k ukončení veškerých forem asistované imigrace s výjimkou pomoci uprchlíkům. V roce 1989 představila federální vláda principy multikulturní politiky pro další období v dokumentu *National Agenda for a Multicultural Australia*, kde lze zaznamenat posun od zaměření na integraci ne-britských imigrantů do australské společnosti k pojetí v duchu hesla „Multikulturalismus je pro všechny Australany!“. Důraz byl kladen na toleranci a rovnost.²³⁸

Již v roce 1983 však celková nezaměstnanost dosáhla poválečné úrovně 9,8 %. Na konci 80. let se hlavním zdrojem přistěhovalců do Austrálie stala Asie. Řada Asiatů neovládala dobře angličtinu. Pokud sehnali zaměstnání, pak pouze ta s nízkou kvalifikací. Sami obvykle vyšší kvalifikaci neměli. Na předměstích měst se vytvářela ghetta asijských přistěhovalců. Koncem 80. let se dosavadní konsenzus na politické scéně začal hroutit. Poprvé od druhé světové války přestala být přistěhovalecká politika podporována oběma hlavními politickými stranami a stala se předmětem sporů. Vůdce opozice John Howard na sebe strhl pozornost, když slíbil, že pokud jeho strana zvítězí ve volbách, omezí imigraci Asiatů, která podle něj narušovala soudržnost společnosti, a zruší multikulturalismus. Tyto teze byly v příkrém rozporu s oficiální politikou a jejími principy a způsobily rozkol i v Howardově Liberální straně. Záběr veřejné debaty se přesunul na otázky národní identity, asimilace, kapacity země k přijímání imigrantů, národní jednoty a efektivity ekonomiky. Sešlo ze záměru na přijetí zákona o multikulturalismu po kanadském vzoru. Přistěhovalecká politika Austrálie se dočkala revize a v souvislosti s tím i plány ohledně demografického rozvoje. Dosavadní priority populačního růstu a obrany národa ztratily na síle. Podstatnými se staly počty a původ přijímaných imigrantů.²³⁹

²³⁷ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 251-252, 258-261.

²³⁸ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 11, 19, 44, 84, 93; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 278; JOPPKE, Ch., *The retreat of multiculturalism in the liberal state*, s. 246-247.

²³⁹ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 91-92; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 269, 271-272, 282-284, 288.

V září 1987 byla vládou ustavena zvláštní komise (*Committee to Advise on Australia's Immigration Policies*), jíž předsedal sinolog Stephen FitzGerald. Její zpráva z roku 1988 hovořila o nutnosti profesionalizace federálního ministerstva pro imigraci. Navrhla postupné zvyšování imigrace až na úroveň 150 000 ročně přijatých osob, při jejichž výběru měly hrát roli především kvalifikace a vzdělání. Komise tak akcentovala ekonomickou imigraci na úkor reunifikace rodin a uprchlíků. Zároveň se přiklonila na stranu národních potřeb na úkor multikulturalismu. Komise měla Austrálii sjednotit, její závěry však vedly k opačnému výsledku. Vzhledem ke kritice stávající politiky nahrála liberálům do parlamentních voleb. Vláda se tak od komise a její zprávy distancovala. Průzkumy veřejného mínění záhy přišly se zjištěním, že dvě třetiny Australanů si přejí omezení přistěhovalců, zejména z Asie, a že většina se staví proti multikulturalismu. Do popředí se dostala otázka národní identity a charakteru Austrálie a jejich slučitelnosti s nově příchozími přistěhovalci.²⁴⁰

4.4 Přistěhovalecká politika od 90. let do současnosti

V 90. letech přestala být imigrace prioritou a hlavním nástrojem hospodářského růstu. Místo toho se klíčovými staly prvky stability, udržitelného rozvoje a mezinárodních závazků. V té době vedle sebe paralelně fungovaly dva programy přistěhovalců - jeden zaměřený na běžnou imigraci (*Migration Program*) a druhý na uprchlíky (*Humanitarian Program*). Imigranti byli rozděleni do třech kategorií: slučování rodin, kvalifikovaní imigranti a uprchlíci.²⁴¹ V roce 1991 však nezaměstnanost dosáhla 11 %, což bylo nejvíce od Velké hospodářské krize, a proto byla imigrace omezena.²⁴²

V 90. letech se v centru pozornosti pohybovaly otázky uprchlíků a nelegálních imigrantů. V přijímání žadatelů o azyl, kteří postupovali v rámci ustavených procedur, si Austrálie vedla příkladně. Na přelomu 80. a 90. se však zvýšil počet nelegálních imigrantů připlouvajících na lodích k australským břehům. Hysterie neúměrná počtu takto přicházejících osob, neboť jich bylo v porovnání se 70. lety, kdy se daný fenomén objevil, mnohem méně, vedla k přijetí politiky povinného zadržování nelegálních přistěhovalců, resp. žadatelů o azyl v detenčních centrech, kde se mělo rozhodnout, zda mají zadržení právo na udělení statusu uprchlíka. Účelem těchto zařízení ale bylo rovněž odrazení potenciálních příchozích od směřování do Austrálie. První detenční centrum bylo zřízeno v roce 1991.

²⁴⁰ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 48; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 289-292, 294; JOPPKE, Ch., *The retreat of multiculturalism in the liberal state*, s. 245.

²⁴¹ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 316-317.

²⁴² JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 50; PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 254.

Pokračující přívaly nelegálních imigrantů však dále vzbuzovaly znepokojení. Příchod velkého počtu lidí koncem 90. let, zejména z oblasti Středního východu, byl vládou považován za ohrožení národní bezpečnosti. Na konci roku 1999 tak bylo rozhodnuto o ustavení dalších zařízení, oficiálně nazývaných *Immigration Reception and Processing Centres*. Centra se obvykle nacházela na nejdlehlších místech Austrálie, místní podmínky byly obtížné a docházelo v nich k napětí a ke střetům.²⁴³

Na základě *Migration Amendment Act* z roku 1992 začala být vůbec poprvé uprchlíkům a lidem prchajícím před humanitární krizí udělována víza poskytující pouze dočasnou ochranu a nikoliv povolení k trvalému pobytu jako dosud. Zákon reagoval na velký počet čínských studentů, kteří po událostech na náměstí Nebeského klidu v Pekingu v roce 1989 zůstali v Austrálii. Toto opatření ale bylo zrušeno v listopadu 1993. Později se k němu ovšem vrátila Howardova vláda. Po zavedení možnosti odvolání ve věcech imigrace k *Immigration Review Tribunal* v roce 1989 byl v roce 1993 zaveden totožný institut i pro otázky uprchlíků, jenž měl v gesci *Refugee Review Tribunal*.²⁴⁴

V roce 1995 převýšil přirozený přírůstek populace imigraci a stal se hlavním zdrojem nárůstu počtu obyvatel. Více než polovina přistěhovalců v tomto roce dorazila do Austrálie v rámci sjednocování rodin, z celkem 83 000 přijatých osob bylo jen 23 000 ekonomických imigrantů. Zpráva National Multicultural Advisory Council z roku 1995 *Multicultural Australia: The Next Steps* doporučila navýšení počtu příslušníků etnických menšin při obsazování pozic úředníků australské státní správy a vládních postů a funkcí v poradních organizacích na úrovni federace i jednotlivých států ve všech oblastech. Téhož roku byl prezentován vládní dokument *Co je multikulturalismus? (What is Multiculturalism?)*, který podpořil kulturní diverzitu ve spojitosti s lidskými právy. V roce 1996 však byla vládnoucí Australská strana práce, tradičně nejvíce nakloněná multikulturalismu, poražena ve volbách.²⁴⁵

Nová koaliční vláda Johna Howarda v oblasti přistěhovalectví z části navázala na předchozí směřování, v mnohém ale nastolila kurz zcela opačný. Přijímání uprchlíků zůstalo jednou z priorit. Kvóta pro imigraci se zprvu v roce 1996 snížila na 74 000 přijatých osob. V první polovině 90. let zůstávali největší skupinou přistěhovalců přicházejících do Austrálie Britové, tvořili už však jen 12 až 17 procent celkového objemu imigrace. V roce 1996 nakonec sestoupili na pomyslnou druhou příčku a na první místo se dostali Novozéland'ané. Jedním ze svých prvních kroků

²⁴³ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 47, 51-52; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 309, 313-314, 331-333; PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 267; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 201.

²⁴⁴ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 49, 51.

²⁴⁵ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 317; JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 90, 93, 123; BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 61.

federální vláda v srpnu 1996 zrušila *Bureau of Immigration, Multicultural and Population Research*, který měl poskytovat erudované informace pro potřeby vytváření přistěhovalecké politiky. Téhož roku zrušila i od roku 1987 fungující zvláštní Úřad pro multikulturalismus (*Office of Multicultural Affairs*), v důsledku čehož se multikulturní politika navrátila do kompetence ministerstva imigrace. V roce 1997 Howardova vláda stanovila, že vyplácení sociálních dávek pro přistěhovalce bude možné až po dvou letech od jejich příchodu do země, čímž prodloužila již dříve zavedenou lhůtu šesti měsíců. Toto opatření se nevztahovalo na uprchlíky a vysídlence v důsledku humanitárních krizí. Již na počátku 90. let byly některé služby imigrantům zpoplatněny, u jiných se poplatky narostly, Howard obojí ještě zvýšil. V roce 1999 představila jeho vláda svou novou strategii v materiálu nazvaném *Nová agenda pro multikulturní Austrálii (New Agenda for Multicultural Australia)*. Celkově opustila dosavadní politiku podpory multikulturalismu, podpory reunifikace rodin, monitoringu dodržování rovného přístupu ke službám, uznávání nároků lidí zasažených humanitárními krizemi i konzultace s organizacemi etnických menšin, jimž seškrtila státní dotace.²⁴⁶

Pro federální volby v roce 1996 získala jakožto kandidátka Liberální strany za jeden z obvodů v Queenslandu podporu Pauline Hanson. Kvůli své radikální rétorice, kterou následně začala používat, však byla z kandidatury stažena. V jádru tvrdila, že vzhledem k uplatňované rovnosti by neměly být poskytovány žádné zvláštní služby ani domorodcům, ani přistěhovalcům. Podle ní multikulturalismus napomáhal vyčleňování menšinových kultur z kultury většinové a údajné upřednostňování Asiátů měnilo tradiční povahu australské společnosti. Hansonová také obvinila vládu, že takovéto kritice nejen nenaslouchá, ale dokonce ji potlačuje. Ve volbách kandidovala jako nezávislá a překvapivě získala celých 19 % hlasů, čímž si získala značnou mediální pozornost. V roce 1997 založila politickou stranu Jeden národ (*One Nation party*). Ve státních volbách konaných v Queenslandu 13. června 1998 obdržela strana neočekávaný počet hlasů, a to téměř 23 %. Vůbec největší podporu však získala ve federálních volbách v roce 1998, kdy obdržela 9 % hlasů a stala se třetí nejsilnější stranou. *One Nation* se stala historicky nejúspěšnější stranou v Austrálii, která šla do voleb s programem redukce přistěhovalectví a zrušení multikulturalismu, vyrovnání s domorodci i politiky přijímající osoby postižené humanitární krizí. Kromě kolektivního označování všech Asiátů za neasimilovatelné se neprojevovala otevřeně rasisticky, hrála ale na rasistické resentimenty.²⁴⁷

²⁴⁶ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. xi, 12, 15, 50, 54-59, 105; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. x, 302-304; PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 262; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 41.

²⁴⁷ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 128-131, 134-135, 137-138; BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 58.

Režim ochrany domorodých obyvatel skončil až s rokem 1967. Převážná většina australských oprávněných voličů se tehdy v referendu vyslovila pro odstranění ustanovení týkající se Aboriginců z australské ústavy. Domorodci tím sice nezískali občanství, byli však na formální úrovni zahrnuti do australského národa. Původní obyvatelé se nově stali předmětem legislativy federální vlády a začali být započítáváni do součtu obyvatelstva na federální úrovni. Za Whitlamovy vlády bylo zřízeno příslušné ministerstvo *Department of Aboriginal Affairs*. Závěr 20. století pak s sebou přinesl úsilí o smíření s původními obyvateli.²⁴⁸ V roce 1989 se problematika domorodých obyvatel stala součástí multikulturní politiky, což řada aktivistů i organizací z řad Aboriginců nesla nelibě, neboť podle nich se domorodci zásadně odlišují do etnických skupin vzniklých na základě přistěhovalectví. V roce 1992 vynesl australský Nejvyšší soud průlomový rozsudek, podle něhož se uplatnění zásady *terra nullius* v 18. století zakládalo na znevážení a diskriminaci domorodců. Pozemková práva, která soud Aborigincům přiznal, však byla záhy omezena zákonem, který protlačila nová federální vláda Johna Howarda s argumentem, že diskriminují jiné a mají negativní dopad na společnost. Koalice také zredukovala veřejné výdaje na programy zacílené na domorodce. V roce 2001 pak přešla politika zaměřená na původní obyvatele pod ministerstvo pro imigraci, které změnilo název na *Department of Immigration and Multicultural and Indigenous Affairs*.²⁴⁹

Významnou událostí z hlediska problematiky uprchlíků a vyvrcholením dění posledních let se stal incident ze srpna 2001, kdy norská nákladní loď Tampa zachránila blízko severního pobřeží Austrálie z potápějící se lodi uprchlíky, které poté chtěla vyložit na australském území, což Howardova vláda striktně odmítla. S odstupem času se někteří z těchto lidí dočkali přijetí na Novém Zélandě, většina putovala do internačních táborů na Nauru a na Papuy-Nové Guiney. Účel této akce byl symbolický. Měla signalizovat Asii, že Austrálie není lehce přístupným útočištěm pro nelegální přistěhovalce, a rovněž ujistit domácí voliče, že vláda usiluje o ochranu vnějších hranic. V reakci na popsanou událost byl přijat zákon na jejich ochranu. Incident pomohl sjednotit veřejné mínění a pomohl Howardovi v témže roce opět zvítězit ve volbách. Ozývaly se však i kritické hlasy. Předmětem kritiky se stalo zejména tzv. tichomořské řešení (*Pacific Solution*), tedy postup, kdy byli na základě finančních pobídek i politického tlaku odkláněni uprchlíci od Austrálie do obvykle chudých okolních zemí, kde měli čekat na rozhodnutí.²⁵⁰

²⁴⁸ PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 240, 247, 258; BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 62.

²⁴⁹ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 105; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 10, 196.

²⁵⁰ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 331-332, 335; JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 56, 59; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 203.

V návaznosti na teroristické útoky v New Yorku v roce 2001 a na Bali v roce 2002 byla zavedena zvláštní opatření na ochranu země proti terorismu, která splývala s celkovou kontrolou imigrace, zejména pak žadatelů o azyl. Pod drobnohledem se ocitli zejména uprchlíci ze Středního východu. Rozvinuly se nové debaty ohledně národní bezpečnosti. Austrálie se aktivně účastnila invaze do Afghánistánu v roce 2001 i později do Iráku v roce 2003. V načrtnutém kontextu byla prezentována informace, že od roku 1996 do roku 2003 narostla muslimská populace o 40 %, a to právě díky imigrantům a uprchlíkům. Dlouhodobě panovala prakticky nepřímá úměra mezi mírou přijímaných uprchlíků a pozorností jim věnovanou v médiích a na politické scéně. Ačkoliv uprchlíci čítali jen asi 5 % z celkového počtu ročně přijímaných osob, média a politici se jim věnovali se vši vehemencí. Angažmá ve válce proti terorismu posílila pozici premiéra Howarda jakožto strážce národní bezpečnosti a v říjnu 2004 s přehledem vyhrál federální volby.²⁵¹

Celkový trend v rovině přistěhovalectví se mezitím postupně překlopil na stranu kvalifikovaných imigrantů, jejichž podíl se ze 37 % na přelomu let 1996 a 1997 zvýšil na 61% na přelomu let 2002 a 2003, přičemž imigrace se v tomto druhém vymezeném období pohybovala na úrovni 108 000 osob. S rokem 2002 dosáhl souhrnný počet imigrantů přijatých v Austrálii na 6 000 000. Počet incidentů s nelegálními imigranty připlouvajícími na lodích se radikálně snížil.²⁵² V návaznosti na strategii z roku 1999 přišla vláda v roce 2003 s plánem na roky 2003 až 2006 obsaženým v dokumentu *Multikulturní Austrálie: Spojení v různosti (Multicultural Australia: United in Diversity)*.²⁵³

Howardovo čtvrté funkční období na pozici federálního premiéra se vyznačovalo ústupem od kulturní diverzity jakožto klíčového principu národní identity a místo ní byla akcentována národní jednota a potřeba vymezení souboru národních hodnot. Povinnou součástí školních osnov se stala výuka australských dějin.²⁵⁴ *Australian Citizenship Amendment (Citizenship Testing) Act* z roku 2007 založil povinnost pro žadatele o udělení australského občanství úspěšně absolvovat test občanství jako podmínku pro následné podání samotné žádosti jako důkaz schopnosti stát se australským občanem.²⁵⁵ Téhož roku dosáhla australská ekonomika velmi příznivého vývoje a začala stoupat poptávka po přistěhovalcích. Vláda proto zvýšila roční imigrační kvótu. Narostl počet přijatých kvalifikovaných imigrantů.

²⁵¹ PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 247, 266; RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 314, 328-329; MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 213-214.

²⁵² RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 322, 328-329.

²⁵³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 41; *Multicultural Australia*, s. 1, 3.

²⁵⁴ MACINTYRE, S., *Dějiny Austrálie*, s. 215; PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 268.

²⁵⁵ *Parliamentary Business, Bills and Legislation, Bills Search Result, Australian Citizenship Amendment (Citizenship Testing) Bill 2007.*

V listopadu 2007 se konaly federální volby. Politické strany se přitom ohledně přistěhovalecké politiky a zejména přístupu k uprchlíkům opět vzájemně přiblížily. Důraz byl položen na kvalifikované migranty. Zvítězila Australská strana práce.²⁵⁶

Nová vláda Kevina Rudda se ihned pustila do nápravy nejproblematictějších záležitostí, které za sebou zanechal jeho předchůdce. V únoru 2008 se Rudd ve federálním parlamentu omluvil původním obyvatelům za všechny zákony a politiky, které jim způsobily příkoří. Zvláštní pozornost přitom věnoval praxi odebrání aboriginských dětí a v souvislosti s tím problému ztracených generací. Vláda rovněž učinila konec tichomořskému řešení. V červnu 2010 nahradila Kevina Rudda ve funkci Julia Gillardová, a stala se tak první premiérkou v dějinách Austrálie. Mandát si potvrdila vítězstvím v následných federálních volbách, kterého však dosáhla díky podpoře některých nezávislých poslanců a prvních politiků za Zelné, kteří kdy byli zvoleni do Dolní sněmovny.²⁵⁷

V roce 2007 se ministerstvo imigrace zatím naposledy přejmenovalo, a to na *Department of Immigration and Citizenship* (DIAC).²⁵⁸ 16. února 2011 představil ministr pro imigraci a občanství Chris Bowen novou australskou multikulturní politiku v dokument nazvaném *The People of Australia - Australia's Multicultural Policy*, kdy znovu potvrdil význam kulturní diverzity a zdůraznil potřebu soudržné společnosti.²⁵⁹ Vládní materiál podpořil kulturní rozmanitost jako součást národní identity, označil multikulturalismus jako pozitivní faktor vztahů ve společnosti a znovu potvrdil možnost praktikování různých kulturních zvyklostí v mezích zákona a zásadu nediskriminace. Znovu položil důraz na rovnost v přístupu ke službám a připomněl, že již celou čtvrtinu z 22 milionů obyvatel Austrálie tvoří přistěhovanci. Dokument rovněž obsahoval i silný závazek, že Austrálie zůstane i nadále multikulturní, a do multikulturalismu zahrnul všechny Australany.²⁶⁰

Nejvýznamnější legislativou nedávné doby se jednoznačně stala novela ústavy v podobě *Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples Recognition Act* z 27. března 2013, která uznala Aborigince a obyvatele ostrovů v Torresově průlivu za původní obyvatele Austrálie.²⁶¹

---

²⁵⁶ RICHARDS, E., *Destination Australia*, s. 338, 340.

²⁵⁷ PEEL, M., TWOMEY, Ch., *A History of Australia*, s. 270.

²⁵⁸ About the Department, Our History, What's in a Name?

²⁵⁹ Living in Australia, A Multicultural Australia; Living in Australia, A Multicultural Australia, Australia's Multicultural Policy.

²⁶⁰ *The People of Australia*, s. 9.

²⁶¹ *Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples Recognition Bill 2012*, s. 5-6; Bills of the current Parliament, *Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples Recognition Bill 2012*.

5. Srovnání zemí a nastínění jejich možného vývoje

Pro srovnání případů Spojeného království, Kanady a Austrálie v rovině přistěhovaleckých politik se nabízí řada různých kritérií. Přinejmenším jedno už bylo několikrát zmíněno a tím je pojetí národní identity a její vliv na přístup k přistěhovalectví. Velké Británii jakožto zemi starousedlického typu trvalo relativně dlouhou dobu, než se vyrovnala s nebyvalým nárůstem počtu imigrantů a obzvláště těmi z nich, jež neodpovídali dominantnímu etnickému profilu jejího obyvatelstva.²⁶² Naopak Kanada a Austrálie jakožto státy, které při uznání nároků původních obyvatel na předemná území fakticky zakládali imigranti, přijaly imigraci za svou integrální součást po stránce vymezení své identity i ryze praktického fungování.²⁶³ V přístupu k integraci spojoval dané země jejich charakter občanských národů, přesto si na tomto poli prošly odlišným vývojem.²⁶⁴

Nejobecnější vývojový vzorec v přístupu k začleňování nově příchozích lidí do společností hostitelských zemí operující s asimilacionismem a kulturním pluralismem či multikulturalismem jakožto převažujícími ideovými obsahy dvou po sobě následujících stádií vykonávané praxe je možné bez větších obtíží užít na Británii, Kanadu i Austrálii.²⁶⁵ Všechny tři země překonaly fázi podřizování odlišností vykazovaných příslušníky různých menšin představám o podobě společenského mainstreamu, aby na ni navázaly postojem projevujícím respekt k diferencí.²⁶⁶ Při bližším pohledu však dosud černobílý obraz začíná pozorovateli vyjevovat mnohem větší spektrum barev.

Unikátní postavení Velké Británie odvíjející se od vytvoření říše globálního charakteru i významu²⁶⁷ se pojilo s uplatňováním přístupu, který byl mírnější než do poloviny 20. století běžně praktikovaný asimilacionismus.²⁶⁸ Britové, přesvědčení o své nadřazenosti, sice vykazovali zaujetí pro civilizační misi,²⁶⁹ neusilovali však o kompletní transformaci všech jimi porobených národů a etnických skupin do unifikované podoby modelované podle britského vzoru zbavené veškerých cizorodých příměsí.²⁷⁰ Bez dalšího komentáře by z dosud řečeného vyplývalo, že Britové nazírali jinakost v tomto úhlu pohledu, ať už se nacházeli kdekoliv

²⁶² BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 31; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Vnitřní a vnější podmínky inkluze, s. 287-288.

²⁶³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 32; BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 47-48, 61;

²⁶⁴ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 31-33.

²⁶⁵ Ibidem, s. 35-37.

²⁶⁶ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 59, 221; FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., Multiculturalism in Canada, s. 39, 68-69.

²⁶⁷ FERGUSON, N., Empire, s. xxii.

²⁶⁸ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 33, 35.

²⁶⁹ FERGUSON, N., Empire, s. 113.

²⁷⁰ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 221.

v impériu, do něhož patřily i Kanada a Austrálie.²⁷¹ Realita však byla odlišná. Kanadská i australská většinová společnost tvořená v signifikantní míře právě Brity zpočátku překračovaly tradiční britský model hierarchického kulturního pluralismu a uplatňovaly jednoznačně asimilační politiku vůči imigrantům,²⁷² která byla v druhém případě vzhledem k nastavení pravidel pro regulaci imigrace na jednu stranu téměř nepotřebná a na druhou stranu dohnaná do krajnosti. Zdá se, že načrtnutý tolerantnější náhled na kulturní a rasovou odlišnost platil pro vztah Británie k populaci nacházející se na jejím vlastním území, potažmo pro její zástupce v koloniích ne-osadnického typu, jako byla například Indie.²⁷³ Samotná koloniální velmoc se tak paradoxně do jisté doby vyznačovala volnějším přístupem k přistěhovalcům, než jaký praktikovaly vůči svým imigrantům její koloniální državy v Severní Americe a v Pacifiku.²⁷⁴

Klíčovým mezníkem se pak stala druhá světová válka, po níž si mateřská země a její bývalé kolonie v dimenzi povahy přistěhovaleckých politik téměř vyměnily role. Zatímco Kanada a Austrálie se začaly propracovávat k otevřenějšímu přístupu vůči imigrantům,²⁷⁵ Spojené království, i když s mírným zpožděním, zavedlo razantní omezení imigrace s evidentně rasistickým podtextem. Jeho devizou zůstávala alespoň praxe aplikování zásady nediskriminace u všech, kteří se již nacházeli na jeho území.²⁷⁶

Do 60. let tvořila vazba na Velkou Británii ústřední součást kanadské i australské identity. Rozpad britského impéria, vzestup národně-osvobozeneckých hnutí a kritika kolonialismu však nabourávaly identifikaci obou zemí s Británií. Jak v Kanadě, tak v Austrálii tlak na zpřetrhání těchto vazeb přispěl k přijetí multikulturalismu, jehož nástup však byl umožněn právě díky napojení na kulturně-pluralistický přístup uplatňovaný za dob impéria.²⁷⁷

Vzestup multikulturalismu tedy představuje další milník, který ale tentokrát všechny tři země alespoň z části přiblížil. Každá ze tří zemí zavedla multikulturní politiku,²⁷⁸ vzhledem ke specifickým okolnostem a podmínkám jejího prosazení ovšem nabrala v každé ze zemí odlišnou podobu.²⁷⁹ Svou roli dále sehrál i obecný přerod multikulturalismu z liberální do komunitaristické formy. V západoevropských zemích byl termín multikulturalismus již od počátku jeho používání v 70. letech

²⁷¹ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 20.

²⁷² BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 44, 59, 220; FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., Multiculturalism in Canada, s. 39.

²⁷³ MACINTYRE, S., Dějiny Austrálie, s. 20.

²⁷⁴ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 110.

²⁷⁵ AVERY, D. H., Reluctant host, s. 9; RICHARDS, E., Destination Australia, s. 183, 199.

²⁷⁶ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 110-111.

²⁷⁷ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 46.

²⁷⁸ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 32, 41.

²⁷⁹ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 12-14.

svázán pouze s oblastí přistěhovalectví, v každém případě však ve Spojeném království vyústil zmíněný obrat k uplatňování velmi vstřícné integrační politiky. V Kanadě a v Austrálii pak ovlivnila popsaná změna samo pojetí národní identity, kdy vedla k přijetí multikulturalismu, vztahujícího se rovněž na imigranty, za oficiální ideologii státu.²⁸⁰

Jádro britské verze multikulturalismu bylo v druhé polovině 60. let vymezeno jakožto podporování kulturní diverzity za podmínek vzájemné tolerance a rovnosti příležitostí. Akcent byl položen na politické a sociálně-ekonomické začlenění. Úsilí o dosažení rovné participace členů etnických skupin ve společnosti pak doplnila snaha chránit jejich skupinovou kulturu. Uznání skupinové heterogenity bylo považováno za slučitelné s uznáním rovnosti jednotlivců.²⁸¹ Příležitost ke kulturní skupině však brzy nabyla vrchu.²⁸²

V Kanadě si multikulturalismus na federální úrovni prošel vývojem od dohody všech parlamentních stran mající pouze malou formální autoritu k pozici ústavního práva umožňujícího prostředkování mezi vládou a etnickými menšinami. Augie Fleras a Jean Leonard Elliott definují multikulturalismus v kanadském prostředí jako „oficiální doktrínu a odpovídající soubor politik a praktik, v nichž jsou etnické a rasové odlišnosti formálně podporovány a inkorporovány jako integrální součást politického, sociálního a symbolického řádu“.²⁸³ Kanadský multikulturalismus se zprvu zaměřoval na podporu kulturní diverzity, k níž se však postupně přičlenil záběr na sociálně-ekonomické začlenění. Postupně rozšířil svou působnost mimo oblast kultury a zacílil své úsilí na umožnění reflexe skupinové diference ve všech oblastech života. Podle Kymlicky stojí multikulturní politika v Kanadě na paralelním rozvoji dvou druhů přináležitosti, a to k jedné ze dvou sociálních kultur, jednak k vlastní etnické či kulturní komunitě.²⁸⁴ Multikulturalismus v každém případě v kanadské společnosti pevně zakořenil.²⁸⁵

Austrálie se v řadě ohledů nejvíce podobala právě Kanadě, zejména v rovině vysokého počtu naturalizovaných přistěhovalců a také přijetím multikulturalismu.²⁸⁶ Na rozdíl od Kanady, vystavěné na faktu bikulturalismu, však byla Austrálie výrazně monokulturní.²⁸⁷ Povaha australské společnosti byla účelově formována prostřednictvím sociálního inženýrství v takové míře, že ještě v dnešní době disponuje spolu s Novým Zélandem největším podílem obyvatelstva britského

²⁸⁰ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 32-33, 41.

²⁸¹ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 224-225.

²⁸² BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 41.

²⁸³ FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., Multiculturalism in Canada, s. 22, 68.

²⁸⁴ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 47, 56.

²⁸⁵ FLERAS, A., ELLIOTT, J. L., Multiculturalism in Canada, s. 68-69.

²⁸⁶ RICHARDS, E., Destination Australia, s. 24.

²⁸⁷ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 58.

původu mimo Spojené království na světě.²⁸⁸ Právě ona rozdílná povaha měla nejspíše na svědomí odlišné pojetí kanadského a australského multikulturalismu. Zatímco první přistoupil na udělování skupinových práv, druhý je do sebe nezahrnul a při dodržování pravidla nediskriminace a kontrole jeho dodržování vsadil na výchovu, vzdělávání a poskytování speciálních služeb.²⁸⁹

Každá ze zemí tedy přijala odlišnou verzi multikulturalismu, ať už se tyto odlišnosti projevovaly v rovině vymezení či faktického fungování této politiky.

Nadřazenost začleňování skupin a uznání jejich skupinové identity nad zajišťováním rovných práv a příležitostí jednotlivce, resp. převaha skupinové kultury nad individuální autonomií však oproti původním záměrům začala přerůstat namísto integrace spíše v dezintegraci. Skupiny imigrantů se propadaly do stále hlubší segregace a míra začlenění jejich členů v rovině sociální, ekonomické i politické dosahovala neuspokojivě nízké úrovně. V Evropě navíc docházelo k nárůstu islámského fundamentalismu. Západní státy uplatňující multikulturní politiku tak začaly v 90. letech přecházet od důrazu na skupinovou kulturní diverzitu zpět k občanské integraci jednotlivce. V tomto kontextu přijala v roce 2002 britská vláda strategii *Zajištěné hranice, bezpečné útočiště* nebo australská vláda v roce 1999 strategii *Nová agenda pro multikulturní Austrálii* a na ni navazující tříletý plán *Multikulturní Austrálie: Spojení v různosti*. Na odporoučení komunitaristického multikulturalismu měly výrazný podíl i teroristické útoky, které se odehrály v září 2001 ve Spojených státech, v březnu 2004 ve Španělsku a v červenci 2005 ve Spojeném království, neboť poskytly kritikům dosavadní politiky další argumenty pro tvrzení o její neschopnosti řešit aktuální problémy společenského soužití. V důsledku útoků navíc došlo k propojení přistěhovalectví s oblastí bezpečnosti.²⁹⁰

Multikulturalismus se tedy, přinejmenším v Evropě, namísto cíle vládní politiky znovu stal více sociálním faktem. Důraz pokládaný na to, co občany spojuje, měl pomoci zvládat odstředivé síly, kterými takováto situace působí. Rozmanitost skupin si nadále udržela ve společnosti své místo, sestoupila však z piedestalu veřejného dobra sledovaného jako účel o sobě. Podpory se jí začalo dostávat nepřímo prostřednictvím podpory nediskriminace a akcentování individuálních práv. Respekt ke kulturním zvláštnostem jednotlivců se opřel o jejich občanské zapojení do institucí liberálního národního státu postavených na hodnotách svobody, rovnosti a demokracie.²⁹¹

²⁸⁸ JUPP, J., *From White Australia to Woomera*, s. 5.

²⁸⁹ BARŠA, P., *Politická teorie multikulturalismu*, s. 58, 61.

²⁹⁰ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 35, 41; BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Vnitřní a vnější podmínky inkluze*, s. 286, 292-293.

²⁹¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát*, s. 42;

Ve všech třech zemích se multikulturní politika dočkala modifikace. Její míra se však v každém z případů lišila. Jednoznačně nejmenší změny prodělala Kanada, v níž nedošlo ani k radikálnímu odklonu od multikulturalismu,²⁹² ani k žádnému opravdu závažnému ataku na něj.²⁹³ Na pomyslnou střední pozici se postavilo Spojené království. Přestože v rovině integrace přistěhovalců odstoupila od snahy o začleňování skupin, nepřestala označovat kulturní rozmanitost za pozitivní jev.²⁹⁴ V Austrálii proběhla nejvýraznější změna oproti dosavadní politice,²⁹⁵ na rozdíl od dvou předchozích zemí se však liší tím, že se v jejím případě jednalo z velké části pouze o dočasný výkyv,²⁹⁶ kdežto v Kanadě a Británii nikoliv. Tyto státy se od Austrálie odlišují ještě v jednom ohledu. Ačkoliv byl multikulturalismus terčem kritiky ve všech třech zemích,²⁹⁷ v Austrálii byla kritika multikulturalismu z velké části spojena s konkrétními osobami, především dvěma, a to Pauline Hansonovou, která si svými názory a politickými úspěchy získala pozornost nejen v Austrálii, ale i v zahraničí,²⁹⁸ a Johnem Howardem, který svou pozici federálního premiéra náležitě využil k jeho redukci.²⁹⁹

Od závěru 90. let se modely integrační politiky přítomné v západní Evropě, jež byly výše popsány na příkladech Německa, Francie a Británie, se k sobě začaly přibližovat. Německo upustilo od etnického exkluzivismu, čímž umožnilo imigrantům plné začlenění do společnosti a získání státního občanství. Francie dospěla v rámci opatření proti diskriminaci k zohledňování nároků skupin a tím porušila svůj dosavadní ryze asimilacionistický přístup k přistěhovalcům. V reakci na vykrytalizování kompaktní muslimské identity sáhla Británie po koncepci individuálního začleňování imigrantů do občanského národa.³⁰⁰ Všechny zmíněné státy si na přelomu tisíciletí přiznaly, že se staly přistěhovaleckými zeměmi, což se odrazilo i v jejich způsobu uvažování, především v aktivním přístupu k vytváření přistěhovaleckých politik. Změny, které v nich učinily, dovedly dané státy k uplatňování modelů s tolika společnými rysy, že je lze vměstnat do souhrnné kategorie jakési „evropské přistěhovalecké země“. V rámci tohoto modelu figuruje imigrace jako nerasmazatelná součást společnosti, k jejímuž užítku má být také řízena. V popředí stanula představa smlouvy uzavírané mezi přistěhovalcem a přijímající

²⁹² SWEETMAN, A., WARMAN, C., Integration, Impact, and Responsibility, s. 20; BILES, J., BURSTEIN, M., FRIDERES, J., Introduction, s. 7.

²⁹³ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 63.

²⁹⁴ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 114, 120; BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 288.

²⁹⁵ JUPP, J., From White Australia to Woomera, s. 56.

²⁹⁶ PEEL, M., TWOMEY, Ch., A History of Australia, s. 270.

²⁹⁷ TRAVERS, M., The British Immigration Courts, s. 14-15; AVERY, D. H., Reluctant host, s. 222; JUPP, J., From White Australia to Woomera, s. 106.

²⁹⁸ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 58.

²⁹⁹ JUPP, J., From White Australia to Woomera, s. 56.

³⁰⁰ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 35-36.

zemí, která se přetavila do praxe ve formě různých integračních programů, ať už povinného či nepovinného charakteru. Imigrant si osvojuje jazyk a participuje na politických institucích a většinová společnost mu umožňuje žít vlastním způsobem, pokud nepřekračuje základní pravidla.³⁰¹

Proti tomuto pohybu směřují z opačné strany zejména Spojené státy, tzn. původně přistěhovalecká země, jež tendují, obzvláště po 11. září 2001, k větší uzavřenosti a k pohledu typickému pro země starousedlíků. Dochází tak ke konvergenci přistěhovaleckých politik zemí Starého a Nového světa.³⁰² Všechny se zabývají obdobnými problémy: čelí přílivu nelegálních přistěhovalců, v porovnání s dosavadními trendy přicházejí imigranti ze stále exotičtějších zemí původu, vznikají velké skupiny přistěhovalců, kteří se obtížně začleňují. V důsledku teroristických útoků posílil bezpečnostní rozměr přistěhovalectví, v současném konkurenčním prostředí se však hraje i o získání špičkových odborníků na globálním pracovním trhu.³⁰³ Celkově nyní všechny západní země řeší dilema mezi politickou asimilací přistěhovalců a poskytováním prostoru pro udržení kulturní diverzity.³⁰⁴

Jak je zřejmé, nedávný obrat nepřináší opětovné přijetí asimilacionismu. Při zaměření na asimilacionismus jako na vývojovou etapu integračních politik západních zemí to ani není možné, neboť byl v tomto směru podmíněn dobovým kontextem. Přesto jeho návrat, byť ve změněné podobě, není na pořadu dne. Předmětem hledání se stala určitá střední cesta mezi asimilacionismem a multikulturalismem. Po odmyšlení negativních konotací slova asimilace se tak přistěhovalci asimilují, tzn. připodobňují většinové společnosti pouze v některých oblastech života, zatímco v jiných si udržují svou odlišnost. Nejčastěji jsou uváděny oblasti socio-ekonomická, politicko-právní a kulturní, přičemž asimilace v první uvedené je považována za vysoce žádoucí. Společnost v liberálním státě podporuje pluralitu kultur a za předpokladu, že skupiny nekrátí individuální práva svých členů, nerozporuje skupinové odlišnosti. Eliminaci skupinové diference ospravedlňuje pouze v případě, že je příčinou sociálního vyloučení a nerovností. V tomto směru tak je kulturní pluralita slučitelná s politickou asimilací občanů do kultury liberálního státu.³⁰⁵ Načrtnutý posun působí dojemem kroku zpět k liberálnímu multikulturalismu, ale nabízí se i možnost uplatnění Sartoriho koncepce pluralismu.

Budoucí vývoj mezinárodní migrace se odhaduje velmi obtížně. Pohyb lidí přes hranice států vykazuje určitou míru volatility, která souvisí s řadou faktorů, jež se na těchto přesunech obyvatelstva mohou podílet. Jako příklad zvláštní situace lze

³⁰¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Vnitřní a vnější podmínky inkluze, s. 287-291.

³⁰² BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 36-37.

³⁰³ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Vnitřní a vnější podmínky inkluze, s. 286.

³⁰⁴ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Přistěhovalectví a liberální stát, s. 37.

³⁰⁵ Ibidem, s. 35, 47-48.

uvést náhlý příliv uprchlíků v důsledku přírodní katastrofy. Jakékoliv výhledy tak obvykle staví na pokračování dosavadních migračních trendů. Podle současných odhadů budou Spojené království, Kanada a Austrálie v následujících 40 letech i nadále patřit mezi nejžádanější cílové země mezinárodních migrantů. V průměru by jich ročně mohlo směřovat do Kanady cca 214 000, do Spojeného království cca 174 000 a do Austrálie cca 100 000.³⁰⁶

Pokud se nenaskytnou k tomu příhodné nečekané okolnosti závažného charakteru, lze v dimenzi pravděpodobného vývoje imigračních a integračních politik ve zkoumaných zemích obecně tvrdit, že ani v krátkodobém, ani ve střednědobém časovém horizontu již zřejmě nedojde k tak radikálním změnám přistěhovaleckých politik včetně paradigmatu tvořícího jejich myšlenkové pozadí, jaké se odehrály v období těsně před a těsně po přelomu století ve Velké Británii a v Austrálii. Daná etapa korekcí přístupu k přistěhovalectví už v jádru skončila a dílčí opatření, která jsou nyní zaváděna, již pouze navazují na vytyčený kurz.

V případě Kanady by se kupříkladu onou událostí mohlo stát úspěšné referendum o odtržení Québecu od zbytku federace. Federální formát vyšel z iniciativy frankofonních Kanadčanů, jelikož anglofonní Kanadčané se povětšinou zasazovali podle předobrazu mateřské země o zřízení unitárního státu, jako nástroje k udržení vlastní kultury. V 90. letech následovalo po neúspěšném pokusu z roku 1992 o vytvoření asymetrické federace, v jejímž rámci by byl Québecu přiznán zvláštní status, v říjnu 1995 referendum o nezávislosti provincie, které skončilo velmi těsně ve prospěch zachování federace. Multikulturalismus tvoří v Kanadě pozadí sporu mezi zastánci federalismu a separatismu. Podle Donalda Forbese a Johna Uhra je tím ale skutečný postoj vůči multikulturní politice v zemi zkreslen. Multikulturalismus poskytuje určitý *modus vivendi* a do jisté míry drží strany sporu v šachu. Pokud by však došlo k jeho překročení formou osamostatnění Québecu, pak by zmizel jeden z hlavních důvodů jeho zavedení a s ním by se mohla ztratit motivace k dalšímu udržování multikulturalismu ze strany anglofonních Kanadčanů.³⁰⁷

V posledním více než čtvrtstoletí se objevila řada závažných problémů, které měly vliv na přistěhovalectví i schopnost Kanady jej zvládat. Kanadská imigrační i integrační politika byla vždy předmětem vzrušených debat, nic podstatného však nenaznačuje návrat do minulosti. Diverzita a přistěhovalectví zůstávají v Kanadě pozitivní hodnotou, neboť snahy o dosažení sociálně soudržné společnosti jsou hodnoceny jako převážně úspěšné.³⁰⁸

³⁰⁶ World Population Prospects, s. xiii, 18.

³⁰⁷ BARŠA, P., Politická teorie multikulturalismu, s. 47, 53, 57-58.

³⁰⁸ AVERY, D. H., Reluctant host, s. 231; BILES, J., BURSTEIN, M., FRIDERES, J., Introduction, s. 3, 6.

Dědictvím této zatím poslední výrazné fáze vývoje přistěhovaleckých politik je sekuritizace imigrace, která s velkou pravděpodobností přinejmenším ve střednědobém horizontu přetrvá.³⁰⁹ Jak ukázaly předchozí kapitoly, spojení přistěhovalectví s oblastí bezpečnosti není novou záležitostí, na rozdíl od dřívějších případů sekuritizace se však tentokrát stal jejím bezprostředním podnětem akt terorismu. Míra kontroly imigrace, která v nedávné době vzrostla, nejspíše bude mít tendenci se udržovat nebo mírně růst. Vzhledem k aktuálnímu nastavení imigračních pravidel a sklonům k jejich utužování by případné nenadálé události zřejmě měly efekt měly vliv pouze na počet přijímaných osob.

---

³⁰⁹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., Vnitřní a vnější podmínky inkluze, s. 286.

Závěr

Práce si kladla za cíl prozkoumat vývoj imigračních a integračních politik na celostátní úrovni ve Spojeném království, Kanadě a Austrálii od 90. let do současnosti. Pro pochopení změn, které se v něm odehrály, zasadila toto období do dlouhodobého vývoje předmětných přistěhovaleckých politik, jež byly sledovány od dat a s nimi spojených událostí signifikantních pro budování daných státních celků. Teoretické východisko pro empirické části textu poskytovalo určité překrytí liberalismu a komunitarismu.

V rovině imigračních politik bylo možné v průběhu jejich vývoje zaznamenat korelace mezi mírou přistěhovalectví a stavem národních ekonomik, resp. trhů práce, postupné zavádění a vylepšování pokud možno objektivních kritérií pro selekci imigrantů v podobě bodových systémů, které Kanada a Austrálie zavedly dříve než Spojené království, a zejména v období od 90. let do současnosti obzvláštní důraz na přijímání vysoce kvalifikovaných imigrantů.

V rovině integračních politik si země prošly nejprve obdobími, během nichž vlastnosti odlišující se od těch, jimiž se prezentovala většinová společnost, byly buď asimilovány do společenského mainstreamu, nebo byly ze společnosti zcela vyloučeny. Poté státy navázaly přijetím různých verzí multikulturních politik, které v rámci svých polí působnosti uplatňovaly vstřícný přístup k diferencím. Nad liberálním multikulturalismem kladoucím důraz na individuální autonomii však záhy převážil komunitaristický multikulturalismus akcentující skupinové kultury a identity. Tato politika však ve svých důsledcích vedla k výskytu negativních jevů ve společnostech, a proto byla v období okolo přelomu tisíciletí opuštěna. Cílem hledání alternativy se obecně stala pozice nacházející se ve středu kontinua mezi asimilacionismem a multikulturalismem. Platí však, že multikulturalismus v Kanadě a v Austrálii zůstal oficiální státní ideologií definující příslušné národní identity.

Seznam použité literatury a použitých internetových

zdrojů:

- ALEXANDER, Jeffrey C. Promyšlení „způsobů začlenění“: asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace. In MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 49-71. Sociologická řada, sv. 3. ISBN 80-7325-111-6.
- AVERY, Donald H. *Reluctant Host: Canada's Response to Immigrant Workers, 1896-1994*. Toronto : McClelland & Stewart Inc., 1995. ISBN 0-7710-0827-9.
- BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. Politologická řada, sv. 4. ISBN 80-7325-020-9.
- BALAKRISHNAN, T.R., HOU, Feng : Residential Patterns in Cities. From Immigrant Canada: Demographic, Economic and Social Challenges. In CAMERON, Elspeth (ed.). *Multiculturalism and Immigration in Canada: An Introductory Reader*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., 2004, s. 173-187. ISBN 1-55130-249-7.
- BARŠOVÁ, Andrea; BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. Studie, sv. 15. ISBN 80-210-3875-6.
- BARŠOVÁ, Andrea; BARŠA, Pavel. Vnitřní a vnější podmínky inkluze: Národní identity a přistěhovalecké politiky liberálně-demokratických států. In MARADA, Radim (ed.). *Etnická různost a občanská jednota*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 278-296. Sociologická řada, sv. 3. ISBN 80-7325-111-6.
- BILES, John; BURSTEIN, Meyer; FRIDERES, James. Introduction. In BILES, John; BURSTEIN, Meyer; FRIDERES, James (eds.). *Immigration and Integration in Canada in the Twenty-first Century*. Kingston : School of Policy Studies, Queen's University, McGill-Queen's University Press, 2008, s. 3-18. ISBN 978-1-55339-216-3.

- BILES, John. Integration Policies in English-Speaking Canada. In BILES, John; BURSTEIN, Meyer; FRIDERES, James (eds.). *Immigration and Integration in Canada in the Twenty-first Century*. Kingston : School of Policy Studies, Queen's University, McGill-Queen's University Press, 2008, s. 139-186. ISBN 978-1-55339-216-3.
- BISSOONDATH, Neil. The Tolerant Society Versus The Accepting Society. From Selling Illusions: The Cult of Multiculturalism in Canada. In CAMERON, Elspeth (ed.). *Multiculturalism and Immigration in Canada: An Introductory Reader*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., 2004, s. 115-131. ISBN 1-55130-249-7.
- BLAIR, John. Anglosaské období (asi 440-1066). In MORGAN, Kenneth O. et al. *Dějiny Británie. 2., doplň. vyd.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 52-98. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9.
- BRAZIER, Rodney. *Constitutional Reform: Reshaping the British Political System*. 3rd ed. New York : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-923304-5.
- CAMERON, Elspeth. Introduction. In CAMERON, Elspeth (ed.). *Multiculturalism and Immigration in Canada: An Introductory Reader*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., 2004, s. xv-xxiv. ISBN 1-55130-249-7.
- EICHLER, Jan. Činitelé bezpečnostní politiky. In ZEMAN, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 169-171. Sborníky, sv. 11. ISBN 80-210-3037-2.
- EICHLER, Jan. Referenční objekt bezpečnostní politiky. In ZEMAN, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 172-175. Sborníky, sv. 11. ISBN 80-210-3037-2.
- EICHLER, Jan. Sekuritizace. In ZEMAN, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 165-168. Sborníky, sv. 11. ISBN 80-210-3037-2.
- FLERAS, Augie; ELLIOTT, Jean Leonard. *Multiculturalism in Canada: The Challenge of Diversity*. Scarborough : Nelson Canada, 1992. ISBN 0-17-603512-5.

- FORSYTHOVÁ, Katherine. Počátky: Skotsko do roku 1100. In WORMALDOVÁ, Jenny (ed.). *Dějiny Skotska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 11-36. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-875-4.
- FERGUSON, Niall. *Empire: How Britain Made the Modern World*. 2nd ed. (1st ed. by Penguin Books). London : Penguin Books, 2004. ISBN 978-0-14-100754-0.
- GILLINGHAM, John. Raný středověk (1066-1290). In MORGAN, Kenneth O. et al. *Dějiny Británie*. 2., doplň. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 99-153. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9.
- GRIFFITHS, Ralph A. Pozdní středověk (1290-1485). In MORGAN, Kenneth O. et al. *Dějiny Británie*. 2., doplň. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 154-204. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9.
- HOBBSAWM, E.J. *Nations and Nationalism Since 1780: Programme, Myth, Reality*. 2nd ed. New York : Cambridge University Press, 1992. ISBN 0-521-43961-2.
- HROCH, Miroslav. *V národním zájmu: Požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století v komparativní perspektivě*. Praha : Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav světových dějin, 1996. ISBN 80-85899-16-7.
- HUTCHISON, I. G. C. Dílna impéria: 19. století. In WORMALDOVÁ, Jenny (ed.). *Dějiny Skotska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 165-191. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-875-4.
- JENKINS, Geraint H. *A Concise History of Wales*. 1st paperback ed. New York : Cambridge University Press, 2007. Cambridge Concise Histories. ISBN-10 0-521-53071-7.
- KAVANAGH, Dennis; RICHARDS, David; SMITH, Martin; GEDDES, Andrew. *British Politics*. 5th ed. New York : Oxford University Press, 2006. ISBN 0-19-926979-3.
- KYMLICKA, Will. *Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights*. New York : Oxford University Press, 1998. Oxford Political Theory. ISBN 0-19-829091-8.

- MACINTYRE, Stuart. *Dějiny Austrálie*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2013. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-222-1.
- MENDES, Errol P. Democratic Pluralism: The Foundational Principle of Constitutionalism in Canada. In CARDINAL, Linda; HEADON, David (eds.). *Shaping Nations: Constitutionalism and Society in Australia and Canada*. Ottawa, University of Ottawa Press, 2002, s. 39-69. Governance series. ISBN 0-7766-0533-X.
- MESSAMORE, Barbara J. Introduction: Canada and Migration: Kinship with the World. In MESSAMORE, Barbara J. (ed.). *Canadian Migration Patterns: From Britain and North America*. Ottawa : University of Ottawa Press, 2004, s. 1-11. International Canadian studies. ISBN 0-7766-0543-7.
- MORGAN, Kenneth O. Předmluva. In MORGAN, Kenneth O. et al. *Dějiny Británie*. 2., doplň. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 5-8. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9.
- MORTON, Desmond. *A Short History of Canada*. 3rd rev. ed. Toronto : McClelland & Stewart Inc., 1997. ISBN 0-7710-6517-5.
- PALMER, Howard. Social Adjustment of Immigrants to Canada: 1940-1975. From Immigration and the Rise of Multiculturalism "Social Adjustment". In CAMERON, Elspeth (ed.). *Multiculturalism and Immigration in Canada: An Introductory Reader*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., 2004, s. 65-73. ISBN 1-55130-249-7.
- PEEL, Mark; TWOMEY, Christina. *A History of Australia*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2011. Essential Histories. ISBN 978-0-230-00164-0.
- RAWLS, John. *Právo národů*. Praha : FILOSOFIA, 2009. Filosofie a sociální vědy, sv. 31. ISBN 978-80-7007-302-5.
- RAWLS, John. Základní svobody a jejich priorita. In KIS, János (ed.). *Současná politická filozofie*. Praha : OIKOYMENH, 1997, s. 165-203. ISBN 80-86005-60-7.
- ROVNÁ, Lenka; JINDRA, Miroslav. *Dějiny Kanady*. 2., doplň. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-158-3.
- SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. Praha : Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2.

- SAYWELL, John. *Canada: Pathways to the Present*. 2nd ed. Toronto : Stoddart Publishing Co. Limited, 1996. ISBN 0-7737-5681-7.
- SWEETMAN, Arthur; WARMAN, Casey. Integration, Impact, and Responsibility: An Economic Perspective on Canadian Immigration Policy. In BILES, John; BURSTEIN, Meyer; FRIDERES, James (eds.). *Immigration and Integration in Canada in the Twenty-first Century*. Kingston : School of Policy Studies, Queen's University, McGill-Queen's University Press, 2008, s. 19-44. ISBN 978-1-55339-216-3.
- SHAPIRO, Ian. *Morální základy politiky*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0716-6.
- ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický systém Irska*. Praha : SLON, 2007. Politické systémy, sv. 5. ISBN 978-80-86429-61-8.
- TAYLOR, Charles. Politika uznání. In GUTMANNOVÁ, Amy (ed.). *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. 2. vyd., 1. vyd. v Nakladatelství epocha. Praha : Nakladatelství Epoque, Filozofický ústav AV ČR, 2004, s. 44-91. ISBN 80-86328-64-3.
- The Historical Background. From The Contributions of Other Ethnic Groups, „Report of the Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism, Book IV“. In CAMERON, Elspeth (ed.). *Multiculturalism and Immigration in Canada: An Introductory Reader*. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc., 2004, s. 3-15. ISBN 1-55130-249-7.
- TRAVERS, Max. *The British Immigration Courts: A Study of Law and Politics*. Bristol : The Policy Press, 1999. ISBN 1-86134-172-5.
- WALZER, Michael. *Interpretace a sociální kritika*. Praha : FILOSOFIA, 2000. Morální a politická filosofie, sv. 6. ISBN 80-7007-126-5.
- WELSH, Frank. *The Four Nations: A History of the United Kingdom*. 2nd ed. London : HarperCollinsPublishers, 2003. ISBN 0-00-653211-x.
- WORMALDOVÁ, Jenny. Sebedůvěra a rozpaky: 17. století. In WORMALDOVÁ, Jenny (ed.). *Dějiny Skotska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 114-141. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-875-4.

- ZEMAN, Petr. Hrozba a riziko. In ZEMAN, Petr (ed.). *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 85-96. Sborníky, sv. 11. ISBN 80-210-3037-2.
- *Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples Recognition Bill 2012: A Bill for an Act to provide for the recognition of Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples, and for related purposes* [online]. The Parliament of the Commonwealth of Australia, House of Representatives. [cit. 2013-07-25]. Dostupné z WWW : <http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/legislation/bills/r4943_first_reps/toc_pdf/12227b01.pdf;fileType=application%2Fpdf>.
- *About Migration, Facts & Figures, Americas* [online]. International Organization for Migration. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW : <<http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/facts--figures-1/americas.html>>.
- *About Migration, Facts & Figures, Europe* [online]. International Organization for Migration. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW : <<http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/facts--figures-1/europe.html>>.
- *About Migration, Facts & Figures, Global Estimates and Trends* [online]. International Organization for Migration. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z WWW : <<http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/facts--figures-1.html>>.
- *About Migration, Facts & Figures, Oceania* [online]. International Organization for Migration. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW : <<http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/facts--figures-1/oceania.html>>.
- *About us, Acts and regulations, Forward regulatory plan: 2013-2015* [online]. Citizenship and Immigration Canada. Last modif. 12 April 2013 [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW : <<http://www.cic.gc.ca/english/department/acts-regulations/forward-regulatory-plan/index.asp>>.

- *About us, Acts and regulations, Forward regulatory plan, Sharing of Visa and Immigration Information with the United States* [online]. Citizenship and Immigration Canada. Last modif. 28 February 2013 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z WWW : <<http://www.cic.gc.ca/english/department/acts-regulations/forward-regulatory-plan/sharing-visa.asp>>.
- *About us, Our mandate* [online]. Citizenship and Immigration Canada. Last modif. 19 October 2012 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z WWW : <<http://www.cic.gc.ca/english/department/mission.asp>>.
- *About us, The Minister, Biography of Minister Jason Kenney* [online]. Citizenship and Immigration Canada. Last modif. 14 February 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z WWW : <<http://www.cic.gc.ca/english/department/minister/index.asp>>.
- *About the Department, Our History, What's in a Name?* [online]. Australian Government, Department of Immigration and Citizenship. [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW : <www.immi.gov.au/about/anniversary/whats-in-a-name.htm>.
- *Asylum and Immigration (Treatment of Claimants, etc.) Act 2004* [online]. Legislation.gov.uk. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z WWW : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/19/pdfs/ukpga_20040019_en.pdf>.
- *A/RES/45/158. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families* [online]. United Nations, General Assembly, District General. 18 December 1990 [cit. 2013-03-04]. 69th plenary meeting. Elektronická kopie zprávy dostupná ve formátu PDF z WWW : <<http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r158.htm>>.
- *Bills of the current Parliament, Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples Recognition Bill 2012* [online]. Parliament of Australia. [cit. 2013-07-25]. Dostupné z WWW : <<http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id%3A%2Fbillhome%2Fr4943%2FbillText>>.
- *Borders, Citizenship and Immigration Act 2009* [online]. Legislation.gov.uk. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z WWW : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/11/pdfs/ukpga_20090011_en.pdf>.

- *Canada Gazette, Part III., Vol. 31, No. 1.* [online]. Government of Canada. 21 May 2008 [cit. 2013-06-21]. Statutes of Canada 2008, Chapters 1 to 15, Acts assented to from 15 December, 2007 to 17 April, 2008. Dostupné z WWW : <<http://gazette.gc.ca/rp-pr/p3/2008/g3-03101.pdf>>. ISSN 1715-2224.
- *Canada Gazette, Part III., Vol. 33, No. 1.* [online]. Government of Canada. 14 September 2010 [cit. 2013-06-21]. Statutes of Canada 2010, Chapters 1 to 11, Acts assented to from 31 March, 2010 to 12 July, 2010. Dostupné z WWW : <<http://gazette.gc.ca/rp-pr/p3/2010/g3-03301.pdf>>. ISSN 1715-2224.
- *Canada Gazette, Part III., Vol. 35, No. 2.* [online]. Government of Canada. 30 August 2012 [cit. 2013-06-21]. Statutes of Canada 2012, Chapters 7 to 20, Acts assented to from 6 April, 2012 to 29 June, 2012. Dostupné z WWW : <<http://gazette.gc.ca/rp-pr/p3/2012/g3-03502.pdf>>. ISSN 1715-2224.
- *E/CN.4/1998/76. Measures to Improve the Situation and Ensure the Human Rights and Dignity of All Migrant Workers: Report of the working group of intergovernmental experts on the human rights of migrants submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1997/15* [online]. United Nations, Economic and Social Council, Distr. General. 10 March 1998 [cit. 2013-03-04]. Commission on Human Rights, Fifty-fourth session, Intergovernmental working group of experts on the human rights of migrants. Elektronická kopie zprávy dostupná ve formátu PDF z WWW : <<http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/TestFrame/e696166bf66373f3c12566180046b9c6>>.
- *Glossary on Migration* [online]. International Organization for Migration. 2004 [cit. 2013-02-12]. Elektronická kopie dostupná ve formátu PDF z WWW : <http://publications.iom.int/bookstore/free/IML_1_EN.pdf>.
- *Immigration and Asylum Act 1999* [online]. Legislation.gov.uk. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z WWW : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/33/pdfs/ukpga_19990033_en.pdf>.

- *Immigration and Refugee Protection Act. S.C. 2001, c. 27* [online]. Minister of Justice. 26 May 2013 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z WWW : <<http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/I-2.5.pdf>>.
- *Immigration, Asylum and Nationality Act 2006* [online]. Legislation.gov.uk. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z WWW : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/13/pdfs/ukpga_20060013_en.pdf>.
- JOPPKE, Christian. The Retreat of Multiculturalism in the Liberal State: Theory and Practice. *The British Journal of Sociology*. 2004, vol. 55, issue 2, s. 237-257. Dostupné z WWW : <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=ad57b4b8-c57f-4c1d-ba5c-5fb8fcc670fe%40sessionmgr10&vid=2&hid=12>>. ISSN 1468-4446.
- JUPP, James. *From White Australia to Woomera: The Story of Australian Immigration*. New York : Cambridge University Press, 2002. ISBN 978-0-511-05587-4. Dostupné z WWW : <<http://site.ebrary.com.ezproxy.lib.cas.cz/lib/knav/docDetail.action?docID=10073552>>. (pouze pro registrované čtenáře Knihovny AV ČR)
- *Lidská práva, Podpora a ochrana lidských práv, Boj proti diskriminaci, Migrující pracovníci* [online]. Informační centrum OSN v Praze. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z WWW : <<http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=42&subkap=51>>.
- *Living in Australia, A Multicultural Australia* [online]. Australian Government, Department of Immigration and Citizenship. [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW : <www.immi.gov.au/living-in-australia/a-multicultural-australia>.
- *Living in Australia, A Multicultural Australia, Australia's Multicultural Policy* [online]. Australian Government, Department of Immigration and Citizenship. [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW : <www.immi.gov.au/living-in-australia/a-multicultural-australia/multicultural-policy>.
- *Multicultural Australia: United in Diversity. Updating the 1999 New Agenda for Multicultural Australia: Strategic Directions for 2003-2006* [online]. [cit.

- 2013-07-28]. Dostupné z WWW :
<www.immi.gov.au/media/publications/settle/_pdf/united_diversity.pdf>.
- *Nationality, Immigration and Asylum Act 2002* [online]. Legislation.gov.uk. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z WWW :
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/41/pdfs/ukpga_20020041_en.pdf>.
  - *Parliamentary Business, Bills and Legislation, Bills Search Result, Australian Citizenship Amendment (Citizenship Testing) Bill 2007* [online]. Parliament of Australia. [cit. 2013-07-25]. Dostupné z WWW :
<www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Bills_Legislation/Bills_Search_Results/Result?bId=r2748>.
  - *Points Based systém Tier 1: An Operational Assessment* [online]. Home Office, UK Border Agency. October 2012 [cit. 2013-07-28]. Occasional Paper 91. Kopie zprávy dostupná z WWW :
<https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/115913/occ91.pdf>.
  - RICHARDS, Eric. *Destination Australia: Migration to Australia Since 1901*. Sydney : UNSW Press, 2008. ISBN 9781742230504. Dostupné z WWW :
<<http://site.ebrary.com.ezproxy.lib.cas.cz/lib/knav/docDetail.action?docID=10367674>>. (pouze pro registrované čtenáře Knihovny AV ČR)
  - *Topic, Borders and Immigration, Policies, Securing borders and reducing immigration* [online]. Home Office. [cit. 2013-07-27]. Dostupné z WWW :
<<https://www.gov.uk/government/policies/securing-borders-and-reducing-immigration>>.
  - *The People of Australia: Australia's Multicultural Policy* [online]. [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW :
<www.immi.gov.au/media/publications/multicultural/pdf_doc/people-of-australia-multicultural-policy-booklet.pdf>.
  - *UK Borders Act 2007* [online]. Legislation.gov.uk. [cit. 2013-07-02]. Dostupné z WWW :
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/30/pdfs/ukpga_20070030_en.pdf>.
  - *United Nations Convention on Migrants' Rights: International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their*

- Families* [online]. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Sector for Social and Human Sciences. November 2005 [cit. 2013-03-04]. International Migration Programme, Information Kit. Elektronická kopie dostupná ve formátu PDF z WWW : <<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001435/143557e.pdf>>.
- *Výkladový slovník migrační terminologie. Glossary on Migration* [online]. Česká rozvojová agentura, IOM International Organization for Migration [cit. 2013-02-20]. Elektronická kopie dostupná ve formátu PDF z WWW : <http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF>.
  - *World Population Prospects: The 2008 Revision, Highlights* [online]. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. 2009 [cit. 2013-02-22]. Working Paper No. ESA/P/WP.210. Elektronická kopie zprávy dostupná ve formátu PDF z WWW : <http://www.un.org/esa/population/publications/wpp2008/wpp2008_highlights.pdf>.